

Stockholmsbygd – landsbygd och skärgård där lokala initiativ i samspel med omvärlden utvecklar hållbara attraktiva samhällen som sprider framtidstro

Lokal utvecklingsstrategi för Leader Stockholmsbygd

Lokalt ledd utveckling 2014 – 2020

Version 1.1, bilaga 8 (urvalskriterier) ändrad 2017-04-25

Sammanfattning

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra Leader Stockholmsbygds arbete med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden under programperioden 2014-2020. Leadermetoden skapar förutsättningar för lokalt förankrade utvecklingsinsatser där landsbygdens aktörer, dess föreningar och företag i samspel med offentlig sektor arbetar för en smart och hållbar tillväxt.

Strategin beskriver utifrån en bred omvärldsanalys vilka utvecklingsbehov och möjligheter som finns och hur dessa utmynnar i prioriteringar, insatsområden och specifika mål. En handlingsplan visar hur målen i insatsområdena ska omsättas i aktiviteter.

Den ideella föreningens Leader Stockholmsbygd styrelse – LAG – ansvarar för genomförandet av strategin inom ramen för landsbygds-, social- samt havs- och fiskerifonden. Ett brett partnerskap med kompetens inom valda insatsområden och fonder står bakom strategin.

Leader Stockholmsbygd sträcker sig över kommunerna Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge och Nynäshamn och omfattar hela Stockholms skärgård. Kust och skärgård i Östhammar ingår i strategin för projekt inom havs- och fiskerifonden.

Vår ledstjärna är visionen **Stockholmsbygd – landsbygd och skärgård där lokala initiativ i samspel med omvärlden utvecklar hållbara attraktiva samhällen som sprider framtidstro**

Leaderområdet består av en landsbygd och skärgård som är granne med huvudstaden. Landsbygden riskerar bli sovstad med en infrastruktur främst för pendlare mellan bostad och arbete och utan service, kulturutbud eller möjlighet till handel och förströelse. I Stockholms skärgård har befolkningen, i restid och reskostnader mätt, ett avstånd till grundläggande service i nivå med Norrbotten. Höga fastighetspriser som följd av den stora efterfrågan på fritidshus hindrar unga familjer att bosätta sig vilket långsiktigt hotar att utarma landsbygden ytterligare.

Insatsområdena fokuserar därför på

- En attraktiv bygd att bo och verka i
- En attraktiv bygd att besöka
- Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet
- En god miljö och ökad hållbarhet

Strategin arbetar mot fyra övergripande mål som förstärker varandra. De har sina rötter i de behov, möjligheter och drömmar om framtiden som tagits fram i stor delaktighet under arbetet med strategin.

- Lokalsamhällenas initiativkraft och framtidstro har stärkts genom delaktighet i den lokala samhällsutvecklingen
- Landsbygdens företagande har diversifierats genom ökad samverkan kring produkter, tjänster, logistikkedjor och marknadsföring
- Lokalsamhället har ökat sin förmåga till förnyelse och idéutveckling tack vare kunskapsöverföring, dynamiska mötesplatser samt ett ökat utbyte med omvärlden
- Landsbygdens och skärgårdens aktörer har ökad kunskap om ekosystemtjänsters betydelse och omställning till hållbarhet. Områdets biologiska mångfald har ökat och svaga fiskbestånd har stärkts.

Summary

This Local Development Strategy 2014-2020 for the Stockholmsbygd Local Action Group covers the Stockholm Archipelago and part of the mainland's countryside of the rural communities of Östhammar, Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge and Nynäshamn. The strategy sets out LEADER Stockholmsbygd's priorities for Community-led Local Development (CLLD) toward more thriving and sustainable coastal areas and islands. The Stockholmsbygd Local Action Group will operate under a multi-funded approach with funding from the European Agricultural Fund for Rural Development, European Maritime and Fisheries Fund as well as the European Social Fund. The coast and archipelago of Östhammar is incorporated only in the strategy for projects in the Maritime and Fisheries Fund. Stockholmsbygd's guiding principle and vision:

A countryside and archipelago where local initiatives in communication with the outside world develop sustainable and attractive communities that spread optimism.

The countryside neighboring Sweden's capital Stockholm is in danger of becoming a bedroom community with an infrastructure primarily for commuting between home and work, with poor service, few cultural activities or opportunities for commerce and entertainment. High property prices as a result of the high demand for vacation homes prevents younger families to settle down, which in long term impoverish the countryside further.

Stockholmsbygd's rural communities need support to improve daily live in terms of local service, employment and entrepreneurship, broadband connectivity and other infrastructure issues plus even local cultural events and entertainment.

The strategy's areas of action are therefore focusing on:

- An attractive region to live and work in. The development projects will focus on capacity building in order to empower communities to engage in local decision making and development activities. Economic diversification, cooperation around products, services, logistic chains, funding and marketing will build stronger and more sustainable local economies.
- Improving local economies by promoting sustainable tourism, building on the cultural and natural assets and Stockholm Archipelago identity. There are some real challenges as tourism is thriving through summer but is much more difficult to make a living from during the dark wintertime. Many small tourism enterprises also need more coaching on how to develop their business to long-term success.
- Increasing profitability and the regions self-sufficiency by bringing more of local food products to local consumers. Today locally caught fish will be sent to fish auction at the Swedish west coast instead of being sold locally in the Stockholm region. New supply chains are needed and could be coordinated with transport of other local produce from the rural communities to the bigger food markets in the regions center, but also to local restaurants, school kitchen etc.
- Reduced environmental impact and overall increased sustainability. Actions are needed to preserve biodiversity in the area and protect species and habitats. The poor state of many fish stocks in the Stockholm archipelago is just one alarming example, with a need for conservation and restoration projects as well as for a dialogue between public and private stakeholders in order to agree on management plans.
- Other projects eligible for leader funding will be transition initiatives to enhance resilience and reduce CO2 emissions.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Summary	3
Innehållsförteckning	4
1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin	5
2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål.....	5
3. Strategins framtagning	5
4. Utvecklingsområdet	6
4.1 Områdesbeskrivning.....	7
4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter	12
5. På vilket sätt är strategin innovativ?	17
6. Vision	18
7. Insatsområden, mål och urvalskriterier	19
7.1 Övergripande mål för området	19
7.2 Insatsområden.....	23
7.3 Handlingsplan	25
7.4 Urvalsprocess	29
7.5 Mål och urvalskriterier	31
8. Finansieringsplan	36
9. Organisation	36
9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift).....	36
9.2 Partnerskapet och föreningen.....	37
9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen	38
10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer	40
10.1 Samverkan mellan fonder	40
10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar	41
10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering	42
11. Kommunikation	42
11.1 Kommunikationsplan.....	44
12. Uppföljning och revidering	44
13. Bilagor.....	47
1. SWOT-analys.....	47
2. Omvärldsanalys	48
3. Motivering	54
4. Excel-fil Partnerskapets organisationer.....	56
5. Underlag havs- och fiskerifonden.....	59
6. Flernivåstyrning	70
7. Definition av indikatorer	73
8. Urvalskriterier och villkor	78
9. Kommunikationsplan.....	93
10. Tidsplan för LAG:s uppföljning och utvärdering.....	95

1. Syftet med den lokala utvecklingsstrategin

Denna utvecklingsstrategi ska användas för att styra LAG:s arbete med prioritering och urval av ansökningar samt partnerskap, kommunikation och fondsamordning.

2. Strategins bidrag till EU:s och Sveriges mål

Alla projekt som prioriteras genom denna utvecklingsstrategi bidrar till att uppnå EU:s tillväxtstrategi Europa 2020. Därför bygger alla mål och processen för projekturvalet i strategin på de mål som är satta i de inblandade operativa programmen för struktur- och investeringsfonderna.

Analysen ligger till grund för en vision och utvecklingsbehov, som leder till insatsområden och specifika mål som kan mätas med hjälp av indikatorer. En handlingsplan visar hur målen i insatsområden ska omsättas i aktiviteter.

3. Strategins framtagning

Sedan vintern 2013 har Leader Uross och Fiskefrämjandet Stockholms skärgård (FOG mellan Östhammar och Södertälje 2010-2013) fört samtal om att gemensamt bilda ett nytt leaderområde. En gemensam skrivargrupp skapades i juni 2014 med representanter från kommun, HSSL Länsbygderådet, fiskesektorn, privat sektor och verksamhetsledaren från förra programperioden.

Vidare har avstämning skett via möten och diskussioner med SIKO, Företagarna Skärgården, Coompanion och Fiskefrämjandets i Stockholms skärgårds medlemsorganisationer (fiskeguiderna, yrkesfiskare, sportfiskarna, Vattenbrukarnas Riksförbund, Östhammars kommun, Skärgårdsstiftelsen, Stockholms stads fiskekonsulent). Skrivargruppen har haft små riktade tematiska möten med olika aktörer kring hållbarhetsfrågor, social inkludering och unga. Ett underlag om fisket har tagits fram, med SWOT och vilka frågor som fiskeaktörerna anser som viktigast att jobba med.

Under hösten 2014 har vi hållit 13 bygdemöten där deltagarna aktivt jobbat med SWOT-analysen och diskuterat visioner, behov och möjligheter. Deltagarna representerade företagarföreningar, fiskeklubbar, bygdegårdsföreningar, omställningsrörelsen, utvecklingsgrupper, idrottsföreningar, utvecklingsgrupper, intresseorganisationer som Regional Resurscentrum för kvinnor i Stockholms län (Winnet Stockholms län, jämställd tillväxt), LRF:s lokalavdelningar, Naturskyddsföreningens lokala kretsar m fl. Mötena samlade totalt ca 140 personer. Många av dem har också aktivt bidragit med synpunkter och förslag till strategidokumentet som varit på remiss i två omgångar.

I syfte att hitta synergieffekter och skapa samsyn har vi tagit del av de regionala och kommunala strategierna, särskilt strategier för landsbygd och skärgård, bl a Länsstyrelsen i Stockholms läns rapport "Stockholm 2014 – Full fart framåt" och den regionala utvecklingsplanen RUFS 2010 (Stockholms läns landsting).

I strategiarbetet har dessa regionala dokument beaktats och vidare har de ingående kommunernas utvecklingsplaner, t ex översiktsplaner och andra dokument, studerats och legat till grund för den föreslagna utvecklingsstrategin. Strategins innehåll har också stämts av med representanter för de deltagande kommunerna.

4. Utvecklingsområdet

(I vårt område ingår inga tätorter > 20 000 i någon fond)

Totalt antal invånare i utvecklingsområdet (I vårt område ingår inga tätorter > 20 000 i någon fond)	113 991
Områdets totalstorlek i km ² <i>OBS! Ytan är summan land + vattenareal i skärgården. Skärgården är bebodd och därför måste vattenytan räknas in, då avstånd mellan öarna och till fastlandet är avgörande för hur nära/hur långt befolkningen har till service, kommuncentra mm.</i>	9 000 km ²
Antal invånare per km ²	12,67 invånare/ km ²
Kommuner som omfattas av strategin.	Östhammar (enbart fiskefonden), Norrtälje, Österåker, Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Undantag i strategiområdet är de största tätorterna. Avgränsning enligt bilaga (kartor).
Landskapstyper och landmärken	Skärgårdslandskap, varierat och småbrutet odlingslandskap, barrskogar
Större tätorter och utvecklingscentra <i>(platser av stor betydelse för strategins genomförande)</i>	Stockholm ligger inte i området men har betydelse för utvecklingsmöjligheterna Nynäshamns hamn, Kapellskärs hamn (Norrtälje), hamnar av riksintresse, personer/gods till/från Åland/Finland/ Baltikum Nationalparker (Ängsö, Tyresta) Artipelag, konsthall/eventlokal Värmdö
Befolkningsförändring för åren 2007–2013 <i>Obs! Exakta siffror för Österåkers, Värmdös och Nynäshamns leaderområden saknas. Värmdös befolkningsförändring har räknats av utifrån en uppskattad bedömning från tjänstemän på Värmdö kommun. Österåker och Nynäshamns siffror har räknats av utifrån antagandet att leaderområdets del av befolkningsförändringen motsvarar leaderområdets andel av den totala befolkningen.</i>	Befolkningsförändring inkl. justeringar + 5597 personer. Flyttnetto 3989 personer Födelsenetto 1678 personer
Arbetslöshet i procent <i>Obs! Siffror är ungefärliga. Uppgifter saknas från Österåker och Östhammar. Vi har använt "öppet arbetslösa", inte den bästa siffran men den mest säkra statistikuppgiften vi kan få fram. Ungdomar flyttar från landsbygden medan många inte är registrerat arbetslösa.</i>	Ca 2,5 %.

Andel långtidsarbetslösa (arbetslösa mer än 12 mån) i procent av det totala antalet arbetslösa. <i>Obs! Enbart ungefärliga siffror från Nynäshamn. Siffror från Österåker, Värmdö och Östhammar saknas.</i>	Ca 31,3 % av alla arbetslösa 16-64 år är långtidsarbetslösa.										
Arbetslöshet bland unga (15–24 år) i procent. <i>Obs! Siffror är ungefärliga. Uppgifter från Österåker och Östhammar saknas.</i>	Ca 3,9 %.										
Andel invånare med utländsk bakgrund i procent. <i>Obs! Siffrorna för Nynäshamn är angivna för kommunen som helhet vilket kan påverka statistiken.</i>	Ca 11 %										
Antal företag med direkt anknytning till fiske och vattenbruk.	Licenserade fiskare 43 st. Registrerade fartyg för yrkesfiske i Stockholms län 28 st. Fisk- och skaldjursodlingar 4 st. Företag med inriktning mot fisketurism 50-60 st.										
Andel av befolkningen i procent <i>Obs! Siffrorna för Nynäshamn är angivna för kommunen som helhet vilket kan påverka statistiken.</i>	<table> <tr> <td>0-15 år</td><td>19,9 %</td></tr> <tr> <td>16-24 år</td><td>10,4 %</td></tr> <tr> <td>25-44 år</td><td>21,2 %</td></tr> <tr> <td>45-64 år</td><td>28,6 %</td></tr> <tr> <td>65- w år</td><td>19,9 %</td></tr> </table>	0-15 år	19,9 %	16-24 år	10,4 %	25-44 år	21,2 %	45-64 år	28,6 %	65- w år	19,9 %
0-15 år	19,9 %										
16-24 år	10,4 %										
25-44 år	21,2 %										
45-64 år	28,6 %										
65- w år	19,9 %										
Antal bofast öbefolkning	7 348 personer										

4.1 Områdesbeskrivning

Landskap, natur- och kulturresurser

Leaderområdet är ett tätortsnära landsbygdsområde med en stor och unik skärgård som ingår i ett större skärgårdsområde som sträcker sig österut mot Åland och Åbolands skärgård i Finland. I leaderområdet finner man ett varierat och småbrutet odlingslandskap, gamla skogar, örtrika barrskogar och lövskogar, våtmarker, sjöar och vattendrag samt stora havs- och skärgårdsområden. Dessutom bjuder området på såväl artrika sandstränder och prunkande kalkhällmarker, som stora fastlandsområden som domineras av barrskog och sprickdalslandskap. Öarnas småskaliga jordbruk och fastlandets gårdar håller markerna öppna och bidrar till att upprätthålla viktiga biologiska och kulturhistoriska värden. Den baltiska moränleran, som är lika bördig som Skånes slätter, sträcker sig in i området, och bidrar till bördig åkermark på exempelvis Lohäradsslätten. I hela leaderområdet finns också flera betydelsefulla sträckfågellokalerna.

De största vattendragen i leaderområdet är Forsmarksån, Olandsån och Hargsån i Östhammar. Skeboån, Broströmmen, Norrtäljeån, Penningbyån, Åkers ström och Hammerstaån (Muskån). Dessa vattendrag har stora avrinningsområden och tillsammans med många andra mindre åar och bäckar utgör de viktiga reproduktionslokaler för en stor

mängd fiskarter. Områdets viktigaste fiskevatten finns i Stockholms skärgård. Fiskbestånden i Östersjön och även i skärgården består av dels marina fiskarter, dels av limniska arter med små lokala bestånd längs kusten. Här är det möjligt att fånga en mört och strömming på samma nät, en egentligen omöjlig kombination. Under senare år har kustfiskbestånden minskat i stor omfattning¹.

Flera områden av riksintresse för yrkesfisket² ligger inom Leader Stockholmsbygd; Öregrundsgrepen, Gräsö, Grisslehamn, Vaddö, Björkö, Ornö, Utö, Nåttarö, Nynäshamn, Muskö, Järflotta. Även tre fiskehamnar av riksintresse finns inom området, Öregrund, Nynäshamn och Torö.

I området finns ett kulturarv som består av traditioner, byggnader, näringsverksamheter och fritid utvecklat över tid och manifesterat i kulturlandskapet med dess varierade natur och särskilda bebyggelsestruktur. Många platser har också etsats in i den svenska folksjälen som kulturföreteelser och såväl konstnärer som diktare har hämtat sin inspiration här och gjort platser som bl a Grisslehamn, Kymmendö, Sjösala, Saltkråkan, till svenska folkets egendom. Området har också en tradition av den viktiga svenska industrihistorien med gruvbrytning, järnbruk och skogsindustri. I Stockholms skärgård har flera av de idag viktiga mineralerna kunnat hittas.

Häri ligger en stor del av den attraktivitet som lockar både fritidsboende och besökare från såväl regionen som nationellt och internationellt. Detta är omvittnat en av Stockholm största tillgångar.

Förutsättningar för livskvalitet, lokal anda, sociala förutsättningar

I närområdet finns såväl storstäder som Stockholm och Uppsala som glesa landsbygdsområden i områdets norra del samt i skärgården. Närheten till storstaden och landsbygds betydelse som rekreationsområde för med sig höga fastighetspriser vilket tillsammans med få arbetstillfällen, krånglig infrastruktur och höga levnadskostnader hämmar inflyttning av bl.a. unga barnfamiljer. Resultatet är långsam avfolkning av permanentboende, inte minst på öar som är populära bland besökare och turismnäringen. Av de 50 öar i landet som förlorat sin permanenta befolkning finns 22 i Stockholms län³.

Erfarenheten från tidigare leaderarbete 2007-2013 visar att det fortfarande finns en skillnad i "lokal anda" beroende på olika orters historia och tradition. I en del före detta brukssamhällen och därmed mer tätortsnära områden är det svårare att utveckla lokala initiativ för att skapa medborgarengagemang i ortens utveckling och därmed också skapa ökade möjligheter för egen försörjning. Man förväntar sig att "någon annan" tar ansvar för att det ska finnas jobb och service. En annan framåtanda har leaderarbetet stött på i skärgården och i landsbygdsdelar på större avstånd från tätorterna, där lokalsamhällena bärs upp av småföretagare, lantbrukare, fiskare m.fl. och där man är van att i samverkan mellan förenings- och näringslivet engagera sig i allt från idrott, kulturliv till utvecklingsarbete. Gamla byar/samhällen/bygder i området stärker den lokala identiteten och är en grund för lokala utvecklingsinitiativ.

Arbetslösheten på Stockholms läns landsbygd är högre än det regionala och nationella snittet. Cirka 17 procent av alla invånare utanför tätorterna mellan 20 och 64 stod som icke

¹ Fisket i Stockholms län, Rapport 2013:21, Länsstyrelsen i Stockholms län

² FINFO 2006:1 Områden av riksintresse för yrkesfisket

³ Källgård, A. (2013) Sveriges Öar

förvärvsarbetande år 2011⁴. Stockholm som region har fördelar av en större arbetsmarknad, samtidigt visar undersökning av bl a Länsstyrelsen i Stockholm att andelen arbetslösa med utlandsbakgrund har svårare att finna arbete på landsbygden. Orsaken till det är att etablera sig i landsbygd kräver större ekonomiskt och socialt kapital än etablering i tätort. Framför allt på grund av egna hem, transporter samt att undvika isolering.

Föreningslivet

I hela området finns ett rikt föreningsliv och en lång tradition av samverkan. De flesta småföretagare är ideellt engagerade i flera av bygdens föreningar. Där det kommersiella utbudet är mindre står föreningslivet för ett mångfasetterat kulturliv, det finns många idrottsföreningar och därtill företagarföreningar, LRF-avdelningar, fiskeföreningar, miljöföreningar, studieförbund, hembygdsföreningar, intresseföreningar samt lokala utvecklingsgrupper som engagerar sig i bygdens övergripande utveckling. Föreningslivet får styrka bl a genom medverkan från de fritidsboende (året runt) som tillför kompetens och energi till sin landsbygd. Föreningslivet är också till stor del sociala entreprenörer, såväl traditionellt i samhället som numera också inom arbetsmarknadsåtgärder.

Samtidigt är det svårt för de flesta föreningarna att attrahera yngre personer, medelåldern bland de aktiva ökar.

Service och infrastruktur

Stockholms län har Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning. I Stockholms skärgård har befolkningen i restid och reskostnader mätt ett avstånd till grundläggande service i nivå med Norrbotten⁵. Betaltjänster för företagare för att hantera sina dagskassar har fått stöd efter nedläggningen av postens penninghantering, men behöver utvecklas. Fungerande bredband med fiber saknas i stora delar av leaderområdet. Äldre personer måste idag överväga att lämna hemorten till följd av frånvaron av väl fungerande äldreservice.

Nedläggning av småskolor hotar i flera kommuner, både skärgårdsskolor och små skolor på fastlandet.

Kollektivtrafik till lands och till sjöss är inte utbyggd varken för att boende på landsbygd och i skärgård ska vara ett reellt alternativ eller för att utveckla besöksnäringen till dess fulla potential. Fraktmöjligheter är begränsade och ofta till höga kostnader där de finns och detta försvårar för produktion i skärgårds- och kustområden.

Små landsbygdsbutiker har svårt att överleva då den arbetspendlande befolkningen gärna handlar i större köpcentra med större sortiment och med längre öppettider än vad som bedöms möjligt för mindre, ofta familjedrivna eller kooperativa butiker på landsbygd och i skärgården. Butikerna i glesbygden är viktiga också som sociala centra och ger förutsättningar för distribution av drivmedel. I dagsläget tjänar de ofta som knutpunkter för kontanthantering.

⁴ Länsstyrelsen i Stockholms län, SWOT-analys och nulägesbild av Stockholms läns landsbygd, okt 2013

⁵ Debattartikel 2013-02-08, Överge inte Sveriges tredje största landsbygdsbefolkning.

<http://www.lantbruk.com/node/106959>

Näringslivet

Området har en hög andel småföretagare, en ofta åldrande befolkning särskilt inom de traditionella jordbruksnäringarna. Det blir färre aktiva bönder och igenväxande landskap och ett alltmer extensivt nyttjande av åkermark. Mjölkgårdarna blir allt färre och ersätts inte i tillräckligt hög grad av köttdjursbesättningar för att hålla betesmarker öppna och åkermark i hävd. En växande häst- och fårnäring bidrar till både nya lantbruksföretag och till att hålla landskapet öppet. Nästan en femtedel av företagen i Norrtälje kommun är företag inom kategorin jordbruk, skogsbruk och fiske, jämfört med ca 9 procent i övriga tätortsnära landsbygdsområden inom Stockholms län. Norrtälje upptar en tredjedel av länets jordbruksmark och har nästan hälften av alla jordbruksföretag⁶, vilket återspeglas i de många aktiva LRF-avdelningarna i Norrtälje kommun.

Heltidssysselsättningen inom den direkta jordbruksproduktionen minskar medan deltidssysselsättningen ökar. Av tradition är kombination av olika verksamheter vanligt på landsbygden och i skärgårdsområdet och ofta nödvändigt för att klara utkomsten. Utlokalisering av distansarbete till glesbygd och skärgård skapar förutsättningar för förbättrad familjeinkomst. Många arbetar inom bygg, entreprenadverksamhet med grävning och snöröjning, verkstäder, varvsverksamhet, båtvtättar, taxibåtsverksamhet, skogsindustri och tjänsteföretag. Socialt entreprenörskap blir vanligare och det finns en potential inom vård, omsorg och rehabilitering, särskilt om det skulle bli fler boendemöjligheter.

Samtidigt erbjuder närheten till storstadens marknad möjligheter inom lokal matproduktion från närområdet samt olika typer av verksamheter inom bl a besöksnäring. Besöksnäringen är en bransch som har bra förutsättningar att utvecklas samtidigt som den är väldigt säsongsbetonad. Det allt bättre regionala samarbetet skapar nya förutsättningar till utveckling. Efter ett framgångsrikt gemensamt destinationsutvecklingsprojekt i Stockholms skärgård undertecknades i slutet på oktober 2014 ett avtal om Stockholm Archipelago⁷, en ny regional organisation med syfte att skapa förutsättningar för en starkare och hållbar besöksnäring i Stockholms skärgård, året runt.

Fiskkonsumtionen i Stockholmsregionen uppgår till ca 31 000 ton per år. Endast ca 2 500 ton kommer från fritids- och yrkesfiske i Stockholms skärgård⁸. Potential för utökat småskaligt konsumtionsfiske föreligger, trenden är dock att nyrekrytering av fiskare i skärgården är svag. Ett problem för den lokala/regionala fiskenäringen är bristen på väl fungerande distribution. Landsbygdsbutiker tvingas lita på försäljning av färsk fisk fångad på västkusten.

Fisketurismen är relativt omfattande liksom stockholmarnas intresse för fritidsfiske, och ytterligare utvecklingspotential finns.

Idag finns 28 fartyg registrerade för yrkesfiske i Stockholms län, några små vattenbruksanläggningar för bl a matfiskodling, ett omfattande sport- och fritidsfiske samt ett 50-tal företag med inriktning på fisketurism.

⁶ Länsstyrelsen i Stockholms län, SWOT-analys och nulägesbild av Stockholms läns landsbygd, okt 2013

⁷ <http://www.stockholmarchipelago.se>

⁸ Länsstyrelsen i Stockholms län, fiskekonsulent Henrik Andersson, epost 2014-11-26

Överlappning med andra leaderområden

Leader Stockholmsbygd avser att jobba med havs- och fiskerifonden även i delar av Östhammars kommun, där i övrigt Leader Upplandsbygd är aktiv. Östhammars kommun är en vidsträckt kommun, till ytan Sveriges fjärde största. Som kustkommun har Östhammar en omfattande besöksnäring. Leader Upplandsbygd jobbar inte med havs- och fiskerifonden och fokuserar inte heller inom de övriga fonderna på besöksnäringen.

Östhammars kommun tillhörde Stockholms län fram till 1970, det finns därför traditioner att Östhammars skärgård känner samhörighet med Stockholms läns skärgård och står inför liknande utmaningar när det gäller att utveckla fisketurism, detta tillsammans med att yrkesfisket historiskt tytt sig söderut är anledningen till att området ska vara del av samma leaderstrategi avseende fisket.

Delen som ingår i Leader Stockholmsbygd är församlingarna Frösåker och Öregrund-Gräsö.

4.2 Behov och utvecklingsmöjligheter

Vi har vägt samman vår egen SWOT-analys med omvärldsanalysen, tagit del av Länsstyrelsen SWOT och kommunernas planer och analyser samt RUFSS 2010, Stockholms läns landstings aktuella planeringsdokument. Vi har också tagit fram en analys som gäller arbete med havs- och fiskerifonden, se längst ned i detta avsnitt.

Följande stycken beskriver förutsättningarna i leaderområdet som vi ser och som är grunden till dem övergripande målen och insatsområden som vi beskriver senare i detta dokument.

Bygden som är granne med Stockholm, stad i världen

Det unika med Leader Stockholmsbygd är närheten till Sveriges huvudstad, Stockholm. Det kan vara lätt att tro att det ger bra skjuts åt näringslivet i storstadens skugga, dock finns tydliga svårigheter.

En landsbygd som är granne med huvudstaden riskerar att mer och mer få sovstadskaraktär utan service, kulturutbud eller möjlighet till handel och förströelse och där infrastrukturen i första hand planeras för pendlande mellan bostad och arbete. Höga fastighetspriser som följd av den stora efterfrågan på fritidshus hindrar dessutom unga familjer att bo kvar eller flytta ut vilket långsiktigt hotar att utarma landsbygden ytterligare.

Samtidigt ger närheten till en stor marknad och många medvetna konsumenter med stor betalningsvilja lovande utvecklingsmöjligheter. Storstadens invånare uppskattar landsbygd och skärgård som sitt rekreationsområde vilket kan främja en hållbar besöksnäring. Här finns också avsättning för lokalt producerade, fångade och/eller förädlade livsmedel och ett ökande intresse för ekologisk produktion.

Människorna är landsbygdens främsta resurs

Det är människan som skapar möjligheter, ofta bäst tillsammans med andra. Samhörighet, tillit och nyskapande aktiviteter är grunden till delaktighet, initiativkraft och inflytande.

Landsbygden har få offentliga samlingspunkter. Istället är det föreningslivet som erbjuder levande mötesplatser. Vi vill öka, synliggöra och ta tillvara kompetenser men också vidga vyer, samverka, hämta inspiration och kunskap utifrån. För att få till stånd en positiv utveckling på landsbygden behövs alla: företagare och föreningar, fastboende och fritidsboende, gamla och unga.

Landsbygden måste sträva efter samverkan och se lokalsamhället i ett större sammanhang, inte leta efter enbart lokala lösningar. Leaderverksamheten ska hjälpa att hitta relevanta samarbetspartner, bygga nätverk och skapa nya constellationer.

Leader Uross utvärdering "Varaktig utveckling genom leadermetoden" bekräftar att leadermetoden är en bra metod för att skapa lokal delaktighet och framtidstro. I de kommunala planerna betonas också betydelsen av att de boende ges inflytande över hur utvecklingen ska ske, ett värdefullt tecken på hur lokalt ledd utveckling är ett verktyg i den lokala utvecklingen där invånare och kommunerna samarbetar. Samma insikt framgår också av RUFS 2010⁹: "Vi ska känna tillit och närhet till varandra och ha ett högt förtroende för samhällsorganen."

Ökad resiliens – områdets långsiktiga förmåga att klara av förändring och vidareutvecklas

Omvärldsanalysen visar att förutsättningar för landsbygden har förändrats drastiskt. Lokal jordbruksproduktion minskar och mer och mer mat importeras. Lönsamheten i sektorn minskar, gårdar läggs ned och det är svårt att hitta yngre personer som vill ta över verksamheten. En större bit av "kakan" måste stanna i producentledet. Det ska finnas plats för unga entreprenörer som tjänar pengar på sitt företagande inom lantbruk och fiske.

⁹ <http://www.tmr.sll.se/rufs2010/>

Samtidigt som landskapet växer igen, gårdar läggs ned och fiskbestånden minskar måste vi höja självförsörjningsgraden med inhemsk mat för ökat krisberedskap och minskad användning av fossila bränslen. Detta öppnar för större lönsamhet för lokal matproduktion (grönsaker, fisk, kött och förädling, slakterier, mejerier, kvarnar) samt lokal energiproduktion (biomassa, biogas mm). Krisen leder till nya möjligheter - här kan näringslivsutveckling ske och lokala jobb skapas samtidigt som vi anpassar oss till nya förutsättningar.

Naturen och naturresurser är viktiga källor för både försörjning och rekreation. Varsam förvaltning av de befintliga naturresurserna kan ge lokalbefolkningen utkomst och välbefinnande. Lokal matproduktion kan bidra till en hållbar försörjning i området och storstaden. Både naturen i sig och förvaltning och utnyttjande är också intressanta för besökare och besöksnäring.

En stark lokal ekonomi

Starka lokala företag skapar sysselsättning och ger människor på landsbygden möjlighet att jobba nära sitt hem och minskar behovet för att pendla till regionala centra. För nya företagare kan det vara enklare att starta sin verksamhet på landsbygden där till exempel lokalkostnader är lägre. E-handel och Internet som marknadsföringskanal har skapat nya affärsmöjligheter till många landsbygdsföretagare då vikten för företagets fysiska läge har minskat sin betydelse.

Det finns utmaningar bland annat när det gäller att nå kunder samt att skapa innovativa affärsnätverk med andra företagare. För att våga satsa på nya idéer, hitta alternativa former för kapital till investeringar och skapa framgångsrika företagskoncept pekar SWOT-analysen på behov av nätverkande, samverkan och kompetensutveckling.

Generationsväxling är ett område som måste prioriteras för att dagens företag ska kunna överleva och nya arbeten skapas. Ett aktivt arbete där nya modeller prövas som inkluderar unga och utlandsfödda nysvenskar kan vara en väg att pröva. Gemensamma lösningar på ägande såsom kooperativ eller föreningsdrift kan vara en lösning, dvs man delar arbete och ansvar med andra och återinvesterar vinster i verksamheten.

Lunds universitets Professor Martin Andersson och docent Caroline Wigren-Kristoferson, som har studerat drivkrafter och förutsättningar för landsbygdsföretagare, lyfter fram ett antal framgångsfaktorer. Det gäller att vilja att utvecklas, vara lyhörda för marknadens behov, ha en plan för strategisk utveckling samt innovations- och improvisationsförmåga. Att utgå ifrån befintliga behov och resurser samt finna inriktningar som ger sysselsättning året om är också väsentligt¹⁰.

Nya lösningar för kapitalförsörjning

Problem med att hitta finansiering för angelägna insatser har lyfts på flera bygdemöten. Det är inte minst det lokala näringslivet som är grunden till lokalekonomisk utveckling men som många gånger saknar tillgång till kapital för att kunna satsa på utvecklande investeringar. Ett alternativ är att bygdens invånare investerar via lokala kapitalbolag i angelägna satsningar. Vinsten kan återbetalas i form av pengar, men kan också vara att investeringen leder till ringar på vattnet som gynnar andra verksamheter i byn och på så sätt långsiktigt bidrar till bättre service, sysselsättning och företagande¹¹.

¹⁰ www.jordbruksverket.se/amnesomraden/landsbygdsutveckling/foretagandepalandsbygden

¹¹ <https://www.lokalkapital.se/sa-fungerar-det/investera#>

Behov finns i olika branscher, bl.a. för att kunna investera inom det lokala mathantverket (småskaliga vattenbruksanläggningar, beredningskök m.m.) men även inom besöksnäringen. För lokalsamhällen som gemensamt vill jobba för att skapa sysselsättning och lokal tillväxt i den egna bygden är lokalekonomisk analys ett bra verktyg att börja med¹².

Andra alternativ för affärsverksamhet inom social ekonomi och lokal utveckling är finansieringsaktörer som t.ex. Mikrofonden Öst skapad av bl.a. Hela Sverige ska leva. En mikrofond ska kunna hjälpa till med kapitalförsörjning genom att ge garantier för lån i bank men också investera i till exempel förlagsinsatser, medlemsinsatser, aktiekapital och mikrolån¹³.

Fisken och fisket

SWOT-analysen för arbetet med havs- och fiskerifonden har tagits fram separat, se också bilaga1 samt bilaga 5, Underlag havs- och fiskerifonden.

De stora hoten inom fiskesektorn är vikande fiskbestånd, försämrad status i kustmynnande vattendrag, ökad exploatering, men även en fiskeförvaltning som driver mot storskalighet, miljögifter som drar ner efterfrågan på fisk och politiska beslut som gör det svårt att växla försörjningssätt (diversifiering).

Beståndsminskningarna av kustfiskbestånden förklaras främst med dels försämring av kustnära reproduktionsområden till följd av strandexploatering, sjösänkningar, skogs- och jordbruk mm, dels med effekter från övergödning, fisket och klimatförändringar i skärgårdens yttre delar¹⁴.

Under förra programperioden arbetade FOG Fiskefrämjandet Stockholms skärgård främst med projekt med inriktning på en ekosystembaserad fiskeförvaltning. Fiskets organisationer har sedan många år arbetat med fiskevårdande åtgärder för en bättre fiskeförvaltning. Avsikten är att detta arbete ska fortsätta och intensifieras med ett hållbart fiske som en övergripande målsättning.

Fisketurism utgjorde för 20 år sedan en betydande intäktskälla för aktörer i skärgården. Fiskeguider, boendeanläggningar, restauranger, transportörer och butiker hade en stor omsättning inom fisketurism. Tynande fiskbestånd slog undan benen för denna verksamhet. I och med att vissa arter börjar visa tecken på återhämtning så har fisketurismen också återhämtat en del. Genom att satsa medel på naturvårdsprojekt som ger mer fisk kan fisketurismen växa och starkt bidra till landsbygdens utveckling.

Möjligheten att fiska mer ökar intresset från både vuxna och ungdomar att sysselsätta sig med fiske. Genom att förädla fisken och sälja lokalt till krogen, fiskmarknaden eller turisten får även en liten mängd odlad fisk betydelse som inkomstkälla. Utmaningen är dyra anläggningskostnader för vattenbruk och förädling, brist på riskkapital samt svårigheter för små enskilda aktörer att utnyttja marknadsfördelar och vara prisförhandlare med uppköpare och grossister.

Handel med regionalt producerad fisk kan bidra till en mer hållbar livsmedelsförsörjning. För att uppnå detta krävs en strategisk agenda som omfattar resursen (fisk), producenterna

¹² http://www.scb.se/Pages/List_259741.aspx#,
http://www.bya.net/nav/metoder/lokal_ekonomisk_analys/

¹³ <http://www.helasverige.se/stockholm/nyhetsarkiv/visa/nyhet/mikrofonden-oest-landets-tredje-regionala-i-stockholms-laen/>

¹⁴ Fisket i Stockholms län, Rapport 2013:21, Länsstyrelsen i Stockholms län

(fisket), konsumenterna (både restauranger och privatpersoner) och handelsledet (logistik, inköp och fiskhandlare)

Dagens fiskhandel har en drivkraft för så låga priser som möjligt för fisken till fiskaren, storskalighet, långa transporter, många mellanled och därmed högre priser för konsument. Handeln försvårar transparens vilket tillsammans med mellanleden försvårar återkoppling mellan fiskbeståndens utveckling och den enskilde konsumentens val av fisk. Samtidigt har projektet Stockholms Fiskmarknad¹⁵ visat att det finns en stor efterfrågan och betalningsvilja för lokalt fångad fisk.

Utan unga ingen landsbygd

Trenden går mot det urbana, något som inte minst lockar många unga. Den ökade medelåldern särskilt inom de traditionella jordbruksnäringarna och yrkesfisket försvårar förverkligandet av ambitionerna för ökad lokal matproduktion. Fortsatt ökad medelålder leder till stora utmaningar när det gäller kompetensförsörjning inom den privata och offentliga sektorn som då kommer att få svårt att hitta och locka rätt kompetens.

Utöver bra service och infrastruktur efterfrågas billiga bostäder, fler hyreslägenheter och bredband för att attrahera unga att bo kvar, återvända eller flytta till landsbygden eller skärgården. Ungdomar behöver få inblick i bland annat företagande och entreprenörskap så att de ser möjlighet till egen försörjning.

Mångfald som möjlighet

Utlandsfödda är en grupp som är underrepresenterad på landsbygden.

Få nyanlända invandrare bosätter sig på landsbygden eller får arbete i företag som finns på landsbygden¹⁶. Orsakerna till det är många, några är avsaknaden av nätverk, avsaknad av validering av kompetens och avsaknaden av kännedom om landsbygdens entreprenörskap samt att invandrare stannar kvar i den tätort där de placerades när de kom till Sverige.

Utredningar från landets länsstyrelser visar att personer med utlandsbakgrund, i synnerhet kvinnor svarar för en stor del av landets och regionens nyföretagande. Framgångsfaktorer i integrationsprojekt är matchning mellan arbetssökande och arbetsplatser på landsbygden, fungerande nätverk och koppling mellan invandrare och landsbygdsbor.

Bostäder, service och infrastruktur

Förbättrade kommunikationer på land och till sjöss är en förutsättning såväl för att boende och lokal produktion på landsbygd och i skärgård ska vara ett reellt alternativ, men också för att utveckla besöksnäringen till dess fulla potential. I RUFS 2020 pekas också på kärnöar i skärgården dit kollektivtrafiken till sjöss kan knytas. Dessa kärnöar och så kallade replipunkter återfinns också i de kommunala planerna och runt dessa kan boende service och annan infrastruktur byggas. Med förbättrade kommunikationer och annan infrastruktur skapas förutsättningar för fler boende, en förutsättning för en levande skärgård. Ökat befolkningsunderlag i form av såväl fastboende som fritidsboende och besökare ger ett bättre underlag för kommersiell och offentlig service och tjänster inom många olika verksamhetsgrenar.

¹⁵ <https://www.facebook.com/stockholmsfiskmarknad>

¹⁶ Betänkandet om utredning om ökad integration inom de gröna näringarna "Mångfald som möjlighet - Åtgärder för ökad integration på landsbygden" 2008

Många äldre önskar att stanna kvar i bygden även när ett liv i det egna hemmet inte längre är möjligt. Nya boendeformer behövs. Service inom vård och omsorg behöver hitta särskilda glesbygdsformer genom innovativa insatser med ny teknik och vidgat lokalt engagemang. Nuvarande upphandlingsmetodik skapar ofta storskaliga lösningar som inte lämpar sig för lokala initiativ.

Med ökande befolkning, besöksnäringens utveckling och ökande trafik ställs samtidigt stora krav på ekosystemet. Vattenförsörjning, omhändertagande av avfall liksom avloppssystem måste utvecklas för att inte den biologiska mångfalden och naturmiljön ska utarmas.

5. På vilket sätt är strategin innovativ?

En ökad innovationsförmåga är avgörande för att möta dagens och framtidens utmaningar, ta vara på möjligheterna och utveckla bygdens arv för kommande generationer.

Hållbart arbete som motor för innovation

En viktig innovativ del i strategin är mötet mellan globala utmaningar och småskaliga lokala lösningar. Kriser tvingar oss att tänka nytt. Utveckling mot större hållbarhet kan fungera som en motor för innovation och hållbarhetsarbetet kan synliggöra nya affärsmöjligheter och affärsmodeller¹⁷. En sådan möjlighet är att betrakta reglering som en katalysator för innovation snarare än ett hot mot lönsamhet. För företag som är förutseende finns det fördelar i att föregå reglering och hitta långsiktiga konkurrensfördelar. För företag som är mer progressiva än sina konkurrenter finns det till och med vinning i att lobba för strängare krav.

Innovativa människor och utbyggnad av kapacitet

Människor har förmågan och förutsättningar att utveckla sin bygd genom att tänka nytt. Innovationsfröer och initiativkraft gror och växer med aktiviteter och projekt som stärker samhörighet och bygger upp det lokala samhällets kapacitet. Kunskap, tillit och lustfyllda samarbeten gör att fler vågar ta initiativ. Med andra ord uppmuntrar strategin projekt som inte enbart är bra för bygden utan också förbättrar människors förmåga att prova på nya lösningar. Även inom leaderföreningen skapar kunskapsbyggande och erfarenhetsutbyte en anda av lustfylld samverkan och idéskapande. Ett juniorlag ska utses och agera mentor till LAG-gruppen. Syftet är att lära av de ungas perspektiv på utvecklingen och delaktiggöra framtidens potentiella landsbygdsbor.

Kreativa krokar och korsbefruktnings

Innovationskraft vilar inte på enskilda geniala individer utan uppstår ofta i möte med det okända och oväntade. Vi vill spetsa till leadermetodens sektorsöverbyggande samverkan, utveckla mångfald och uppmuntra möten och synergier mellan generationer, kulturer och kompetenser, men också mellan stad och land. I konfrontation med olika verkligheter uppstår idéer och goda erfarenheter anpassas till annorlunda förhållanden. Vi behöver kreativa dynamiska mötesplatser, ögonöppnande studiebesök och samverkansprojekt, nyfikna förstudier och inspirerande pilotprojekt.

¹⁷ <http://www.macklean.se/sv/insikter/insikter-kortfattat/for-ett-lonsamt-hallbarhetsarbete1/>

Innovativt ledarskap

För att erfarenheter och idéer ska befrukta varandra krävs samordning, lärande och spridning. Det innovativa ledarskapet stärks exempelvis genom utbildningsinsatser och egna projekt. Leaderföreningen utvecklar metoder och verktyg för att projekt inte ska förbli isolerade öar utan utvecklas genom att idéer och goda exempel sprids, befruktas och i vissa fall skalas upp. Det förutsätter ett omfattande inventerings- och nätverksarbete samt ett uppsökande och coachande arbetssätt där eldsjälarna stöttas, idéer utvecklas och människor vågar testa nytt.

6. Vision

Stockholmsbygd – landsbygd och skärgård där lokala initiativ i samspel med omvärlden utvecklar hållbara attraktiva samhällen som sprider framtidstro

Stockholmsbygd: Vi har valt namnet Leader Stockholmsbygd, det lyfter samverkan med huvudstaden samtidigt som ordet bygd framkallar en känsla av gemenskap och anknyter till småskalighet och nybyggaranda. Stockholmsbygd är varken bakgård eller förort och eftersträvar inte heller att efterlikna staden. Det är en stor och unik bygd som är granne med huvudstaden och som i samspel med sin omgivning vill berika hela området. I Stockholmsbygd ryms både landsbygd, skärgårdsbygd och framtidsbygd.

Lokala initiativ: Initiativkraft handlar både om att våga (mod) och ha förmåga (kunna). Vi vågar drömma, tar vara på våra idéer och sätter igång samarbeten som gör det möjligt att tillsammans med andra förändra vår bygd.

Hållbart: Ett systems långsiktiga förmåga att klara av förändring och vidareutvecklas.

Attraktivt: Ordet associerar till en bygd där man trivs. Levande mötesplatser, ett vitalt kulturliv, samhörighet som ger skaparkraft och stärker självkänslan.

Framtidstro: Stockholmsbygd kännetecknas av framtidstro. De ekologiska, sociala och ekonomiska utmaningarna i världen, i Europa och på landsbygden tvingar oss att vara påhittiga och fokusera på framtidslösningar. Vi jobbar med naturen, ser möjligheter i den sociala ekonomin och bygger broar mellan generationer, kulturer och mellan stad och land.

7. Insatsområden, mål och urvalskriterier

7.1 Övergripande mål för området

Övergripande mål för hela strategin
Lokalsamhällenas initiativkraft och framtidstro har stärkts genom delaktighet i den lokala samhällsutvecklingen
Landsbygdens företagande har diversifierats genom ökad samverkan kring produkter, tjänster, logistikkedjor och marknadsföring
Lokalsamhället har ökat sin förmåga till förnyelse och idéutveckling tack vare kunskapsöverföring, dynamiska mötesplatser samt ett ökat utbyte med omvärlden
Landsbygdens och skärgårdens aktörer har ökad kunskap om ekosystemtjänsters betydelse och omställning till hållbarhet. Områdets biologiska mångfald har ökat och svaga fiskbestånd har stärkts

Vi har formulerat fyra övergripande mål som förstärker varandra. De har sina rötter i de behov, möjligheter och drömmar om framtiden som har diskuterats under bygdemötena och belysts i SWOT- och omvärldsanalysen. Om behovsanalysen är vår gemensamma karta utgör de övergripande målen vår gemensamma kompass. De pekar ut en riktning, visar vad vi vill uppnå, vart vi är på väg.

Mål 1. Lokalsamhällenas initiativkraft och framtidstro har stärkts genom delaktighet i den lokala samhällsutvecklingen

Människor är nyckeln till all utveckling på landsbygden/i skärgården. Brist på framtidstro och en känsla av att inte kunna påverka sin livssituation och sin bygds utveckling gör att många förblir passiva. Unga människor dras till storstaden och nysvenskar hittar inte till landsbygden och än mindre till skärgården. För att motverka detta pekar behovsanalysen tydligt på vikten av att arbeta med samhörighet, delaktighet och framtidstro och de möjligheter som mångfald och inkludering innebär.

I en tid av förändring och utmaningar blir det viktigt att öka befolkningens egenmakt (empowerment), kunskap och sammanhållning för att människor ska våga tro på sig själv och sin förmåga att göra skillnad. Entreprenörer, eldsjälar och kreativa människor behöver socialt kapital, nätverk och stödjande miljöer för att orka driva utveckling framåt. Det handlar om att skapa ett positivt klimat där kunskap, tillit och samverkan bidrar till att fler ser möjligheter och vågar ta initiativ. Kommunerna inom Stockholmsbygd strävar också efter att föra en dialog med engagerade invånare och samhällsaktiva föreningar som arbetar fram egna analyser och förslag till utveckling.

Detta är helt i linje med Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla med fokus på egenmakt, fattigdomsbekämpning, sociala innovationer, kompetens och

sysselsättning. Regionen och kommunerna pekar åt samma håll. RUF 2010 vill stärka sammanhållning och frigöra livschanser och våra kommuner lyfter delaktighet, inflytande, samhörighet, mångfald, öppenhet och framtidstro som ett sätt att nå dit. Dessa aspekter är nära förknippade med livskvalitet, folkhälsa och områdets attraktivitet men också med entreprenörskap och kapacitetsbyggande. Det är grogrund till innovativa affärsidéer och meningsfulla jobb. Mål 1 bidrar till att uppnå målen i både Landsbygdsfonden och Socialfonden med tonvikt på social delaktighet och hållbar sysselsättning.

Mål 2. Landsbygdsens företagande har diversifierats genom ökad samverkan kring produkter, tjänster, logistikkedjor och marknadsföring

En stark lokal ekonomi är en grundförutsättning för en livskraftig, resilient landsbygd som också attraherar fler att bo kvar eller flytta ut. Fler boende innebär bättre förutsättningar för ett bra serviceutbud och därmed ett villkor för en fortsatt positiv utveckling av lokalsamhällena. Behovsanalysen visar att det finns stor potential för lönsamma försörjningsmöjligheter i samverkan mellan närområdet och Stockholm.

För att nå målet vill vi jobba med att stärka entreprenörskap, öka kunskap om lokala kapitallösningar och skapa framgångsrika företagskoncept genom ökad samverkan och kompetensutveckling. Fler unga entreprenörer ska våga satsa på etablering på landsbygden och se möjlighet att tjäna pengar på sitt företagande inom t ex lantbruk och fiske. Besöksnäringen behöver förlänga säsongen.

En stark lokal ekonomi där näringsidkare bidrar till omvandling mot ett hållbart samhälle är helt i linje med till Europa 2020-strategi för en grönare effektivare ekonomi, hög sysselsättning och social sammanhållning. Mål 2 bidrar också till att uppnå målen i landsbygdsfonden, fiskefonden och socialfonden med tonvikt på konkurrenskraft i SME-företag (EJFLU & EHFF), hållbar sysselsättning (EJFLU & ESF) och koldioxidsnål ekonomi (EJFLU).

Mål 3. Lokalsamhället har ökat sin förmåga till förnyelse och idéutveckling tack vare kunskapsöverföring, dynamiska mötesplatser samt ett ökat utbyte med omvärlden

Behovsanalysen visar att många av morgondagens utmaningar kräver ett nytt tankesätt, kreativitet, kunskap men också lust och mod att experimentera. Lokala samhällen behöver kreativa krokar och korsbefruktningsvilket underlättas av levande dynamiska mötesplatser. Utöver lokala aktiviteter för lokalt bruk vill vi som en större hävstång på utvecklingen koppla på de möjligheter och idéer som omvärlden ger. I Stockholm finns spännande initiativ som t ex Young Innovation Hub¹⁸, en satsning på ungt entreprenörskap som kan inspirera aktiviteter inom strategiområdet, andra exempel är forsknings- och utvecklingsprojektet Grönovation¹⁹ eller EPOK – Centrum för ekologisk produktion och konsumtion vid SLU²⁰. Möten med grupper som aldrig varit på landsbygden eller i skärgården kan inspirera och visa vilka resurser i området som kan attrahera besökare eller t o m leda till ökad inflyttning till landsbygd/skärgård. Nya nätverk, nya tankesätt och nya idéer kan bidra till nya lösningar och en positiv utvecklingsspiral.

¹⁸ <http://www.younginnovationhub.com>

¹⁹ <http://www.gronovation.com>

²⁰ <http://www.slu.se/epok>

Mål 3 är helt i linje med EU 2020-strategins fokus på innovation och kunskap, med den nationella innovationsstrategin samt med RUFS 2010:s satsning på idéutveckling och förnyelseförmåga, kreativitet och entreprenörskap men också mötesplatser utan gränser. Mål 3 bidrar till att uppnå målen i landsbygdsfonden, fiskefonden och socialfonden med tonvikt på forskning/innovation, anpassning till klimatförändringar (EJFLU), utbildning/livslångt lärande, hållbar sysselsättning (EJFLU & ESF) och konkurrenskraft i SME-företag (EJFLU & EHFF).

Mål 4. Landsbygdens och skärgårdens aktörer har ökad kunskap om ekosystemtjänsters betydelse och omställning till hållbarhet. Områdets biologiska mångfald har ökat och svaga fiskbestånd har stärkts

Skärgårdens fiskbestånd minskar, den biologiska mångfalden hotas, området kulturlandskap växer igen och med den eftersträlvade ökande befolkningen samt besöksnäringens utvecklingen ställs samtidigt stora krav på ekosystemet. Vattenförsörjning, omhändertagande av avfall liksom avloppssystem måste utvecklas för att inte den biologiska mångfalden och naturmiljön ska hotas. Fiskets organisationer avser att fortsätta arbeta med fiskevårdande åtgärder för bättre fiskbestånd. Ett hållbart jordbruk håller landskapet öppet och minskar miljöbelastningen bl a genom slakt, förädling och försäljning i närområdet, och intresseorganisationer inom miljö och natur jobbar med informations- och bevarandeinsatser.

Mål 4 bidrar till EU 2020-strategin för hållbar utveckling, kunskap, innovation, sammanhållning och sysselsättning samt till RUFS 2010 mål om att ställa om det ohållbara. Kommunernas planer och visioner pekar åt samma håll. Mål 4 bidrar till att uppnå målen i landsbygdsfonden och fiskefonden med tonvikt på skydda miljö, hållbar sysselsättning (EJFLU), utbildning och livslångt lärande (EJFLU), koldioxidsnål ekonomi och anpassa till klimatförändringar (EJFLU).

Horisontella mål

Övergripande horisontella mål för hela strategin	Indikatorer
Jämställdhet	Andel projekt med kvinnor i ledande roll inom projektorganisationen Antal nya kvinnliga företagare
Icke-diskriminering	Antal projekt som inkluderar för ämnet marginaliserade grupper
Hållbarhet	Antal lokala lösningar för mer hållbara lokalsamhällen
Ungas delaktighet	Antal projekt med unga som leder arbetet eller där unga är tydligt representerade i projektorganisationen

Jämställdhet

Kvinnor och män ska ha samma makt att forma sitt samhälle och sina liv. När kvinnor och män delar makt och inflytande skapas ett mer rättvist, demokratiskt och hållbart samhälle. Olika perspektiv och verkligheter bidrar till innovationer och hållbarhet.

Vid urval av projekt ska jämställdhet beaktas. De som söker stöd ska beskriva hur projekt främjar jämställdhet.

Icke-diskriminering

Den svenska lagstiftningen förbjuder diskriminering utifrån kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning och ålder. Vi vill aktivt verka för ett samhälle där människors olikheter ses som en tillgång. Mångfald när den tas tillvara bidrar till innovation och skapar nya möjligheter.

Vid urval av projekt ska icke-diskriminering beaktas. De som söker stöd ska beskriva hur projektets syfte, mål och aktivitet främjar inkludering och tillgänglighet.

Hållbarhet

Hållbar utveckling betyder att den nuvarande generationens behov uppfylls utan att de kommande generationernas förmåga att tillgodose sina behov äventyras. Ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet ska förstärka varandra. Hela vår strategi vilar på hållbarhet och framtidsperspektivet. I hållbarhetsarbetet ligger möjligheten att utveckla bygdens arv till kommande generationer.

Vid urval av projekt ska ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet beaktas.

Ekosystemtjänsterna ligger till grund för ekonomisk hållbarhet och hänsyn tas till kostnader för sociala orättvisor, ohälsa och miljöförstöring. De som söker stöd ska beskriva hur hållbarhetsaspekten beaktas i det löpande projektarbete, hur miljön påverkas av projektets syfte, mål och aktiviteter, hur social sammanhållning främjas och hur man avser att långsiktigt trygga fortlevnad av projektresultat.

Ungas delaktighet

Unga är framtiden och grunden till en livskraftig landsbygd. De bidrar till nya perspektiv och till kreativa krokar. Vuxna behöver unga, deras drömmar och verklighetsbilder lika mycket som unga behöver vuxnas hjälp till att möjliggöra deras projektidéer. Vi vill öka ungas delaktighet i våra projekt men även möjliggöra flera ungdomsdrivna aktiviteter. Unga som får vara med att skapa och genomföra aktiviteter får konkreta och ofta meriterande erfarenheter som de kan använda senare i livet. Unga entreprenörer har framtidstro och skapar jobb.

Vid urval av projekt ska ungas delaktighet beaktas. De som söker stöd ska beskriva huruvida projektet främjar ungas delaktighet och huruvida projektresultat kan göras tillgänglig för unga.

7.2 Insatsområden

Insatsområdena utgår ifrån strategins övergripande mål

	INSATSOMRÅDE 1 En attraktiv bygd att bo och verka i	INSATSOMRÅDE 2 En attraktiv bygd att besöka	INSATSOMRÅDE 3 Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet	INSATSOMRÅDE 4 En god miljö och ökad hållbarhet
MÅL 1 Inkludering, samhörighet och framtidstro	Empowerment Dynamiska mötesplatser Initiativ till lokala utvecklingsplaner	En trivsamt bygd med intressant kultur och varsam förvaltning av naturresurser blir intressant för besökare	Samverkan mellan t ex lantbrukare ger större lönsamhet och nya idéer	Att känna sin närnatur ökar bevarandeviljan Att ta gemensamt ansvar för hållbarhet ökar framtidstro
MÅL 2 Stark lokal ekonomi	Lokalt näringsliv Matchning av unga och utlandsfödda med näringsidkare Generationsskifte Kapitalförsörjning	Nya marknader och kunder Marknadsföring Utveckling av kompetens Certifiering	Investeringar Lönsamma lantbruk Nå marknaden Självförsörjning Stort behov av arbetskraft	Energieffektivisering Lokala lösningar Värdet av ekosystemtjänster
MÅL 3 Nyfikenhet, kunskapsöverföring, experimentlusta	Innovativa lösningar/ny teknik inom service och infrastruktur	Ny teknik och nydanande sociala innovationer kan bli attraktiva besöksmål	Kunskapsöverföring mellan generationer	Nytänkande för omställning till hållbarhet
MÅL 4 En god miljö i vatten och på land	Grön omsorg Miljövänligt byggande	Miljökompetens Hållbar turism Varsam exploatering	Öppna landskap Biologisk mångfald på land och i vatten	Naturvård Fiskevård Kompetensutveckling

Insatsområde 1

En attraktiv bygd att bo och verka i

Insatsområdet "En attraktiv bygd att bo och verka i" knyter an till sex av Europa 2020-strategins elva tematiska mål, Forskning och innovation, IT/bredband, *Koldioxidnsål ekonomi, Konkurrenskraft i SME-företag, Hållbar sysselsättning, Social delaktighet och Utbildning/livslångt lärande.*

För de som bor på landsbygden inom Stockholmsbygd är offentlig eller kommersiell service många gånger sämre jämfört med i tätorter och städer, detta gäller inte minst i skärgården.

Genom att utveckla kunskap och samhörighet skapas förutsättningar för gemensamt agerande och påverkan på kommunala och andra myndigheters beslut. Invånare och andra aktörer i lokalsamhället kan tillsammans skapa lokala utvecklingsplaner grundade i de upplevda behoven. Därigenom ökar delaktigheten i bygdens utveckling och dialogen med kommuner och andra myndigheter blir tydligare och ofta mera framgångsrik.

Bygden behöver mötesplatser. Många samlingslokaler utnyttjas dåligt och har höga kostnader för drift och underhåll. Ökad delaktighet, samverkan, breddad verksamhet, gemensamma webbaserade aktivitetskalendrar kan skapa mer dynamiska mötesplatser. Mötesplatser som är öppna för alla och erbjuder t ex möjlighet att tillsammans titta på film/TV, spela teater/musik mm attraherar också nya målgrupper som t ex unga.

För att våga satsa på nya idéer, hitta alternativa former för kapital till investeringar och skapa framgångsrika företagskoncept behövs nätverkande, samverkan och kompetensutveckling. Generationsväxling är ett viktigt område för att dagens företag ska kunna överleva och nya arbeten skapas, inte minst inom lantbruk och fiske. Ett aktivt arbete där nya modeller som matchning prövas som inkluderar unga och utlandsfödda nysvenskar kan vara en väg.

Inom servicesektorn behövs innovativa lösningar anpassade till landsbygden och inte minst skärgården där befolkningen mätt i tid har mycket långt till närmaste service, sjukvård, omsorg mm. Projekt som utvecklar miljövänliga, flexibla lösningar med hjälp av ny teknik som ökar tillgängligheten också i områdets glesare delar ger människors större möjligheter

att bo kvar, även när man blir äldre. Ny teknik förutsätter dock en bättre tillgänglighet till fiberbaserat bredband.

Insatsområde 2

En attraktiv bygd att besöka

Insatsområdet "En attraktiv bygd att besöka" knyter an till fem av Europa 2020-strategins elva tematiska mål, *Koldioxidsnål ekonomi, Konkurrenskraft i SME-företag, Hållbar sysselsättning, Social delaktighet och Utbildning/livslångt lärande*.

En bygd som är attraktiv för sina invånare har mycket att erbjuda till sina besökare. Behovsanalysen pekar på storstadens invånares kärlek till sin landsbygd och skärgård. Många invånare ser möjlighet att på egna villkor erbjuda unika upplevelser och diversifiera sin verksamhet. Det finns därför en uppsjö av aktiviteter och upplevelser som kan bidra till att skapa en miljömässigt, kulturellt och ekonomiskt hållbar destinationsutveckling.

I strategiområdet finns många vackra naturområden, mathantverk, skärgårdsnatur och kultur, industrihistoria och museer att besöka och en mångfald av aktiviteter att uppleva, som t ex cykelturism, ridturer, övernattning på ekologiska bondgårdar, fisketurer eller kulinariska upplevelser. Besöksnäringen har betydande potential även om stora utmaningar finns, bl a en mycket kort säsong. Insatsområdet kompletterar den regionala satsningen *Stockholm Archipelago* och kan stärka lokala åtgärder och samtidigt fokusera mer på besökaren från närområdet. Många av Storstockholms invånare har aldrig varit i skärgården eller den tätortsnära landsbygden.

Det finns behov av kompetensutveckling, ökad affärsmässighet, samverkan och samordning, innovativ marknadsföring, enkla bokningssystem m m. Fler bokningsbara produkter, lockande aktiviteter, upplevelser och boenden för höst-vinter-vår, innovativa modeller för att finna lösningar till motsättningar mellan friluftsturismen och markägare, ökad miljökompetens, märkning och marknadsföring av små ekoturismföretag.

Insatsområde 3

Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet

Insatsområdet "Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet" knyter an till sex av Europa 2020-strategins elva tematiska mål, *Forskning och innovation, Koldioxidsnål ekonomi, Konkurrenskraft i SME-företag, Hållbar sysselsättning, Utbildning/livslångt lärande och Anpassa till klimatförändringar*.

Ökad lokal matproduktion gynnar jordbruks- och fiske-/vattenbruksföretagen och när intäktsmöjligheterna förbättras kommer intresset från ungdomar att ägna sig åt lant-/vattenbruk/fisket att öka. Samtidigt ökar Stockholmsbygd självförsörjningsgrad vilket minskar vårt importberoende och vårt beroende av fossila bränslen. Jord som brukas hållbart bidrar dessutom till att bromsa igenväxningen av landskapet, gynna ekologisk mångfald och stärka resiliens.

En stor marknad finns i närområdet, inte minst i Stockholm där efterfrågan av lokalt ekologisk mat ökar och betalningsviljan är god. Handel med regionalt producerad mat (grönsaker, kött, fisk, förädlade produkter) kan bidra till en mer hållbar livsmedelsförsörjning. Inom produktion och distribution behövs innovativa samarbets- och samordningsmodeller mellan de olika leden i logistikkedjan. Det krävs förbättrade

logistikkedjor, samtransporter av olika produkter, utbyte av erfarenheter m m. Bildandet av andelsjordbruk är ett annat alternativ som kan innebära allt från att köpa en del av skörden i förväg, till att teckna en prenumeration på grönsaker eller hyra en odlingsbädd för att odla själv.

Det finns behov av kompetensutveckling, kunskapsöverföring och samverkansmodeller som underlättar generationsskifte inom jordbruk och fisket och öppnar för personer med utländsk bakgrund att bli verksamma inom lokal matproduktion. Ökad kunskap om lokala kapitallösningar kan främja satsningar på projektering av investeringar i anläggningar för förädling, slakt, osttillverkning o dyl. Innovativa samarbetsmodeller kan underlätta att nya aktörer få tillgång till mark för hållbar matproduktion, något som är svårt i Stockholmsbygd idag.

Insatsområde 4

En god miljö och ökad hållbarhet

Insatsområdet "En god miljö och ökad hållbarhet" knyter an till fem av Europa 2020-strategins elva tematiska mål, *Forskning och innovation, Koldioxidsnål ekonomi, Skydda miljön, Utbildning/livslångt lärande och Anpassa till klimatförändringar*.

Naturen och naturresurser är viktiga källor för både försörjning och rekreation.

Insatsområdet *En god miljö och ökad hållbarhet* hör ihop med bygdens attraktivitet, möjlighet till friluftsliv, hållbar näringslivsutveckling inom bl a fiske, jordbruk, besöksnäring, bevarande av den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster.

Inom insatsområdet kommer det att drivas projekt med inriktning på en ekosystembaserad fiskeförvaltning. Fiskets organisationer har sedan många år arbetat med fiskevårdande åtgärder för att åstadkomma en bättre fiskeförvaltning. Avsikten är att detta arbete ska fortsätta och intensifieras under den kommande perioden med ett hållbart fiske som en övergripande målsättning.

Olika insatser behövs för att värna om vår värdefulla miljö, bevara den biologiska mångfalden, stärka ekosystemtjänsterna och vara drivande i omställning till hållbarhet. Vi eftersträvar aktiviteter som främjar kunskap, utbyte, nytänkande, kompetensutveckling. Naturguidning, kunskapsöverföring från äldre lantbrukare och fiskare, konkreta naturvårdsinsatser, skyltade naturstigar kopplade till intressanta aktiviteter för barn och unga är bara några exempel för att väcka intresse för och öka kunskap om vår närnatur. Varsam förvaltning av de befintliga naturresurserna kan ge lokalbefolkningen utkomst och välbefinnande. Andra prioriterade områden är energieffektivisering, lokala energilösningar, alternativa småskaliga avloppslösningar där kommunernas VA-plan inte når.

7.3 Handlingsplan

Avgränsning mellan fonderna

Leader Stockholmsbygd arbetar med landsbygdsfonden, havs- och fiskerifonden samt socialfonden.

Geografi

Fonderna har samma geografiska område, dvs. omfattar hela Leader Stockholmsbygd med undantag från havs- och fiskerifonden som även omfattar två församlingar i Östhammars kommun där i övrigt Leader Upplandsbygd är verksam.

Tematisk avgränsning

Det behövs särskilda åtgärder för att uppfylla fiskefondens övergripande mål om hållbar och resurseffektivt fiske och vattenbruk samt innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske och vattenbruk. Därför ska stöd från havs- och fiskerifonden gå till projekt inom insatsområdena 2 (En attraktiv bygd att besöka), 3 (Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet) och 4 (En god miljö och ökad hållbarhet) som har en tydlig inriktning på yrkesfiske, vattenbruk, sport-/fritidsfiske och fisketurism samt fiskevård.

Socialfonden ska finansiera aktiviteter inom insatsområde 1 (En attraktiv bygd att bo och verka i) och insatsområde 3 (Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet) som bidrar till att arbetslösa unga vuxna och kvinnor med utländsk bakgrund får utveckla sitt entreprenörskap på landsbygden. Det handlar om förhållandevis begränsade medel och det ger större effekt med en smal satsning. Aktiviteterna bygger broar mellan tätort och landsbygd och kan möjliggöra synergier med projekt inom landsbygdsfonden.

Landsbygdsfonden är den i sammanhanget största fonden och stöd avsätts till projekt inom alla insatsområden som bidrar till att främja en innovativ utveckling av vår landsbygd genom social delaktighet, hållbar sysselsättning, företagsutveckling, koldioxidsnål ekonomi, ökad tillgänglighet till IKT och en god miljö.

Samarbeten

Samarbete är kärnan i leadermetoden och en av grundpelarna i strategin. Det är vårt främsta verktyg för att utveckla kvalitet, främja kreativitet och uppfylla strategins övergripande mål och delmål. Samverkan med de aktörer som arbetar med lokal utveckling på landsbygden medför kunskap, nya perspektiv, bredare nätverk och större möjlighet att göra skillnad. Vi kommer att fästa stor vikt vid samverkansaspekten då vi granskar de inkomna projektidéerna eftersom vi vet att nya samarbeten leder till ökad mobilisering, långsiktigt hållbara projektresultat och oväntade mervärden, detta oavsett insatsområde.

Samarbeten med andra leaderområden i både Sverige, Östersjöområdet och övriga Europa ser vi som en viktig möjlighet till lärande och påverkan.

Geografiskt innebär närheten till liknande skärgårdsområden på Åland och Åbolands skärgård att ett samarbete med dessa områden kan bli extra intressant för Leader Stockholmsbygd. Utbyte med andra områden i Europa kommer vi att undersöka, främst inom insatsområde 1 En attraktiv bygd att bo och verka i och insatsområde 3 Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet. En intressant idé kan vara att t ex skicka tre ungdomar på praktik i ett annat leaderområde/land för att sedan få i uppgift att utforma och implementera nya idéer.

Vi kommer att påbörja en analys av tänkbara samarbetspartners direkt efter verksamhetsstart.

Arbetssätt

Vi listar under denna rubrik några övergripande arbetssätt som kompletteras av texten under respektive insatsområde längre ned i detta avsnitt.

- Ett LAG-ägt aktiveringsprojekt skapas som vänder sig i första hand till ovana projektägare och som pågår under verksamhetens första 12-18 månader. Det erbjuds 5-7 projektdagar på olika ställen i leaderområdet där ett antal mentorer finns på plats för att vägleda mer oerfarna organisationer in i leadermetoden, så som leaderambassadörer. Dessa mentorer kan till exempel vara erfarna projektägare från förra leaderperioden. Det kan också leda till positiva spin-off effekter i form av nya samarbeten och nytänkande inom strategins målområden.
- Vi kommer också att arbeta med LAG-ägda paraplyprojekt som omfattar ett antal delaktiviteter inom ett temaområde. Paraplyprojekten bör till en början vara tidsbegränsade till de första två åren av leaderverksamhet, dvs. avslutas till och med 2017, och utvärderas innan nya paraplyprojekt startas upp vid behov. Detta för att säkerställa att paraplyprojekten blir effektiva verktyg som bidrar till strategins målfyllnelse.
- Inom vårt geografiska område har leaderverksamhet bara funnits under senaste programperiod, vilket innebär att många fortfarande inte känner till lokalt ledd utveckling med leadermetoden. Uppsökande verksamhet för att nå nya grupper kommer därför bli en viktig del i arbetet.
- Kommunikationsplanen ska tillämpas, dvs informationsspridning via olika kanaler och anpassad till olika målgrupper, se mer under kap. 11.
- Varje år kommer vi att inbjuda till en fondövergripande projektmässa, nätverksträff eller projektresor (kan variera mellan åren) för erfarenhetsutbyte, nya samarbeten och nytänkande. En sådan sammankomst är ett förträffligt tillfälle att skapa synergieffekter och mervärden när olika projektägare träffar varandra under trevliga former. Politiker ska bjudas in till träffarna för att ge konkret återkoppling om projektnäringsresultat.

Insatsområde 1

En attraktiv bygd att bo och verka i

Landsbygdsfonden

Intressenter/målgrupp: byalag, civilsamhället, föreningsliv, företagareföreningar, landsbygdsföretag, skolor, unga (blivande entreprenörer, föreningsliv), ekonomiska föreningar, sociala företag, bostadsbolag, kyrkan, kommuner, Coompanion, LRF, Arbetsförmedlingen, aktörer inom bredband/byanät, företrädare för icke-kommersiell service

Socialfonden

Intressenter/målgrupp: enskilda arbetslösa (unga/kvinnor), intresseföreningar, Coompanion, HSSL Länsbyggerådet, Arbetsförmedlingen, företagareföreningar, landsbygdsföretag inom bl a jordbruk, fiske

Aktiviteter (ett axplock som utvecklas allteftersom verksamheten följs upp och revideras)

- LAG-ägt aktiveringsprojekt (se ovan)
- Paraplyprojekt "Utveckla bygden" med fokus på kapacitetsbyggande, utvecklingsplaner, mötesplatser, förstudier bredband, mindre förstudier om nya servicelösningar m m
- Paraplyprojekt "Lokal kapitalförsörjning" med fokus på kompetensutveckling och pilotprojekt inom lokala ekonomilösningar, lokalekonomiska analyser m m
- Träffar riktade till vår målgrupp inom socialfonden
- Kompetensutveckling, studiebesök där utlandsfödda och landsbygdsföretag möts
- Matchning mellan utlandsfödda och landsbygdsföretag

Insatsområde 2

En attraktiv bygd att besöka

Landsbygdfonden

Intressenter/målgrupp: föreningsliv, företagarföreningar och företag inom turistbranschen, Visit Roslagen/Värmdö/Haninge/Nynäshamn, destinationsprojekt *Stockholm Archipelago*, kommuner

Havs- och fiskerifonden

Intressenter/målgrupp: fiskeguider, organisationer inom sport-/fritidsfiske, övriga företag inom fiske, Visit Roslagen/Värmdö/Haninge/Nynäshamn, destinationsprojekt *Stockholm Archipelago*, kommunernas turistchefer

Aktiviteter (ett axplock som utvecklas allteftersom verksamheten följs upp och revideras)

- Paraplyprojekt "Besöksnäring" med fokus på små föreningsinitierade satsningar att marknadsföra bygden genom skyltning, kartor, foldrar, webbsatsningar o dyl
- Främja tillsammans med partnerskapet satsningar på kompetensutveckling och samverkan inom hållbar turism, marknadsföring, affärsmässighet
- Föreläsningsserie (studiebesök) om hållbar besöksnäring och miljöcertifiering av turistföretag

Insatsområde 3

Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet

Landsbygdfonden

Intressenter/målgrupp: företag inom jordbruk/primärproduktion/slakt/mejeri mm, kooperativ inom matproduktion/förädling/slakt/mejeri mm, företagarföreningar, blivande aktörer intresserade av kompetensutveckling/matchning, mathantverkare, aktörer inom logistikkedjan

Havs- och fiskerifonden

Intressenter/målgrupp: yrkesfiskare, vattenbruksföretag, Länsstyrelsens fiskekonsulent, Stockholms fiskmarknad (ideell förening), sport-/fritidsfiske, blivande aktörer intresserade av kompetensutveckling/matchning, mathantverk

Aktiviteter (ett axplock som utvecklas allteftersom verksamheten följs upp och revideras)

- Tillsammans med partnerskapet skapa samarbeten för förutsättningsskapande åtgärder inom kunskapsöverföring, kompetensutveckling (studiebesök, goda exempel) och samverkansmodeller som underlättar generationsskifte, lokala kapitallösningar, enklare tillgång till odlingsbar mark.
- Matchning mellan utlandsfödda och landsbygdsföretag
- Träffar riktade till målgruppen för att öka samverkan/samarbeten/nätverkande
- Paraplyprojekt "Lokal mat" med fokus på slutet på livsmedelskedjan, öka konsumenters kunskap om matens härkomst, besök på bondgård/kretsloppsanpassad fiskodling, årstids-/tillgångsanpassad matlagning m m
- Transnationella samarbeten

Insatsområde 4

En god miljö och ökad hållbarhet

Landsbygdsfonden

Intressenter/målgrupp: miljö- och naturföreningar, ornitologiska föreningar, stiftelser inriktade på naturvård, omställningsrörelsen, företagarföreningar och företag, samfällighetsföreningar, kommuner

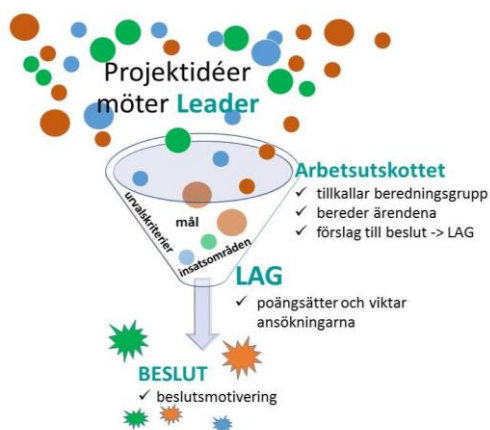
Havs- och fiskerifonden

Intressenter/målgrupp: organisationer inom sport-/fritidsfiske, Länsstyrelsens fiskekonsulent, yrkesfiskare, vattenbruksägare, fiskeguider

Aktiviteter (ett axplock som utvecklas allteftersom verksamheten följs upp och revideras)

- Paraplyprojekt "En hållbar miljö" med fokus på lokala V/A-, avfall- och energilösningar, mindre naturvårdsinsatser, förstudier inför större projekt, små omställningsprojekt"
- Paraplyprojekt "Fiskevård" med fokus på mindre fiskevårdsinsatser, förstudier inför större projekt, samverkan mellan aktörer för lokala förvaltningsplaner m m
- LAG-ägt projekt "Framtidsforum" med syfte att öka samsyn och dialog kring hållbar landsbygdsutveckling. Ska stimulera nya och gamla projektägare att formulera projekt med anknytning till omställning till hållbarhet

7.4 Urvalsprocess

LAG utlyser 4-6 gånger/år generella beslutsomgångar. Vid behov kan LAG arbeta med tematiska ansökningsomgångar för att få igång projekt inom eftersatta insatsområden eller för att öka nätverkandet mellan tematiskt näraliggande projekt.

Leaderkansliet erbjuder en tydlig checklista på hemsidan och i informationsmaterial som lättförståeligt ska redovisa insatsområden, mål och urvalskriterier. Vidare eftersträvas ett personligt

möte med varje projektgrupp som vill söka stöd. Här ska projektets idé och om/hur den passar in i strategin diskuteras, om projektet borde försöka hitta fler samarbetspartners, annan kompetens eller större kapacitet. Leaderkansliets erfarenhet och nätverk ska främja de lokala aktörernas kapacitet att utveckla och genomföra insatser som gynnar lokalsamhällena.

Ansökningarna bereds av verksamhetsledaren och arbetsutskottet som till sin hjälp kan tillkalla tematiska beredningsgrupper som är sakkunniga inom berörda fonder och insatsområden. Beredningsgruppen kan bestå av LAG-ledamöter, partnerskapet eller sakkunniga personer utanför leaderföreningen. Vid behov kan arbetsutskottet välja att träffa projektägare för att kunna ställa frågor och få en tydligare bild av organisationen och genomförandekapacitet som de sedan kan förmedla till LAG-gruppen.

Arbetsutskottets uppgift är att med hjälp av en checklista granska:

- att ansökan är komplett
- att aktiviteter och mål är lokalt förankrade
- att aktiviteter och mål ryms inom strategins insatsområden och det framgår hur det bidrar till att uppfylla de specifika, horisontella samt de övergripande målen
- att projektgruppen innefattar rätt kompetens, trepartssamverkan samt har kapacitet att genomföra projektet
- att budgeten är realistisk och kostnaderna rimliga
- att projektet har en plan för resultatspridning, kunskapsöverföring och hur man långsiktigt kommer att förvalta resultatet

Arbetsutskottet protokollför sitt arbete med hjälp av en checklista som tillsammans med ett förslag till beslut går vidare till LAG som ansvarar för den slutliga prioriteringen av ansökningarna.

LAG använder sig vid prioritering av ansökningar av poängsättning med hjälp av i utvecklingsstrategin fastställda urvalskriterier. I första hand eftersträvas konsensusbeslut. I andra hand kommer LAG använda ett omröstningsförfarande. Ingen sektor ska ha mer än en tredjedel av rösterna i LAG Leader Stockholmsbygd. I beslutet ska LAG:s poängsättning framgå och beslutet ska motiveras konkret och med hänvisning till insatsområde och mål i strategin som projektet bidrar till.

Hela processen från komplett ansökan till LAG:s beslut ska inte ta längre än fyra veckor.

LAG ansvarar också för att hela urvalsprocessen

- är icke-diskriminerande
- är öppen och transparent
- är objektiv
- präglas av ett jämställdhetsperspektiv
- inte leder till intressekonflikter
- dokumenteras med ett skriftligt förfarande
- håller vid en revision av ovanstående punkter

7.5 Mål och urvalskriterier

OBS! Följande indikatorer kommer vi att följa upp för varje projekt och därför redovisas de inte i tabellerna nedan

Inom landsbygdsfonden

Antal nyskapade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)	35
---	----

Inom havs- och fiskerifonden

Antal nyskapade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)	0,6
---	-----

Antal bevarade arbetstillfällen (årsarbetskrafter)	1,8
--	-----

Inom Socialfonden

Antal arbetslösa deltagare och långtidsarbetslösa som är i sysselsättning, inklusive egenföretagande, efter avslutad åtgärd	30
---	----

Antal anställda, inklusive egenföretagare, med förbättrad arbetsmarknadssituation, efter avslutad åtgärd	15
--	----

Insatsområde 1 En attraktiv bygd att bo och verka i

Målen är rangordnade

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	Ett starkare lokalsamhälle med större samhörighet, ökad kunskap om och delaktighet i den lokala samhällsutvecklingen	Antal nya utvecklingsplaner	15
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	30
		Antal projektgrupper med partners från alla tre sektorer	5
		Antal nya arbetssätt/metoder	4
		Antal LEA (lokalekonomiska analys)	8
		Antal ungdomar i projektgrupper	15
	Servicelösningar finns som är landsbygds- och skärgårdsanpassade med innovativa arbetsmetoder och ny teknik	Antal invånare som får tillgång till förbättrad service/infrastruktur	5 000
		Antal förstudier inför bredbandsutbyggnad	10
		Antal invånare som får tillgång till bredband	1 200
		Antal nya tekniker	5
		Antal nya tjänster	10
	Ungdomar har förbättrade förutsättningar att komma in på arbetsmarknaden och vara delaktiga i samhällsutvecklingen	Antal ungdomar i projektgrupper	5

	Landsbygdsföretagare har goda kunskaper om omställning till ett hållbart företagande och ser vilka konkurrensfördelar det kan ge	Antal deltagare i utbildningar	10
	Landsbygdsföretagare har goda kunskaper om framgångsrika företagskoncept	Antal deltagare i utbildningar	20
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	5
	Landsbygds- och lantbruksföretagare har goda kunskaper om och nya arbetssätt inom lokal kapitalförsörjning	Antal deltagare i utbildningar	65
		Antal LEA (lokalekonomiska analys)	2
		Antal nya företag	1
		Antal nya sociala företag	1
	Ökad tillgänglighet till trivselhöjande aktiviteter inom kultur- och fritid	Antal nya fritids- och kulturverksamheter	200
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	40
		Antal ungdomar i projektgrupper	25
	Människor i alla åldrar har bra tillgänglighet till aktiva mötesplatser	Antal fysiska anläggningar	35
		Antal nya virtuella mötesplatser	25
		Antal nya fysiska mötesplatser	30
		Antal ungdomar i projektgrupper	20
	Kommersiella och icke-kommersiella aktörer har stärkts genom erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande med omvärlden	Antal samarbetsprojekt som fått stöd	1
		Antal samarbetsprojekt med annat/andra EU-medlemsländer	1
Socialfonden	Kompetensutveckling och matchning mellan landsbygdens/skärgårdens företagare och kvinnor med ett entreprenörskap och invandrabakgrund samt ungdomar med invandrabakgrund	Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	3

Insatsområde 2 En attraktiv bygd att besöka

Målen är rangordnade

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	Kommersiella och icke-kommersiella entreprenörer inom besöksnäringen samverkar och utvecklar bygdens attraktioner och bokningsbara produkter	Antal nya besöksmål	10
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	15
		Antal nya företag	2
		Antal nya sociala företag	3

	Boende i Mälardalen och fritidsboende i området känner till vad området året runt kan erbjuda för besökare	Antal besökare utanför högsäsong	5 000
		Antal nya övernattningar	250
		Antal nya dagsbesökare	15 000
	Turistföretagare har goda kunskaper om omställning till ett hållbart företagande i samförstånd med bygdens invånare och ser vilka konkurrensfördelar det kan ge	Antal miljöcertifierade företag	2
		Antal deltagare i utbildningar	25
	Turistföretagare har goda kunskaper om framgångsrika företagskoncept	Antal deltagare i utbildningar	50
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	10
Havs- och fiskerifonden	Kommersiella och icke-kommersiella entreprenörer inom besöksnäringen samverkar och utvecklar bygdens attraktioner och bokningsbara produkter	Antal nya besöksmål	7
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	5
		Antal nya företag	1
	Nyinflyttade, inklusive invandrare från andra länder får bra kunskap från äldre generationer om bl a sportfiske, husbehovsfiske och vattenmiljö i närområdet.	Antal nya fritids- och kulturverksamheter	10
		Antal besökare utanför högsäsong	20
	Fiskeguider och andra fiskerelaterade turistföretag har goda kunskaper om omställning till ett hållbart företagande i samförstånd med bygdens invånare och ser vilka konkurrensfördelar det kan ge	Antal miljöcertifierade företag	1
		Antal deltagare i utbildningar	10
	Fiskeguider och andra fiskerelaterade turistföretag har goda kunskaper om framgångsrika företagskoncept	Antal deltagare i utbildningar	10
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	5

Insatsområde 3 Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet

Målen är rangordnade

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygds-fonden	Lokala företagare och aktörer har bra nätverk och samarbeten för att utveckla nya produkter och tjänster m m	Antal nya produkter	15
		Antal nya tjänster	12
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	15
		Antal nya företag	1
		Antal fysiska anläggningar	4

	Kommersiella och icke-kommersiella aktörer har goda kunskaper samt tillgång till mark och startar nya odlingar	Antal deltagare i utbildningar	10
		Antal nya produkter	4
		Antal nya företag	1
		Antal nya sociala företag	1
	Områdets företag inom primärproduktion eller förädling erbjuder hög leveranssäkerhet och har tillgång till tillförlitliga (sam)transporter till kunder inom Stockholmsmarknaden samt övriga närregionen (restaurang/ krog, saluhall, kommuner, marknadsplatser, turister m fl)	Antal företag i samarbeten	20
		Antal nya produkter	10
		Antal nya tjänster	12
	Konsumenter har bra insikt och förståelse för den närproducerade matproduktionens villkor och kostnader	Antal nya besöksmål	5
		Antal nya dagsbesökare	2 000
		Antal deltagare i utbildningar	50
	Lantbruksföretag, mathantverkare samt icke-kommersiella entreprenörer har stärkts genom erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande med omvärlden	Antal samarbetsprojekt med annat/andra EU-medlemsländer	1
Havs- och fiskerifonden	Lokala företagare och aktörer har bra nätverk och samarbeten för att utveckla nya produkter och tjänster m m	Antal nya produkter	3
		Antal nya nätverk/samarbetskonstellationer	5
		Antal fysiska anläggningar	9
		Antal diversifieringsprojekt	6
	Områdets fiskare, vattenbruksföretag och företag inom förädling erbjuder hög leveranssäkerhet och har tillgång till tillförlitliga (sam)transporter till kunder inom Stockholmsmarknaden samt övriga närregionen (restaurang/ krog, saluhall, kommuner, marknadsplatser, turister m fl)	Antal företag i samarbeten	8
		Antal nya produkter	5
		Antal nya tjänster	5
		Antal diversifieringsprojekt	3
	Konsumenter har bra insikt och förståelse för den närproducerade matproduktionens villkor och kostnader	Antal nya besöksmål	8
		Antal nya dagsbesökare	1 000
		Antal deltagare i utbildningar	50
	Fiskare och vattenbruks-entreprenörer har stärkts genom erfarenhetsutbyte och ömsesidigt lärande med omvärlden	Antal samarbetsprojekt med annat/andra EU-medlemsländer	2

Socialfonden	Kompetensutveckling och matchning mellan landsbygdens/skårgårdens företagare inom matturism, matproduktion, catering o dyl och kvinnor med ett entreprenörskap och invandrarbakgrund samt ungdomar med invandrarbakgrund	Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	3
---------------------	--	--	---

Insatsområde 4 En god miljö och ökad hållbarhet

Målen är rangordnade

Fond	Mål	Indikator	Målvärde
Landsbygdsfonden	Boende, företagare och föreningar har de kunskaper som behövs för hållbara lokala energi-, mobilitets-, V/A-, avfalls- eller produktionslösningar	Antal nya produkter	5
		Antal lokala hållbara tekniklösningar	30
		Antal miljöprojekt	20
	Boende, företagare och föreningar har goda kunskaper om biologisk mångfald och ekosystemtjänster och gör värdefulla informations- och bevarandeinsatser	Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	15
		Antal nya besöksmål	5
		Antal nya tjänster	5
		Antal deltagare i utbildningar	100
	Boende, företagare och föreningar har en bra förståelse för vad omställning till hållbart innebär	Antal deltagare i utbildningar	100
		Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	10
		Antal nya arbetssätt/ metoder	5
Havs- och fiskerifonden	Aktörer inom privat, ideell och offentlig sektor tillämpar en ekosystembaserad fiskeförvaltning för att förbättra situationen för områdets fiskbestånd	Antal miljöprojekt	30
		Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	20
	Aktörer inom fiskesektorn har en bra dialog med varandra och myndigheterna om förvaltningsplaner som främjar fiskbestånden	Antal miljöprojekt	5
		Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	3
		Antal projektgrupper med partners från alla tre sektorer	3

Urvalskriterier beskrivs i bilaga 8.

8. Finansieringsplan

Delåtgärd	Fond	%	SEK
Drift	Landsbygdsfonden	25 %	11 500 000
Samarbeten	Landsbygdsfonden	1 %	500 000
	Havs-/fiskerifonden	1 %	500 000
	Socialfonden	0 %	0
Genomförande av strategin	Landsbygdsfonden	48 %	22 000 000
	Havs-/fiskerifonden	21 %	9 500 000
	Socialfonden	4 %	2 000 000
Summa		100 %	46 000 000

Per fond och insatsområde

Landsbygdsfonden	<i>Drift</i>	11 500 000	34 000 000
	<i>En attraktiv bygd att bo och verka i</i>	7 250 000	
	<i>En attraktiv bygd att besöka</i>	6 000 000	
	<i>Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet</i>	5 250 000	
	<i>En god miljö och ökad hållbarhet</i>	4 000 000	
Havs-/ fiskerifonden	<i>En attraktiv bygd att besöka</i>	1 500 000	10 000 000
	<i>Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet</i>	2 500 000	
	<i>En god miljö och ökad hållbarhet</i>	6 000 000	
Socialfonden	<i>En attraktiv bygd att bo och verka i</i>	1 500 000	2 000 000
	<i>Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet</i>	500 000	
			46 000 000

9. Organisation

9.1 Administrativ kapacitet och kansliets arbete (drift)

Leader Stockholmsbygd är verksam inom ett avlångt område med en stor skärgård där det oavsett var man lokaliserar ett kansli är svårt för en stor del av målgruppen att enkelt och snabbt ta sig till kansliet. Det gör att kansliets placering är av mindre vikt och att samma princip gäller som under den gångna leaderperioden, att det är verksamhetsledaren som söker upp intressenter och projektägare. En fördel med detta arbetssätt är också att verksamhetsledaren enkelt får ett eget intryck av platsen och området där projekten planeras att äga rum, vilket beroende på typ av projekt kan vara väsentligt.

Kansliet har som sin viktigaste uppgift att utifrån LAG:s direktiv och riktlinjer informera allmänheten, projektägare och partnerskapet om leadermetoden och Stockholmsbygds

insatsområden och mål, arbeta uppsökande och kontaktskapande, mobilisera, hantera ansökningar och bereda ärenden samt följa upp och utvärdera projekt. Stöd till sökande och stödmottagare är en väsentlig del av arbetet, i form av inspirerande diskussioner, relevant kompetensutveckling och hjälp att knyta kontakter till andra relevanta aktörer. Kansliet förvaltar även LAG:s budget och ansvarar för genomförandet och utvärdering av LAG:s egna projekt.

Kansliet kommer att ledas av en verksamhetsledare i enlighet med föreningens lednings- och styrdokument och anvisningar som LAG meddelar. Ledningsdokument används dels som styrning och överblick för LAG över verksamheten, dels som stöd och vägledning för leaderkansliet i sina arbetsuppgifter. Det anger ansvarsfördelningen mellan LAG och kontoret, rollfördelning mellan olika föreningsorgan, ansvar och befogenheter för LAG, arbetsutskottet, beredningsgrupper och verksamhetsledaren, vidare detaljer om beslutsfattandet (jäv, intressekonflikter, per capsulam-beslut), ansvar för att upprätta LAG-protokoll samt ansvarsfördelning gällande personalärenden.

Kansliet kommer att bemannas i första hand av en verksamhetsledare samt en tjänst för ekonomi och administration, dvs. löpande bokföring, utbetalningar av projektstöd men även kansliets löner, rekvisitioner av LAG:s egna projekt, inkommande post- och arkivhantering samt diarieföring. Utöver dessa bastjänster planeras för tjänster kopplade till genomförandet av LAG:s egna projekt. Målet är att försöka behålla kompetens och personal från föregående programperiod i den mån det är möjligt. Detta för att skapa kontinuitet och behålla de goda relationer, kunskaper och nätverk som byggts upp.

Medan LAG har ett övergripande arbetsgivaransvar är det verksamhetsledaren som ansvarar för den löpande kansliverksamheten och därmed följer även personalansvar.

Kompetensbehov vid nyanställning och kompetensutveckling för befintlig personal stäms av med presidiet och följs upp årligen i samband med utvecklingssamtal i syfte att säkerställa att kansliets anställda håller hög kvalitet och är motiverade att utföra sina arbetsuppgifter effektivt och lojalt.

Stockholmsbygd kommer att nätverka med andra leaderområden i regionen för erfarenhetsutbyte, lärandeprocesser och egen kompetensutveckling.

Vi kommer att undersöka om och hur vi kan komma överens med angränsande leaderområde om ömsesidigt hjälp med handläggningsfunktioner i händelse av sjukdom eller annan längre frånvaro i syfte att säkerställa grundläggande kanslifunktioner.

9.2 Partnerskapet och föreningen

Leader Stockholmsbygd kommer att bilda en ideell förening så fort strategin har blivit godkänd, dvs. våren 2015. Ledamöter till valberedningen och LAG rekryteras från partnerskapet, dessa bildar leaderföreningen för utvecklingsområdet.

Partnerskapet, dvs. medlemmar i den ideella föreningen består av de ingående kommunerna, den idéburna sektorn och näringslivet som representerar alla tre sektorer och samlar stor kunskap om de aktuella fonderna och insatsområden som Stockholmsbygd kommer att arbeta med. Leaderområdet eftersträvar ett nära samarbete med berörda myndigheter för att bredda sin kompetens och avstämma olika satsningar i syfte att optimera möjliga synergieffekter samt undvika dubbelfinansiering.

Myndighetsrepresentanter kan adjungeras till styrelsemöten, med yttrande- och förslagsrätt dock utan rösträtt.

Stockholmsbygd bygger på det tidigare leaderområdet Uross och tidigare fiskeområdet Fiskefrämjandet Stockholms skärgård och har med dessa föreningars medlemmar redan en mycket bred bas för genomförandet av strategin. Fiskefrämjandet samlar både yrkesfiskare, vattenbruksägare, sport-/fritidsfisket och fiskeguider. Från tidigare Uross kommer HSSL Länsbygderådet Stockholms län, LRF och Coompanion med kompetens inom byautveckling, omställning, jordbruk och socialt företagande. Därtill SIKO som representerar Stockholms skärgårds intresseföreningar. Nya partners är Företagarna Skärgården, Omställning Värmdö och Visit Roslagen samt Visit Värmdö. Då vi också valt att arbeta med målgruppen utlandsfödda inom ramen för Socialfonden ingår fler nya partners, två etniska organisationer samt en ny partner som arbetar främst med kvinnligt entreprenörskap, alla bidrar starkt till nya kunskaper och ett vidgat nätverk.

De nya partners förväntas stärka arbetet med berörda insatsområden och horisontella mål ytterligare.

9.3 LAG – den lokala aktionsgruppen

Leader Stockholmsbygd är en ideell förening vars stadgar beskriver hur LAG ska vara sammansatt. Årsmötet är föreningens högsta beslutande organ.

Valberedning

Valberedningen har en nyckelroll för ett fungerande LAG med rätt kompetens och geografisk spridning. Första valberedningen tillsätts så fort leaderstrategin har blivit godkänd. Därefter väljs valberedningen på årsmötet.

Valberedningen ska omfatta fem personer, en person från varje sektor plus två personer med kompetens inom havs- och fiskerifondens respektive socialfondens område.

Valberedningen måste ha god insikt i utvecklingsstrategin och i de arbetsuppgifter som väntar LAG:s nya ledamöter. Även kunskap om de horisontella målen som jämställdhet, hållbarhet, lika behandling och ungas delaktighet. Det ska finnas en tydlig arbetsbeskrivning för valberedningen.

En utbildning för valberedningens ledamöter kommer att ordnas för att ge valberedningen bästa möjliga förutsättningar att plocka fram de engagerade och kunniga ledamöter som området behöver för att genomföra sin strategi.

Valberedningens uppdrag och arvodering regleras i stadgar samt i styrdokumentet.

LAG:s sammansättning

LAG:s ledamöter ska ha lokal förankring i leaderområdet och i de organisationer som ingår i partnerskapet. Samtliga ledamöter ska ha god kunskap om leadermetoden samt om utvecklingsfrågor i relation till leaderområdet och strategin. Bland ledamöterna ska 1-2 ledamöter vardera väljas med särskild kunskap om fiskeri- och vattenbrukssektorn respektive socialfondens inriktning. Representation från fiske- och vattenbrukssektorn säkerställs vidare genom att framtagande av beslutsunderlag genom en beredningsgrupp med företrädare för yrkesfiskare, vattenbruksägare, sport-/fritidsfisket och fiskeguider är en obligatorisk del i beredningen av projektansökningar. Dock har samtliga ledamöter ansvar för att agera för området och strategin som helhet, och inte endast som representanter för egna intresseområden eller den egna hemorten.

LAG:s kompetens säkerställs genom att en arbetsbeskrivning tas fram där kompetenskrav specificeras. Denna blir dels en vägledning i valberedningsarbetet, dels ett kontrakt mellan ledamoten och leaderföreningen. Kompetensspecifikationen ses över innan varje årsmöte och justeras vid behov så att valberedningen får relevant information om vilken kompetens som behöver förstärkas i LAG.

LAG:s ledamöter har personliga ersättare, detta för att säkerställa närvaron på LAG-mötena, med en personlig ersättare har varje ledamot också en person att bolla dagordningen och viktiga frågor med inför och efter möte. Varje kommun utser en representant plus ersättare. Vid behov kan LAG adjungera personer med specialkompetens. Adjungerad har yttrande- och förslagsrätt men inte rösträtt vid styrelsens sammanträde.

Totalt ska LAG ha maximalt 16 ledamöter, 6 offentliga ledamöter plus 10 ledamöter totalt från ideell och privat sektor. Dessa ska representera olika geografiska delar av området, både fastlands- och skärgårdsdelen, och en könsfördelning där inget kön får understiga 40 %. Stockholmsbygd strävar att nå en god åldersspridning där unga personer ges plats.

LAG ska sammanträda minst fyra gånger per år varav första mötet efter årsstämman ska hållas som internat. Det ger bra förutsättningar för varje nytt LAG att forma och fördjupa sina kunskaper om den gemensamma värdegrunden för verksamheten samt lägga grunden för ett bra och kollegialt samarbete inom LAG. En djupare genomgång av föreningens lednings- och styrdokument görs under internatet. Detta bidrar till att LAG-ledamöterna är väl införstådda med sin roll och sitt ansvar i verksamheten och att en effektiv rollfördelning mellan kansliet och LAG kan uppnås.

Hur tillsätter vi LAG

Varje aktör i partnerskapet föreslår inför årsmöte 2 kandidater (kvinna/man). Valberedningen har ansvar för att ta fram ett förslag där kompetens, jämställdhet och bra geografisk fördelning tillgodoses och kan också föreslå egna kandidater. Årsmötet väljer LAG. Ledamöterna har en mandatperiod på två år där halva antalet ledamöter väljs vartannat år.

Kommunernas representanter utses av respektive kommun.

Presidium

Inom LAG väljs ett presidium bestående av ordförande, vice ordförande och skattmästare. Presidiet ansvarar för leaderföreningens övergripande ekonomi och arbetsgivarrelaterade ärenden. Presidiet ska vara väl insatt i verksamhetskontorets arbete och också fungerar som ett bollplank till verksamhetsledaren. Verksamhetsledaren är adjungerad till presidiets möten.

Arbetsutskott

Utöver LAG finns ett arbetsutskott som arbetar med att bereda ärenden. Till sin hjälp har arbetsutskottet olika beredningsgrupper med sakkunniga inom Havs och fiskerifonden, Socialfonden och Landsbygdsfonden.

Beredningsgrupper

Sakkunniga personer samlas i olika tematiska grupper som i samarbete med verksamhetsledaren bereder projektansökningar inför arbetsutskottets vidare hantering. Beredningsgrupperna samlar sakkunniga både inom och utanför LAG för att säkerställa en bred kompetens vid beredning av projektansökningarna inom de olika fonderna och insatsområdena. Angående havs- och fiskerifonden kommer föreningen Fiskefrämjandet Stockholms skärgård, som samlar både yrkesfiskare, vattenbruksägare, sport-/fritidsfisket och fiskeguider, spela en viktig roll i rekrytering till beredningsgruppen.

Verksamhetsledaren

VL ansvarar för att den operativa delen av verksamheten genomförs på bästa sätt. Utöver ansvar för kansliet ska verksamhetsledaren tillsammans med beredningsgrupperna arbeta med att bereda projektärenden. Verksamhetsledaren är föredragande vid presidiets, arbetsutskottets och LAG:s sammanträden.

Revisorer

Leader Stockholmsbygd kommer att upphandla en godkänd revisor vid sidan av sina valda lekmanarevisorer.

10. Samverkan mellan fonder och med andra aktörer

10.1 Samverkan mellan fonder

Överlappning med annat utvecklingsområde

Leader Stockholmsbygds geografiska område inkluderar avseende havs- och fiskerifonden även skärgård och kust i Östhammars kommun som i övrigt är del av Leader Upplandsbygd. Då Leader Upplandsbygd inte arbetar med havs- och fiskerifonden blir detta inte något administrativt eller fondmässigt överlappande. För att undvika att en och samma insats söker stöd från båda leaderområden kommer Stockholmsbygd i samband med varje ansökningstillfälle att skicka en lista över inkomna ansökningar inom Östhammars kommun för kännedom till Leader Upplandsbygd. Det kommer att gälla ett fåtal ansökningar och kommer att bli tämligen enkelt att administrera. Ifall en ansökan till samma insats skickas till båda leaderområden kommer de båda verksamhetsledarna, vid behov i samråd med sina respektive arbetsutskott, avgöra tillsammans till vilken fond ansökan lämpligen bör höra.

Flerfondsstrategi

Under programperioden 2007-2013 fanns både ett leaderområde och ett fiskeområde inom ungefär samma geografiska yta. Det blev därför naturligt att bilda ett nytt, gemensamt område för att jobba med lokalt ledd utveckling genom leadermetoden under programperioden 2014-2020. En flerfondsstrategi ger fler aktörer tillfälle att samverka, kan ta del av mer omfattande kompetens och gör det möjligt att effektivisera och förenkla.

Leader Stockholmsbygd har tagit del av de tidigare utvecklingsstrategierna och genomförda projekt under åren 2007-2013 och ser att det finns många gemensamma nämnare när det gäller svagheter och möjligheter. Detta beror på att området präglas av ett antal

förutsättningar som är av stor betydelse för landsbygds-, havs- och fiskeriutveckling. Fiskeområdet har tidigare främst arbetet med fiskevård då bristen på fisk påverkar alla aktörer med fiskeintresse, yrkesfiskare, sportfiskare och även fiskeguider. Det finns stor potential att utveckla fisketurism och här har det tidigare leaderområdet både erfarenhet och kontaktnät som öppnar för framgångsrika samarbeten. Geografiska kluster med projekt finansierade av de båda fonderna kan leda till starka, samordnade satsningar inom besöksnäringen på upplevelser, mat och boenden.

När det gäller att utnyttja den stora marknaden som Stockholm kan erbjuda för t.ex. närproducerad mat har det tidigare fiskeområdet å andra sidan redan samlat på sig värdefulla erfarenheter från arbetet med Stockholms fiskmarknad. Genom att samordna och utbyta erfarenheter kan livsmedelsproducenterna börja samarbeta med transporter till marknadsplatser. En väl fungerande dynamik kan skapas mellan landsbygdens aktörer och marknaderna i staden.

Dessa korta exempel antyder bara vilka stora möjligheter för synergieffekter vi kan se redan innan verksamhetsstart.

Beslutet att också arbeta med socialfonden beror på att det finns grupper i vårt område som står långt ifrån arbetsmarknaden men där det tidigare leaderområdet kan se hur lokalt förankrade projekt kan bidra till inkludering och ökade chanser att komma i arbete. Leadermetoden passar ypperligt för att ge de berörda människorna i utbyte mot engagemang och vilja verktyg som kompetensutveckling och kontaktnät för att komma närmare arbetsmarknaden.

10.2 Avstämning med andra aktörer med utvecklingsansvar

I framtagandet av strategin har en viktig utgångspunkt varit att anknyta till regionala planer och kommunernas ambitioner när det gäller landsbygds- och skärgårdsutveckling. Strategin är väl förankrad i regionala och kommunala ambitioner. Kommunernas representanter i kommande LAG kommer genom sin medverkan i ledningen av det lokala utvecklingsarbetet att fortlöpande kunna verka för samspel med kommunernas egna insatser.

Verksamhetsledare tillsammans med ordföranden kommer årligen besöka kommunledningen i alla kommuner för återslag och avstämning av aktiviteter och resultat. Leaderinsatserna kommer därmed att bli viktiga instrument för andra aktörer från ideell och privat sektor att konkretisera och utveckla lokala initiativ som utvecklar de kommunala strategierna samt för att engagera och mobilisera medborgare.

Andra viktiga aktörer med utvecklingsansvar är Länsstyrelsen i Stockholms län, Stockholms läns landsting, Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan, men även Tillväxtverkets stöd som syftar till att utveckla och hitta nya lösningar för lokal service. LAG kommer att föra en kontinuerlig dialog med dessa aktörer i syfte att dels identifiera möjlighet till synergieffekter, dels höja LAG:s flerfunds kompetens, men även för att undvika dubbelfinansiering.

En annan viktig aktör kommer projekt *Stockholm Archipelago* att bli. Projektet finansieras till hälften av Tillväxtverket och handlar om destinationsutveckling av Stockholms skärgård för internationella marknader. All besöksnäring i skärgården är varken lämpad för eller intresserad av internationella marknader och är därför inte involverad i Skärgårdsstrategin, all befolkning i skärgården är inte heller entusiastisk över en ökande besöksnäring. Här kan leader arbeta och skapa mervärden genom att stärka nätverkande mellan berörda parter i syfte att öka ömsesidig förståelse, samsyn och för att minska konflikter. Många mindre

lokala aktörer behöver också kompetensutvecklas inom företagande, värdskap, områdesrelaterad kunskap, marknadsföring m.m. och samråd med Skärgårdsstrategin kommer att öka LAG Stockholmsbygds kompetens att utforma framgångsrika koncept, och bidrar till bättre leaderprojekt.

LAG kommer också att ha löpande kontakt med partnerskapets organisationer.

Partnerskapet används för att höja kompetensen i LAG, agera rådgivare vid behov, stämma av verksamhetens riktning och bidra med sin breda kompetens till den årliga uppföljningen och revideringen av strategin.

10.3 Jämställdhet och icke-diskriminering

Strategins huvudsakliga utgångspunkt är människors lika värde. Ingen diskriminering får ske pga kön, ras, etnisk ursprung, religion/övertygelse, ålder, funktionshinder eller sexuell läggning. Det är möten mellan jämlika människor som skapar kreativitet, idéer, delaktighet och därmed nya lösningar och förutsättningar för förändring.

Kunskap och utbildning är en av de viktigaste faktorerna för att motverka diskriminering och icke-jämställdhet och ger kvinnor och män verktyg för att forma sina egna liv och även det samhället de önskar leva i. Leader Stockholmsbygd kommer att beakta jämställdhetsperspektivet vid utformandet av kommunikationsinsatser och marknadsföring men även vid granskning av projektansökningar. Arbetet med att genomföra strategin utifrån målet om jämställdhet och icke-diskriminering ska genomsyra både kansliets arbete och LAG:s beslutsfattande. För att säkerställa samsyn och kunskap kommer jämställdhetsaspekten dels att ingå i valberedningens arbetsordning, dels tas upp på det internat som hålls efter varje årsmöte där den nya LAG-gruppen bl.a. formar sin gemensamma värdegrund för det kommande verksamhetsåret.

Att både kvinnor och män har möjlighet att delta i och ansvara för projekt, insatser och aktiviteter inom ramen för strategin leder till att de utvecklas som individer. Det bidrar också till att både män och kvinnor som befinner sig långt ifrån jobb kommer närmare den lokala arbetsmarknaden. Detta ökar möjligheterna till beslutande och ekonomisk jämställdhet och lika delaktighet mellan kvinnor och män i området. Jämställdheten accentueras ytterligare för de projekt som drivs inom Socialfonden i Leader Stockholmsbygd, matchning mellan arbetslösa och befintligt/nytt entreprenörskap för att skapa nya arbetstillfällen i området.

De tematiska insatsområdena i strategin är relevanta för både kvinnor och män. LAG kommer att särskilt utvärdera kvinnors roll som projektledare, antalet kvinnliga företagare och också följa upp att projekt som drivs av unga har ett jämställt deltagande. Det är människors kompetens och inte kön som ska styra över vilka personer som deltar i och ansvarar för projekt och vid behov kan LAG välja att inom ramen för verksamhetsuppföljning och revidering värdera jämställda projektstrukturer ännu högre vid urval av projekt än vid verksamhetsstart.

11. Kommunikation

Våra kommunikationsinsatser ska bidra till att framgångsrikt genomföra Stockholmsbygds strategi 2014-2020 och nå uppsatta mål genom att säkerställa att alla relevanta målgrupper är väl informerade och införstådda med strategins insatsområden och mål samt leadermetodens styrka att främja lokalt ledd utveckling.

Dessa målgrupper är potentiella aktörer som kan driva utvecklingsprojekt, medfinansiärer och samarbetspartners, den breda allmänheten och inte att glömma LAG, kanslipersonal m fl vars uppgift är att verkställa den lokala leaderstrategin.

LAG:s kommunikationsplan baseras på Jordbruksverkets kommunikationsstrategi för lokalt ledd utveckling. Kommunikationsplanen är väl förankrad i organisationen och alla kommunikationsinsatser beaktar principer som jämställdhet och icke-diskriminering. Den följs upp och uppdateras vid behov.

Under införandefasen ska vår kommunikation fokusera på att nå ut till många personer och organisationer och informera om metoden och målen med lokalt ledd utveckling. Under genomförandefasen fortsätter riktade informationsinsatser samtidigt som vi sprider goda exempel och arrangerar träffar för erfarenhetsutbyte. I slutet av programperioden är det viktigt att sprida resultat från projekt och utvärderingar till samtliga målgrupper för att visa vad projektmedlen har använts till och vilka effekter och mervärden de har lett till.

Våra kommunikationsmål

- ★ Organisationer i samverkan mellan ideell, privat och offentlig sektor söker stöd och bidrar till en hållbar, levande lands- och skärgårdsbygd
- ★ LAG och samarbetspartners sprider information och kunskap om leadermetoden och vilka mervärden den kan ge bygderna
- ★ Allmänheten vet vad lokalt ledd utveckling innebär och vilken roll EU har i den lokala utvecklingen

Dessa kommunikationsmål sprids till olika målgrupper via anpassade budskap, exempelvis:

Budskap till organisationer och personer som söker stöd:

- Om du har en bra idé som gynnar fler i lokalsamhället än dig/din organisation så kan vi på Leader Stockholmsbygd bidra med resurser att förverkliga den.
- Du och andra projektägare bidrar till ett levande lokalsamhälle genom att ta vara på era idéer, lära av varandra och ta sikte på framtiden.
- Leader gör det möjligt att bolla tankar och få folk att sluta upp bakom en idé
- Leader Stockholmsbygd har ett kansli som stöd för alla som är intresserade av lokalt ledd utveckling och vill ta lokala initiativ.
- Ni som söker/arbetar med leaderstöd är många och det lönar sig att samverka för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter.
- Leadermetoden är ett beprövat verktyg för lokalt ledd utveckling.

Budskap till personer och aktörer med uppdrag att verkställa strategin samt samarbetspartner och andra aktörer med utvecklingsansvar:

- Tillsammans bidrar vi till utveckling av Stockholmsbygd när våra projekt skapar mervärden.
- På Leader Stockholmsbygds hemsida hittar ni allt ni behöver för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter.
- Leadermetoden är ett vedertaget verktyg för lokalt ledd utveckling och används inom hela EU.

- Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att ge lokalsamhällen och projektägare bästa möjliga förutsättningar att vara framgångsrik med leadermetoden.

Budskap till allmänheten, media, politiker, opinionsbildare:

- Leader Stockholmsbygd bidrar till levande lokalsamhällen vilket gynnar alla.
- Leadermetoden är ett beprövat verktyg för lokalt ledd utveckling.

Kanaler

Vi ser ett behov av att börja med en noggrann analys av hur vi når rätt målgrupper, letar fram rätt kanaler samt utformar kommunikationen så att den passar målgruppen, med ett rakt och enkelt språk.

Föreningens webbplats är en av våra viktigaste kanaler. Där finns tydlig och aktuell information om leadermetoden och projektstöd, ansökningstider, beslutsmöten, men också sidor där berättelser och bilder inspirerar. En intern webbsida skapas för LAG med ansökningar, bedömningar och utvärderingar.

Sociala medier är ett sätt att nå yngre personer. Vidare utnyttjas lokaltidningarna i området för att nå allmänheten men även potentiella projektägare.

Lättförståeliga trycksaker som berättar om genomförda projekt, resultat och mervärden kompletterar digitala kanaler. Genom att använda oss av olika kanaler förstärker vi vår kommunikation.

Det personliga mötet står i centrum vid coachande kommunikation gentemot personer som söker projektstöd och på nätverksträffar för stödmottagare och partnerskapet. Leaderorganisationen kommer också att träffa kommunernas ledning årligen för återsrapportering och diskussion.

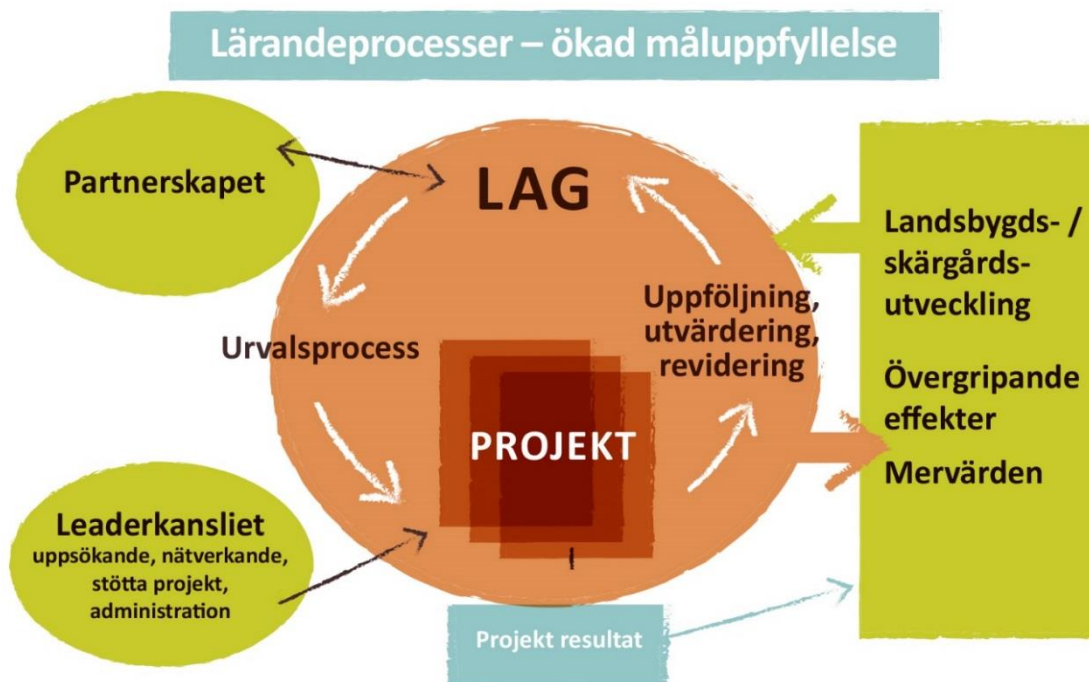
11.1 Kommunikationsplan

Se bilaga 9.

12. Uppföljning och revidering

Denna utvecklingsstrategi beskriver behov, utvecklingsmöjligheter, insatsområden samt mål som bedöms som både angelägna och realistiska och som ligger i linje med andra organisationers och myndigheters mål, inklusive EU 2020. LAG kommer att följa upp och utvärdera verksamheten för att lära sig mer om vad som fungerar och vad som inte gör det och kunna anpassa strategin så att den fungerar även om omständigheterna förändras.

Leader Stockholmsbygd kommer att arbeta med lärande utvärdering, där nödvändiga förändringar kan ske kontinuerligt. Detta kan befrämjas genom att anlita extern utvärderingsexpertis för att följa verksamheten och utvärdera den genom lärande följeforskning. Följeforskning är främatsyftande, understödjer erfarenhetsspridning, ökar lärandet och syftar till förbättrad verksamhet under verksamhetsperioden.

Frågor som ska ställas utöver ren resultatinsamling av EU:s nationella och egna indikatorer:

- Är kommunikationen från leaderkontoret och LAG tillräckligt bra för att nå fram till de projektägarna som kan bidra till måluppfyllelsen? Kvalitet, omfattning, val av kanal är några av faktorer som måste ingå i granskningen.
- Fungerar urvalskriterierna så att projekten får rätt beslut? Eller upplever LAG att lovande projektansökningar får avslag pga. utformning av urvalskriterierna?
- Fungerar LAG:s/leaderkontorets insatser för att hjälpa sökanden med bra idéer att formulera en gedigen och tydlig projektplan med rimlig budget och rätt genomförandekapacitet? Behöver projekten mer coachning? Mer nätverkande, fler mentorer eller andra former av stöd för ett lyckat genomförande?
- Fungerar LAG:s/leaderkontorets insatser att skapa plattformar för nätverkande, informationsspridning samt gemensamma lärandeprocesser mellan leaderkontoret, LAG, samarbetspartners och leaderområdets projekt?
- LAG kommer att särskilt utvärdera kvinnors roll som projektledare, antalet kvinnliga företagare och också följa upp att projekt som drivs av unga har ett jämställt deltagande.

Brister kan ligga på LAG-nivå (inkl. leaderkontor), kanske behövs ytterligare kompetens, ett annorlunda arbetssätt eller insatser för att stärka den gemensamma värdegrunden inom leaderorganisationen. Eller en större måluppfyllelse kan åstadkommas genom en revidering av handlingsplanen för en eller flera insatsområden, urvalskriterierna och/eller kommunikationsplanen.

Samtidigt som leaderverksamheten pågår förändras också omvärlden. Det är inte omöjligt att denna förändring kräver ändringar i utvecklingsstrategins inriktning och mål. Det innebär att uppföljnings- och utvärderingsprocesser också måste ta hänsyn till en större helhetsbild

än den ovan beskrivna praktiska uppföljningen av LAG:s arbete och projektens resultat. Vid behov måste strategin inriktning, insatsområden och/eller mål revideras för att ta hänsyn till nya faktorer som kräver ändrad inriktning och mål.

LAG kommer i ett tidigt skede att bygga upp en säker struktur för datainsamling (se bil 10). Tidsplan LAG:s uppföljning och utvärdering). Andra intressanta faktorer att fånga upp är bl.a. projektorganisation, antal medverkande sektorer och lokal förankring, för att kunna se kopplingar mellan projektens upplägg, resultat, långsiktiga effekter och mervärden. Datainsamlingen struktureras också för att kunna bidra till Jordbruksverkets årsrapporter. I dagsläge (november 2015) kan Jordbruksverket inte tala om vilka rapporter som leaderområdet kommer att kunna få ur de gemensamma IT-programmen. Egna excelfiler kommer att skapas för att löpande samla in relevant information.

Resultaten från uppföljningar och utvärderingar kommer att hanteras inom LAG i syfte att utveckla verksamheten. Vidare kommer uppföljningsresultat kommuniceras med samarbetspartners, projektägare och allmänheten.

Konkreta hållpunkter för uppföljning och utvärdering

- LAG får på varje styrelsemöte en lägesrapport som inkluderar bl.a. genomförda kommunikationsinsatser, uppföljning av budget för projekt, uppdelat på fond och insatsområde samt resultat från slutrapporterade projekt.
- I samband med LAG:s årliga internat görs en större genomgång av dels måluppfyllelse i form av indikatorer och resultat (och som bygger på den datainsamling som görs för att bidra till Jordbruksverkets årsrapporter till EU), dels återkoppling från självutvärderingen samt den externa följeforskningen.
- I slutet på verksamhetsperioden upphandlas en extern utvärdering i syfte att få en helhetsbild på framgångsfaktorer och brister i arbetssätt, lärandeprocesser och projektverksamhetens resultat och mervärden.

13. Bilagor

Bilaga 1

1. SWOT-analys

SWOT för landsbygds- och socialfonden

STYRKOR Stockholms närhet Unik natur Närhet till Åland Många fritidsboende Entreprenörsanda Intensivt föreningsliv/ ideellt engagemang Lokala matprodukter	SVAGHETER För få levande mötesplatser Få övernattningsalternativ för besökare Administrativa pålagor och regler Omställningens fokus på städer Personer med utländsk bakgrund kraftigt underrepresenterade i lantbrukssektorn Udermålig infrastruktur (bredband, GC-nät, båttrafik, kollektivtrafik, gästhamnar) Få unika besöksmål Okunskap hur man driver utvecklingsprocesser Mark (för bostäder, odling) Kort säsong Individualisering / vi-de-tänk / samverkan minskar
Möjligheter Naturturism Samverkan/nätverkande näringsliv+föreningsliv Lokala råvaror/ ökad självförsörjning (energi, skog, livsmedel, förädlade produkter) Storstockholm som marknad Hållbara energilösningar Kompetens Kristider tvingar fram nytänk kring äkta behov Många evenemang Utveckla vinterverksamheter Varumärke Stockholms skärgård Satsning Stockholm Archipelago	HOT Nedläggning skolor, affärer Storstadstänk på landsbygden Ohållbar utveckling Förorenad Östersjö För många fritidshus på klipporna Bristande service (infrastruktur, vård, skola mm) Strandskydd Landskapet växer igen Unga flyttar ifrån området / åldrande befolkning Höga fastighetspriser

SWOT för havs- och fiskerifonden

STYRKOR Närhet till köpstark marknad/ hög betalningsvilja Unik natur, nära till vildmarken God tillgång till fiskevatten Konstruktiv dialog mellan fiskeaktörer Outnyttjad produktionspotential Hög kompetens fiske/fiskevård Varumärket Stockholms fiskmarknad	SVAGHETER Svag nyrekrytering av fiskare i skärgården Brist på riskkapital Svaga fiskbestånd i stora delar av skärgården Svårt för små enskilda aktörer att agera på marknaden Begränsad tillgång på lekområden Röriga fiskerättsägarförhållanden i Stockholms skärgård Dyra anläggningskostnader för vattenbruk och förädling Högt fisketryck på vissa arter Svag IT-infrastruktur hos yrkesfiskarna Avsaknad av producentorganisation för kustfisket längs ostkusten
RESURSER Konsumentdrivet fiske och vattenbruk Ökade fiskevårdsinsatser Mer förädling av fisk Ge förståelse för vad som finns under ytan Turismutbildning med fiskefokus Ökad mobilisering kring Stockholms Fiskmarknad	HOT Försämrade status i kustmynnande vattendrag Ökade konflikter mellan olika fiskandekategorier Ökad exploatering i skärgården Litet intresse hos näringen att medverka till Stockholms Fiskmarknad Miljögifter Fiskeförvaltning som driver mot storskalighet Administrativa pålagor och regler Politiska beslut försvårar diversifieringen

Bilaga 2

2. Omvärldsanalys

Vår omvärldsanalys är visserligen mycket omfattande, men kan användas som en kunskapsbank och nästan uppslagsverk att under strategins genomförande gå tillbaka till och ta med i beaktande vid uppföljning och revidering.

Utmaningarna i världen förändrar förutsättningar för landsbygden

Mänskligheten står troligen inför sin största utmaning hittills i form av sammanflätade ekologiska, sociala och ekonomiska kriser. Allt tyder på att vi kommer att uppleva drastiska förändringar under de närmaste åren. Även om många problem idag är globala är den lokala nivån avgörande för att hitta lösningar och skapa möjligheter.

Miljö

Om alla tog efter svensk konsumtion skulle mänskligheten behöva 3,7 planeter

Jorden pressas allt hårdare. Snart 30 år efter Brundtlandrapporten skulle det behövas ett och ett halvt jordklot för att klara människans resursförbrukning och livsstil. Det svenska fotavtrycket är ännu värre. Om alla på jorden skulle ta efter svensk konsumtion, skulle mänskligheten behöva 3,7 planeter. I Världsnaturfondens senaste Living Planet Report som släpptes den 30 september 2014, har Sverige klättrat till tionde plats i "värstingligan" efter länder som Saudiarabien, Belgien, Singapore och USA.²¹

Läget för världens biologiska mångfald ser värre ut än någonsin men erfarenhet visar att det går att hejda utarmningen

Living Planet Index visar att många vilda djur såsom fisk, fåglar, däggdjur, groddjur och reptiler har minskat med mer än hälften sedan 1970. Sötvattenarter har minskat med hela 76 %. En ny stor studie från University of Exeter och Pan-European Common Bird Monitoring visar att det är 421 miljoner färre fåglar i Europa på 30 år. Den svenska lodjursstammen halverades på bara fem år.²²

Erfarenhet visar att det går att hejda utarmningen men att arbetet med att gynna och bevara biologisk mångfald måste bedrivas på olika nivåer och med olika verktyg.²³

Mat till en växande befolkning

2050 beräknas världens befolkning öka till cirka 9 miljarder och frågan om hur vi ska producera mat för en växande befolkning står högt upp på dagordningen.

Världens hittills största tvärvetenskapliga utvärdering av jordbruket i världen är *International Assessment of Agricultural Science and Technology for Development (IAASTD)*. Den har tagits fram av 400 experter under tre år på uppdrag av Världsbanken och FN (2005-2007). Slutrapporten skrevs under av 59 länder bl a Sverige. Det jordbruk som IAASTD menar är vägen framåt för att maten och klotets resurser ska räcka till är det agroekologiska, ett öppet

²¹ <http://www.wwf.se/press/pressrum/pressmeddelanden/1580063-living-planet-report-2014-svenskarna-p-tionde-plats-i-vrstingligan>

²² <http://www.natursidan.se/nyheter/ny-stor-studie-421-miljoner-farre-faglar-i-europa-pa-30-ar/>

²³ s.5. Blank s. och Svensson M. (red.) 2013. Artinriktad naturvård. Artdatabasen SLU. Uppsala

förhållningssätt som utgår i första hand från lokala resurser istället för systematisk användning av dyra insatsvaror.²⁴

Små jordbruk med stor biologisk mångfald har bäst förutsättningar att producera mat till många

I en avhandling från SLU visar Kristina Belfrage på exempel där den biologiska mångfalden har använts som verktyg för att skapa ett lantbruk som är högproduktivt och samtidigt självförsörjande på biodrivmedel och växtnäring. En förutsättning är flera djurslag, betesmarker och god tillgång på arbetskraft.²⁵

Ekonomi

Ökad livsmedelsimport, utarmade odlingslandskap och inte så levande landsbygd

Aldrig tidigare har vi levt i en värld som är så ekonomiskt integrerad. Svensk export utgör 50 procent av BNP, en ökning med 30 procent sedan början av 1990-talet. Import har ökat i liknande utsträckning.²⁶

Vad gäller maten har Sveriges nationella självförsörjningsgrad minskat stadigt och i dag importerar vi 45–50 procent av vår livsmedelskonsumtion, enligt siffror från Lantbrukarnas riksförbund, LRF. Antalet betande djur som kan hålla landskapet öppet i vårt land minskar på ett oroväckande sätt. Det gör att vi exporterar en del av matproduktionens fotavtryck samtidigt som vi går minste om de positiva effekterna för biologisk mångfald och natur- och kulturvärden som är förknippade med en levande landsbygd och ett rikt odlingslandskap.²⁷

Vinsterna av omställning till klimatneutral överstiger kostnaderna

Den 1 november 2014 publicerade IPCC sin sammanfattande rapport kring kunskapsläget om klimatförändringar och konstaterade att de globala växthusgasutsläppen fortsätter att öka kraftigt samtidigt som den slår fast att vinsterna för omställning till klimatneutral klart överstiger kostnaderna.²⁸ En stor del av Sveriges koldioxidutsläpp kommer från energianvändning för produkter som vi importerar från andra länder. Räknar man in konsumtion och utlandsresor har Sveriges koldioxidutsläpp ökat med 15 procent sedan 1993.²⁹ En studie från Chalmers från 2014 visar att människor med låg klimatpåverkan har inte lägre livskvalitet än andra. Familj och vänner, god hälsa och ett arbete är det som påverkar hur vi mår.³⁰

²⁴ <http://www.unep.org/dewa/assessments/ecosystems/iaastd/tabid/105853/default.aspx>
http://apps.unep.org/publications/pmtdocuments/-Agriculture%20at%20a%20crossroads%20-%20Synthesis%20report-2009Agriculture_at_Crossroads_Synthesis_Report.pdf

²⁵ <http://www.slu.se/sv/om-slu/fristaende-sidor/aktuellt/alla-nyheter/2014/10/smaskaligt-jordbruk-kan-matta-manga-munnar/>

²⁶ Institutet för näringslivsforskning, Globaliseringen och företagen:
http://www.ifn.se/forskning/globaliseringen_och_foretagen

²⁷ Larsson M., Fotavtryck av Sveriges befolkning, miljöeffekter av livsmedelskonsumtion. 2004. Naturvårdsverket

²⁸ <http://www.regeringen.se/sb/d/18427/a/249332>

²⁹ <http://www.mistraurbanfutures.org/sv/nyskapande-klimatrapport-räknar-varorna-från-kina-och-flygresorna>

³⁰ Andersson D., Nässén J., Larsson J., Holmberg J., Greenhouse gas emissions and subjective well-being: An analysis of Swedish households, Chalmers University of Technology, 2014:

Företagsledare tror att hållbarhetsarbete är nyckeln till framtiden

Enligt världens största VD-undersökning om hållbarhetsarbete (*A New Era of Sustainability: UN Global Compact-Accenture CEO Study 2010*) anser en överväldigande majoritet av VD:ar att företagens hållbarhetsarbete är nyckeln till framtiden. 94 procent av de svenska respondenterna anser att arbete med hållbarhetsfrågor leder till förbättrad konkurrenskraft. De som har integrerat hållbarhetsarbetet i sin kärnverksamhet presterar bäst. Trots bristande incitament anser de att det redan går att kombinera hållbarhet med affärsmässiga mål och framgång.³¹

Ett nytt sätt att räkna med ekosystemtjänster och samhällsekonomiska konsekvensanalyser

Ekosystemtjänster är en direkt koppling mellan ekologi och ekonomi. De delas ut i fyra kategorier: försörjning (t ex mat, vatten), reglerande (t ex luft- och vattenrening), kulturella (t ex skönhet, hälsa) eller stödtjänster (t ex biokemiska kretslopp). Enligt FNs Millenium Ecosystem Assessment Study är 60 procent av våra livsviktiga ekosystemtjänster redan överutnyttjade. Bara på land förlorar vi ekosystem värda 500 miljarder per år. När dessa naturliga funktioner slås ut så blir de oerhört kostsamma att ersätta.

Samhällsekonomiska konsekvensanalyser är ett annat verktyg. Det bygger på idén att det ofta finns skillnad mellan vad som är lönsamt ur en privatekonomisk synpunkt och vad som är "lönsamt för samhället".³²

Samhället

Fattigdom i världen minskar men klyftan mellan rikaste och fattigaste ökar

Fattigdomen minskar i världen. Världen består inte längre av u- och i-länder. De flesta människor bor i medelinkomstländer. Ändå går miljontals hungriga och klyftan mellan de rikaste och fattigaste ökar. Medan den rikaste femtedelen av befolkningen har 75 procent av världens samlade inkomster har den fattigaste femtedel bara 2 procent. Det är också de allra fattigaste som drabbas hårdast av miljöförstöringen. En ny grupp av flyktingar är på väg: miljöflyktingar.³³

Psykosocial ohälsa

I Sverige har vi aldrig någonsin varit så rika som idag. Vi lever i ett av världens rikaste länder. Mycket tycker dock på att vi som i många delar av Europa brottas med en lavinartat växande psykosocial ohälsa, inte minst bland barn och ungdomar. Stress, ångest och en känsla av maktlöshet sprider sig ner i åldrarna. Antalet ungdomar som varken studerar eller arbetar ökar.

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0921800914000986>

³¹ http://www.accenture.com/sitecollectiondocuments/pdf/accelture_a_new_era_of_sustainability_ceo_study.pdf

³² Naturvårdsverkets riktlinjer för samhällsekonomiska konsekvensanalyser (2003) och Naturvårdsverkets rapport 6628 (2014) om samhällsekonomisk lönsamhetsbedömning

³³ Blir världen bättre - fakta om utveckling i världen, UNDP, 2014

Transition Network

International Transition Network grundades i England 2006 och 2009 skrevs ett avtal som gör *Hela Sverige ska leva* till ett svensk nav i Transition network.³⁴

Strategier i vårt landskap

På alla nivåer och inom alla sektorer betonas behovet att tänka nytt, ställa om det ohållbara, stärka sammanhållningen, skapa synergier med omgivningen, utveckla entreprenörskap och empowerment.

EU 2020

EU 2020 är EU:s väg ut ur krisen: smart och hållbar tillväxt för alla med fokus på a. kunskap och social innovation som Social Business Initiative 2011, b. hållbarhet, c. inkludering och sammanhållning (social och territoriell).

EU:s och Sveriges Färdplan 2050

EU vill minska utsläppen med 80-95% till 2050. Målet för Sveriges färdplan 2050 är ett land utan utsläpp.

Blå tillväxt

Blå tillväxt är namnet på en långsiktig strategi som ska stödja hållbar tillväxt i havs- och sjöfartssektorerna som helhet. Haven och oceanerna är drivkrafter för den europeiska ekonomin med stor innovations- och tillväxtpotential. Blå tillväxt är den integrerade havspolitikens bidrag till Europa 2020-strategin för smart och hållbar tillväxt för alla.

Östersjöstrategin

EU:s strategi för Östersjöregionen har tre mål: rädda havsmiljön, koppla samman regionen och öka välbefindandet. Tillväxtverket har ett uppdrag att koordinera det svenska genomförandet av Östersjöstrategin.

Sveriges Landsbygdsstrategi

"En strategi för att stärka utvecklingskraften i Sveriges landsbygder". Sveriges landsbygder ses som en viktig resurs för hela landets utveckling och hållbara tillväxt. Strategin vill bygga på engagemang och den utvecklingskraft som finns på landsbygderna.

Den nationella innovationsstrategin

Strategin vilar på tre pelare: innovativa människor, företag, regioner och miljöer (organisationer).

³⁴http://www.helasverige.se/fileadmin/user_upload/HSSL_Kansli/PDF/Nyhetsbrev/2012/Nyhetsbladet_MARS_WEB.pdf

Människor har förmåga, vilja och förutsättningar att bidra till innovation. Potentialen i social innovation och samhällsentreprenörskap ska användas för att möta samhällsutmaningar.

En viktig del i att utveckla innovation är att skapa välfungerande mötesplatser för dialog och samordning mellan olika områden och nivåer.

RUFS 2010

RUFS 2010 framhåller vikten av innovationskraft, hållbarhet och sammanhållning. Regionen ska utveckla idéer och förnyelseförmåga (*kulturliv, besöksdestination, kreativitet och entreprenörskap i utbildningssystemet*), ställa om det ohållbara (*kulturmiljövärde, naturvärde, rekreationsvärde, klimat, energi, transport, småskaliga energi-, vatten- och avloppslösningar i glesa regioner*), stärka sammanhållningen, satsa på mötesplatser utan gränser (*minska segregation, nya mötesplatser sprida inom regionen*) och frigöra flera livschanser (*undanröj hinder för att människor tryggt ska kunna vistas och resa inom regionen*).

Skärgårdstrategin

Stockholms skärgård ska bli en av Europas mest attraktiva och hållbara besöksdestinationer året runt. Det är en avgörande del av Stockholms utveckling och en del av varumärket Stockholm, ledande hållbara tillväxtregion.

Det kommunala och regionala perspektivet

I de kommunala planerna betonas betydelsen av att de boende i respektive ort ges inflytande över hur utvecklingen ska ske, vilket är ett värdefullt tecken på hur leader kan vara ett verktyg i den lokala utvecklingen.

Attraktivitet, livskvalitet och naturvärdena

Attraktiva livsmiljöer och livskvalitet läggs i centrum. Mycket av skärgården och den kustnära landsbygdens attraktivitet ligger i traktens natur- och kulturvärden. En hållbar utveckling ses som ett led i att hålla dessa betydelsefulla miljöer levande för kommande generationer men också som en möjlighet att utveckla de gröna näringarna (såsom rekreation, lokal mat, grön omsorg) och besöksnäringen.

Stockholm

Samtliga kommuner lyfter närheten till Stockholm som en del av sin identitet. De sätter sig själva och sin utveckling i ett sammanhang och lyfter deras unika karaktär som ett komplement och ett alternativ till storstaden. Stockholm är en del av deras attraktivitet och de är en del av Stockholms attraktivitet och utvecklingskraft.

Samverkan

Våra kommuner utvecklas i samverkan med många organisationer (frivilliga organisationer, näringslivet, myndigheter mm) och inom olika konstellationer (t ex den regionala satsningen *Stockholm Archipelago* för en starkare och hållbar besöksnäring i Stockholms skärgård, året

runt). Det finns ett värde i att bygga på dessa samarbeten och att identifiera områden där leader och lokalt ledd utveckling kan göra skillnad genom att skapa multiplikatoreffekter och spin-off-effekter.

Förbättrade kommunikationer till lands och till sjöss är en förutsättning såväl för att boende på landsbygd och i skärgård ska vara ett reellt alternativ, men också för att utveckla besöksnäringen till dess fulla potential. Trafikinфраstrukturen stöds också av om en fortsatt bebyggelseutveckling koncentreras till ett antal orter som kan fungera som knutpunkter. I RUFs 2010 pekas också på kärnöar i skärgården dit kollektivtrafiken till sjöss kan knytas.

Bilaga 3

3. Motivering

Leader Stockholmsbygd avser att arbeta med Landsbygdsfonden, Socialfonden och Havs- och fiskerifonden.

Landsbygdfonden

Vår landsbygd och skärgård är granne med huvudstaden. Ändå har befolkningen i Stockholms skärgård mätt i restid och reskostnader ett avstånd till grundläggande service i nivå med Norrbotten. Leaderområdet riskerar att mer och mer få sovstadskaraktär utan service, kulturutbud eller möjlighet till handel och förströelse. Höga fastighetspriser som följd av den stora efterfrågan på fritidshus hindrar dessutom fler att bo kvar eller flytta ut vilket långsiktigt hotar att utarma landsbygden ytterligare.

Möjligheter för näringslivsutveckling finns samtidigt tack vare närheten till en stor marknad och många medvetna konsumenter med stor betalningsvilja. Detta öppnar för större lönsamhet för lokal mat- och energiproduktion som i sin tur minskar området klimatpåverkan.

Storstadens invånare uppskattar också landsbygd och skärgård som sitt rekreationsområde vilket kan främja en hållbar besöksnäring. Synergier kan skapas med ett nytt destinationsutvecklingsprojekt *Stockholm Archipelago* med syfte att skapa förutsättningar för en starkare och hållbar besöksnäring i Stockholms skärgård, året runt.

Fler företag och ökad sysselsättning tillsammans med ett rikt kultur- och fritidsutbud för alla åldrar kombinerat med tidsenliga innovativa servicelösningar bidrar till en levande landsbygd.

Socialfonden

Genom Socialfonden får vi möjlighet att medverka till kompetensutveckling, både hos anställande företag som hos den arbetskraft som står långt från arbetsmarknaden. Generationsväxling är ett område som måste prioriteras för att dagens företag ska kunna överleva och nya arbeten skapas. Ett aktivt arbete där nya modeller provas som inkluderar unga och utlandsfödda nysvenskar kan vara en väg att pröva.

Vi ser i vårt område att Stockholm som region har fördelar av en större arbetsmarknad men ändå har andelen arbetslösa med utlandsbakgrund svårare att finna arbete på landsbygden. Orsaken till det är att etablering på landsbygd kräver större ekonomiskt och socialt kapital än etablering i tätort. Framför allt på grund av egna hem, transporter samt att undvika isolering.

Vi vill arbeta med ökad matchning mellan arbetssökande och befintligt/nytt entreprenörskap på landsbygden, fungerande nätverk och koppling mellan invandrare och landsbygdsbor, vilket är kända framgångsfaktorer i integrationsprojekt. Vi tror dessutom att den typen av insatsen kan leda till intressant metodutveckling och möjliggöra flera positiva synergier där lösning till stadens problem främjar landsbygdsutveckling.

Idéburna organisationer inom partnerskapet har stor erfarenhet och kompetens av projekt inom socialfonden samt från en rad arbetsmarknadsåtgärder och projekt för att utvidga arbetsmarknaden i regionen. Social Business Initiative är ett prioriterat utvecklingsområde EU 2020-strategin.

Havs- och fiskerifonden

FOG Fiskefrämjandet Stockholms skärgård har under förra programperioden arbetat med medel från havs- och fiskerifonden, och är nu aktiv inom partnerskapet för Leader Stockholmsbygd. Avsikten är att arbetet ska fortsätta och intensifieras under den kommande perioden med en ekosystembaserad fiskeförvaltning som en övergripande målsättning. För att detta mål ska uppfyllas måste miljön förbättras där reproduktionsplatser skapas och förbättras, kväve- och fosforutsläpp minskas och annat stöd ges till utsatta fiskarter.

Långsiktigt ska ett hållbart nyttjande av fiskeresursen kunna bidra till ökad sysselsättning. Sysselsättningen kan skapas genom nya verksamheter eller genom diversifiering. Genom att förädla fisken och sälja lokalt till krogen, fiskmarknaden eller turisten få även en liten mängd odlad fisk betydelse som inkomstkälla. Handel med regionalt producerad fisk kan bidra till en mer hållbar livsmedelsförsörjning. För att uppnå detta krävs en strategisk agenda som omfattar resursen (fisk), producenterna (fisket), konsumenterna (både restauranger och privatpersoner) och handelsledet (logistik, inköp och fiskhandlare).

Möjligheten att fiska mer ökar intresset från både vuxna och ungdomar att sysselsätta sig med fiske. Genom att satsa medel på naturvårdsprojekt som ger mer fisk kan också fisketurismen växa och starkt bidra till landsbygdens utveckling.

Överlappning med andra områden

Leader Stockholmsbygd avser att jobba med havs- och fiskerifonden även i församlingarna Frösåker och Öregrund-Gräsö i Östhammars kommun, där Leader Upplandsbygd arbetar genom landsbygds-, social- och regionalfonden. Leader Upplandsbygd avser inte att arbeta med havs- och fiskerifonden. Östhammars kommun tillhörde Stockholms län fram till 1970, det finns därför gamla traditioner att Östhammars skärgård känner samhörighet med Stockholms läns skärgård och står inför liknande utmaningar när det gäller att utveckla bl a fisketurism. Området var också del av FOG Fiskefrämjandet under förra programperioden. Därför är båda leaderområden överens att området ska vara del av Stockholmsbygd avseende fisket.

Bilaga 4

4. Excel-fil Partnerskapets organisationer

Namn	Verksamhet	Kontaktperson	Kontaktuppgifter
Östhammars kommun	Kommun	Stefan Edelsvård	stefan.edelsvard@osthammar.se
Norrtälje kommun	Kommun	Gustav Elfström	gustav.elfstrom@norrtalje.se
Österåker kommun	Kommun	Sören Karlsson	soren.karlsson@osteraker.se
Värmdö kommun	Kommun	Lars Fladvad	lars.fladvad@varmdo.se
Haninge kommun	Kommun	Rune Andersson	rune.andersson@haninge.se
Nynäshamns kommun	Kommun	Cristina Escobedo Rudberg	cristina.escobedo-rudberg@nynashamn.se
Coompanion Roslagen & Norrort	Kooperativ rådgivning	Bridget Wedberg	bridget.wedberg@coompanion.se
HSSL Länsbygderådet Stockholms län	Regional organisation, lokalt utvecklingsarbete	Lotta Johansson, Jan Runfors	lotta.johansson@helasverige.se jan.runfors@comhem.se
Regional Resurscentrum för kvinnor i Stockholms län	Resurscentrum för kvinnligt företagande	Larissa Godlewski, också styrelseledamot länsbygderådet Sthlms län	larissa.godlewski@winnet.se
SIKO	Skärgårdens intresseföreningars kontaktorganisation	Bo Tyrefors, Lars Olsson	bo@tyrefors.se larsolsson@hotmail.com
Företagarna Skärgården	främja företagsintressen i Stockholms skärgård	Lotta Ljungberg	lotta@wetaplast.se
LRF	intresse- och företagareorganisation för människor och företag inom de gröna näringarna	Karin Broström, Roslagsbro-Vätö lokalavdelning	karin.a.brostrom@gmail.com

Namn	Verksamhet	Kontaktperson	Kontaktuppgifter
Somaliska Riksförbundet	Organisationen är medlem i Landsbygdsnätverket, Asha Ismail är bl a ledamot i Landsbygdsnätverkets integrationsgrupp	Asha Ismail	ashacadar@live.com
Samordningsförbundet Östra Södertörn	Regionalt samordningsförbund Haninge, Nynäshamn	Annica Falk	annica.falk@haninge.se
SIOS	Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, medlem i Landsbygdsnätverket	Julio Fuentes	julio.fuentes@sios.org
Omställning Värmdö	Hållbarhetsarbete	Pella Thiel	pella@braveworld.nu
Skärgårdsstiftelsen - unga	Stiftelsen äger och förvaltar 40 områden inom leaderområdet och bedriver natur- och kulturbesöksvård. Projektverksamhet för att förbättra levnadsvillkoren för barn och unga i skärgården	Sandra Löfgren, projekt om unga	sandra.lofgren@skargardsstiftelsen.se
Visit Värmdö	Ideell Förening, närings- och föreningslivet i Värmdös besöksnäring och Värmdö kommun samarbetar för att utveckla besöksnäringen i Värmdö	Eva Bergström	eva.bergstrom@visitvarmdo.se
Visit Roslagen	utveckling, marknadsföring, försäljning av turist-baserade tjänster och produkter i Roslagen	Gisela Norén / Sofia Händel	gisela.noren@visitroslagen.se sofia.handel@visitroslagen.se
Fiskefrämjandet Stockholms skärgård	FOG Stockholms skärgård 2010-2013, sammanslutning yrkesfiskare, sportfiskare, fiskeguider, fiskevattenägare	Sverker Lovén	sverker.loven@stockholm.se

Namn	Verksamhet	Kontaktperson	Kontaktuppgifter
De Recirkulerande Vattenbrukarna Sverige	att främja vattenbrukets utveckling	Ola Öberg	ola@svenskfiskodling.se
Fiskevattenägarna Östra Svealand	fiskevattenägare, att främja fisket och fiskevården	Björn Wolrath	momentum@swipnet.se
Skärgårdsstiftelsen - fiske	Stiftelsen äger och förvaltar 40 områden inom leaderområdet och bedriver natur- och kulturbyggnadsvård.	Karin Strandfager	karin@skargardsstiftelsen.se
Sveriges Organiserade Fiskeguider	förening för sportfiskeguider, att verka för ett hållbart fiske och hjälpa medlemmar med praktiska frågor	Björn Söderberg	bjorn.soderberg@olofssonbil.se
Stockholms läns fiskareförbund	Yrkesförening för länets saltsjöfiskare	Anders Jansson	anders@bjorko.nu

Bilaga 5

5. Underlag havs- och fiskerifonden

Natur- och kulturreсурser

- 27 fredningsområden i Stockholms skärgård (reproduktionsområden med fiskeförbud under perioden 1 april till och med 15 juni) och ett område med totalt fiskeförbud.
- Vattnen i Stockholms län utgörs av Mälaren, Stockholms skärgård, drygt 800 insjöar och ett 50-tal rinnande vatten. Länets viktigaste fiskevatten finns i Stockholms skärgård samt i en liten del av östra Mälaren.
- I vissa sjöar bedrivs turistisk verksamhet med inriktning på kräftor. I länet finns ett 30-tal sjöar med kontinuerlig utsättning av laxartad fisk, så kallade put and take-sjöar. Den vanligaste arten är regnbåge men det förekommer även utsättning av röding, bäckröding och splejk. Vissa av sjöarna är upplåtna via fiskekort medan andra är så kallade klubbssjöar där endast fiskeklubbsmedlemmar har rätt att fiska. Det finns även några sjöar som enbart används för fisketuristiska ändamål.
- Stora delar av länets kustvatten är enskilda och omfattar totalt 220 000 hektar fiskevatten.
- Vår viktigaste resurs är Östersjön och det dominerande vattendraget är Mälarens sötvattensutflöde. En gång i tiden fanns inga hinder för in-och utflöde eller fiskarternas vandringar. Vattendragen i Leaderområdet utgörs i all väsentlig del av små bäckar som mynnar i Stockholms skärgård och är

Östhammars kommun

Hargsån

Norrtälje

Enviksbäcken

Bergshamraån (Bodalsån)

Bodaån

Granö ström

Gråskaån

Gässviksbäcken

Lavaröån

Lundaströmmen

Norsjöbäcken

Penningbyån

Skeboån

Tulkabäcken

Tulkaströmmen

Tullviksbäcken

Österåker

Dyvikdalsbäcken

Isättrabäcken

Kvarnsjöbäcken

Loån

Ullnaån

Viraån

Värmdö

Vishamnsbäcken

Återvallsbäcken

Hemmesta ström

Haninge

Husbyån

Träksjöbäcken

Vitsån

Nynäshamn

Fitunaån (Kvarnån)

Hammerstaån (Muskån)

Kolbottenån

Grimstaån

Kvarnbäcken

Vattendragen utgör viktiga reproduktionslokaler för en stor mängd arter. I vattendragsmynningarna leker ofta arter som gädda och abborre. Tillströmningen av sötvatten skapar även gynnsamma förutsättningar för göslek. I de nedre delarna av vattendragen leker karpfiskarter som id, mört, vimma med flera, samt arter som nors och gers. I många av vattendragen förekommer även havsvandrande öring och mycket av fiskevården är inriktad på åtgärder i syfte att gynna öringreproduktion. Det finns sällan några konflikter mellan sådana åtgärder och åtgärder med inriktning på andra fiskarter då viktiga insatser bland annat är undanröjande av vandringshinder och restaurering av de hydrologiska förhållandena.

- Kustens och skärgårdens flader och våtmarker är av avgörande betydelse för diverse fiskarter. Lax har varit viktig och skulle absolut kunna vara det igen. Flundra är ju en karaktärsfisk. Piggvar har fiskats genom åren till ganska hyggligt värde. Vassbuk är en ekonomiskt underutnyttjad art. Gös och lake är ju sötvattensarter som varierar genom tidsperioderna i mängd i skärgården men tillhör de värdefulla ekonomiskt.
- Fiskbestånden i Östersjön består av två helt skilda artkomplex. Det ena utgörs av marina fiskarter med en utbredning i hela havsområdet och det andra av limniska arter med små lokala bestånd längs kusten. Den första gruppen domineras av planktonätande fiskar i form av strömming och skarpsill samt torsk medan den andra utgörs av sötvattensarter som gädda, abborre och karpfiskar som mört och braxen. Av Östersjöns fiskbiomassa utgörs mer än 80 procent av de typiska utsjöarterna strömming, skarpsill och torsk
- Det unika i Stockholms skärgård är att det är möjligt att fånga en mört och strömming på samma nät, en egentligen omöjlig kombination.
- Torsk och strömming dominerar yrkesfisket men ål, sik, gös och abborre är också viktiga arter. En merpart av yrkesfisket sker i Stockholms skärgård och dess närhet.
- Laxtrolling och havsöringsfiske är attraktiva sportfisken med utvecklingspotential. Laxbeståndet har ökat avsevärt under senare år och det finns en stor potential att utveckla turistisk verksamhet kring laxtrollingfisket i leaderområdet. Säsongen är i samband med lekvandringen under april-juli.
- Lax- och öringsfiske i Stockholms ström. För Stockholmsturismen är detta ett enormt dragplåster. Det är inte många huvudstäder som kan erbjuda ett lax- och öringfiske av detta slag. Detta är avhängigt utsättningar av fisk och fiskevårdsåtgärder. Dessa turister är sedan de som också besöker Stockholms skärgårdsöar och kan man koppla ihop sportfisket i Stockholms ström med fisket i skärgården så kan man locka många till att besöka vår landsbygd.
- Havsöringsfisket är ett attraktivt sportfiske som sker bäst under höst, vinter och vår när skärgården har lågsäsong. Fiske över hela skärgården beroende på årstid och temperaturer.
- Andra attraktiva sportfisken är efter gädda, abborre och på några innerfjärdar även gös. Plattfisk, vitfisk innebär att vi har många arter som kan ge grund för kraftigare sportfiskeutveckling med tillhörande tjänster.
- 15 arter av fisk som kan fiskas.
- 2 strömmade vatten för fiske – Strömmen och Norrtäljeån. (Skeboån kan vara på gång)
- 112 insjöar som upplåts för fiske, finns ännu fler i Nacka som upplåts gratis. Av dem 112 finns ca 90-tal inom Leaderområdet.
- Ett 50-tal bemannade försäljningsställen för fiskekort. Många fiskeredskapsaffärer är och kan bli en del i nätverket för exempelvis fisketurism.
- Gäddfisket i Stockholms skärgård är världsberömt och drar fiskande turister från både Sverige och utomlands. I vattnen runt exempelvis Mörkö och Furusund fångas årligen gäddor över 10 kg.

- Naturreservat på öarna Nåttarö, Rånö, Ålö och Utö. Svenska Högarna och i Norrpada skärgård med öarna Stora Kålskär, Gummaskär och Hallskär.

Näringslivs- och föreningsstruktur

- **Fiskefrämjandet Stockholms skärgård.** Medlemmar i föreningen är Östhammars kommun, Skärgårdsstiftelsen, Stockholms Läns Fiskarförbund, Sveriges Organiserade Fiskeguider, Sveriges Sportfiske- och fiskevårdsförbund (Sportfiskarna), Östra Svealands Fiskevattenägarförbund och Stockholms Stad.
- **Skärgårdsstiftelsen.** Skärgårdsstiftelsen äger och förvaltar cirka 50 områden från Örskär i norr till Landsort i söder. Stiftelsens ändamål är att bevara Stockholms skärgårds egenart, naturvärden och landskapsbild och samtidigt främja utvecklingen av friluftsliv, kultur, rekreation och turism med beaktande av den bofasta befolkningens intressen. Cirka 12 000 hektar eller ungefär 12 procent av Stockholms skärgårds yta förvaltar stiftelsen för att alla ska få möjligheter till rekreation och fina vistelser i skärgården. Områden som på det sättet kan hållas öppna för alla.
- Yrkesfisket har en yrkessammanslutning för länets saltsjöfiske som heter **Stockholms läns fiskarförbund** och har ca 30 medlemmar. (En motsvarande organisation finns för Mälaren.) Länsförbundet har varit en lokalavdelning av Sveriges Fiskares Riksförbund men den direkta kopplingen mellan SFR och avdelningarna verkar upphöra i och med kommande anpassningar av organisationerna. Länsförbundet blir då fristående men med nära samarbete med SFR. Länsförbundet har i sin tur lokalavdelningar vilka agerar fristående. De fortfarande aktiva är Möja och Dalarö-Ornö-Utö. Sen finns några mer lokala hamnföreningar. Geografiskt medlemsområde är Stockholms skärgård med ca 30 medlemmar.
- **Stockholms Fiskmarknad ideell förening.** Medlemsantal oktober 2014 är 50 fiskare inom en 250 kilometersradie från Stockholm. Potential i antal fiskare är 150. Icke-exklusivt licensavtal har tecknats med part att använda varumärket "Stockholms Fiskmarknad". Långsiktig strategi är att succesivt öka volymerna för att etablera fler konsumentmarknader och sälja till restauranger i Stockholm.
- **Stockholms idrottsförvaltning Friluftsenheten / Fiske.** Arbetar med fisketillsyn och fiskevård. Årligen inplantering, sedan 1973, av havsöring, lax och gös i Stockholms ström och i skärgården vilket har betydelse för sportfisket, turistfiske och till viss del yrkesfisket. Har samarbetsavtal med Skärgårdsstiftelsen, Sportfiskarna och flera skärgårdskommuner om fiskevård och TDA-fiskekortet (Trolling, Dragrodd, Angel). Uppskattar antalet sjösättningsramper till 30 för skärgården.
- **Stockholm Visitors Board (SVB).** Marknadsför Stockholm och Stockholms skärgård. Dagens och framtida fisketuristiska produkter skall ingå i utbudet.
- **Sveriges Organiserade Fiskeguider (SOF).** En förening bestående av ett 40-tal guider främst i Stockholmsområdet (1-5 mans företag).
- **Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund (Sportfiskarna).** Intresseorganisation för fisken och fiskets alla frågor. En medlemsorganisation som idag har ca 50 000 medlemmar genom att man är individuell medlem eller medlem via en lokal fiskeklubb. I Stockholm med omnejd är det 53 anslutna klubbar med varierande antal medlemmar. Dessa klubbar är aktiva och bidrar med mycket ideellt arbete både för fiskevård men framförallt ungdomsarbete. Klubbarna har de goda lokala kunskaperna och är en viktig aktör att kunna samarbeta med.
- **Upplandsstiftelsen**
Upplandsstiftelsen arbetar med naturvård, friluftsliv och naturskola. Samarbetar med många olika organisationer och har inget eget vinstintresse. Uppsala län är det geografiska området. En ideell förening med landstinget i Uppsala län och alla länets kommuner som medlemmar. Tillsammans med Sportfiskarna arbetar de med åtgärder som stärker kustfiskbestånden av abborre och gädda. En fiskpassage i en bäck nära Öregrund har precis anlagts och de planerar

att restaurera en våtmark på Söderön under 2014. Under året intensifieras arbetet med inventeringar och restaureringar av bäckar och våtmarker i Tierps och Älvkarleby kommuner. Havsmiljöanslaget och Europeiska Fiskerifonden finansierar arbetet. **Just nu** tittar Upplandsstiftelsen på möjligheter att styra betet vid fiskarfjärden i Kallriga så det kan gynna kustfiskens lekområde

- **VisitNynäshamn, VisitHaninge, VisitVärmdö, VisitVaxholm, VisitRoslagen.** Kommunerna i samarbete med besöksnäringen.
- **Östra Svealands Fiskevattenägarförbund.** Medlemmar i förbundet är 26 fiskevårdsområden, 13 fiskevattenägare/fiskevårdsföreningar, 7 övriga medlemmar, 2 stiftelser, 6 kommuner och 38 enskilda medlemmar. Förbundets viktigaste projekt nu är att tillsammans med Länsstyrelsen och övriga fiskeorganisationer arbeta fram förslag till flera fredningsområden inom länet.
- Vattnen i Stockholms län ger underlag för 38, årsskiftet 2012/2013, yrkesfiskare, ett omfattande sport- och fritidsfiske samt ett 50-tal företag med inriktning på fisketurism. Det finns 55 fiskevårdsområden i länet varav 31 i Stockholms skärgård.
- I Stockholmsregionen finns ett mycket stort underlag för utvecklande av varor och tjänster i fiskesektorn. Fiskkonsumtionen uppgår till ca 31 000 ton per år, turismen är omfattande liksom stockholmarnas intresse för fritidsfiske.
- I Sverige finns 79 matfiskodlingar som producerar totalt cirka 11 970 ton fisk (SCB, 2011). Två av dessa odlingar ligger i Leaderområdet. Dessa odlingar producerar regnbåge. Utöver detta finns en odling av kräfter och en odling för utsättning av öring. Den senare är en kassodling vid Gålö som drivs av Stockholms stad.
- På Ljusterö finns en försöksodling för gös, abborre och gädda. För tillfället drivs ett utvecklingsprojekt i odlingen där avsikten är att utarbeta metoder för en större anläggning för kommersiell matfiskproduktion. I dagsläget sker viss odling av abborre och gös för konsumtion samt gös- och gäddungar för utsättning.
- Det kommer att inledas samarbete mellan Möja och Ljusterö och odlingen kommer i första hand ske på Ljusterö. Här finns stor utvecklingspotential.
- På Utö byggs en våtmark för gäddyngelproduktion. Det har anlagts många våtmarker för gädda under senaste åren. Bland annat Snäckstavik, Träksjöbäcken, Hemmesta sjöäng, Enviksbäcken, Ålö för att nämna några.
- Antalet licensierade fiskare i Stockholms län är 38 personer varav 4 bedriver fiske i Mälaren.
- 9 fiskare med yrkesfiskelicens i Östhammars kommun
- Idag finns 28 fartyg registrerade för yrkesfiske i Stockholms län.
- Stockholms skärgård utnyttjas bara till mycket liten del av sin potential för yrkesfiske och som producent av högklassiga efterfrågade livsmedel. Yrkesfisket är på en så låg nivå som det aldrig tidigare varit. Det finns fortfarande kunskap hos de som tidigare varit fiskare men nu valt annan försörjning. En viktig kultur och kunskap att slå vakt om för att utnyttja naturresurserna för att återfå en del av det fiske som alltid förekommit. Kust och skärgårdsborna har redan diversifierat sig bort från fiske och borde nu ges möjligheter och uppmuntras att diversifiera sig tillbaka in i fisket.

SWOT

Styrkor

- Vacker och tillgänglig natur för rekreation och friluftsliv. Nära till vildmarken
- Köpstark marknad med stor efterfrågan på varor och tjänster från hela den regionala fiskesektorn
- Hög betalningsvilja för bra produkter
- God tillgång på fiskevatten

- Varumärket Stockholms Fiskmarknad
- Konstruktiv dialog mellan olika aktörer inom fisket (yrkesfiske, sportfiske, fiskeguider och fiskevattenägare, Länsstyrelsen i Stockholms län, kommunerna och Fiskefrämjandet)
- Goda fiskbestånd i delar av skärgården, Mälaren och i många insjöar
- Hög kompetensnivå i fisket
- Hög regional kompetensnivå inom fiskevård- och förvaltning
- Utvecklat samarbete med forskning (f.f.a. SLU-aqua)
- Stor efterfrågan på råvaror från lokalt vattenbruk
- Outnyttjad produktionspotential både i små odlingar och slutna system samt naturlig reproduktion
- Nära till Stockholmsmarknaden
- Turismutveckling pågår och förbättras ständigt
- Berga Naturbruksgymnasium
- KustLab Öregrund (f.f.a. SLU-aqua)
- KTH
- Södertörns Högskola
- Länsstyrelsen
- Skärgårdshotell och -krogar
- Områden med befintliga infrastrukturfördelar som kan påskynda utveckling av omkringliggande glesbygd via projekt
- Waxholmsbolaget
- God efterfrågan och prisbild på lokalproducerade naturliga livsmedel
- Värdefulla erfarenheter och resultat som erhållits från projekt som genomfördes under föregående period dvs projekt som gjordes genom Fiskefrämjandets rekommendationer.

Svagheter

- Svag nyrekrytering av fiskare i skärgården
- Svaga fiskbestånd i stora delar av skärgården
- En begränsande faktor för mängden vuxen fisk är tillgången på lekområden
- Högt fisketryck på vissa arter i vissa områden
- Stort fisketryck från gråsäl och mellanskarv
- Svag IT-infrastruktur hos yrkesfiskarena
- Avsaknad av producentorganisation för kustfisket längs ostkusten
- Dåligt anpassade regler för småskaligt kustfiske längs ostkusten
- Röriga fiskerättsägarförhållanden i Stockholms skärgård. Ägorättsbilden och naturreservatsregler gör att nyanläggningar är komplicerade.
- Det finns inga som helst miljömässiga förutsättningar att odla fisk i öppna system i skärgården (eller Östersjön överhuvudtaget) med tanke på näringssituationen.
- Dyra anläggningskostnader för vattenbruk och förädling och brist på riskkapital
- Allmänheten ser inte/känner inte till vad som finns under ytan
- Svårigheter för små enskilda aktörer att utnyttja marknadsfördelar och vara prisförhandlare med uppköpare och grossister.

Möjligheter

- Utvecklad handel mellan landsbygden och Stockholm
- Konsumentdrivet fiske och vattenbruk
- Ökad regional förvaltning
- Ökad delaktighet från det regionala fisket i förvaltningen
- Ökat samarbete mellan fisket, regionala myndigheter och forskningen (särskilt SLU-aqua)

- Ökade fiskevårdsinsatser med inriktning på kustfiskbestånden
- Samordnat arbete med delaktighet från näringen i uppfyllande av miljömål och EU-direktiv
- Ökad samordning av medel, både EU- och nationell medfinansiering
- Ökad mobilisering kring Stockholms Fiskmarknad
- Adaptiv förvaltning av gråsäl och mellanskarv i syfte att stärka fiskbestånden.
- Utveckla vinterverksamheter
- Naturturism
- Mer förädling av fisk
- Laxtrolling
- Fisk som normalt inte ligger på tallriken
- Ge förståelse för vad som finns under ytan
- Turismutbildning med fiskefokus
- Utvecklingspotential i det nu outnyttjade yrkeskunnandet.
- Bättre förvaltning av bestånd och naturresurserna.
- Outnyttjade fiskevatten
- All miljövård t.ex. nya krav på enskilda avloppssystem ger utrymme för små fiskodlingar med låg lokal miljöpåverkan, ca 3-5 ton fisk/år.

Hot

- Ökad exploatering i skärgården
- Försämrade status i kustmynnande vattendrag
- Ökad fiskpredation från gråsäl och skarv
- Vikande fiskbestånd
- Ökade konflikter mellan olika fiskandekategorier
- Fiskeförvaltning som driver mot storskalighet tillsammans med producentorganisationer och införande av individuella kvoter
- Administrativa pålagor och regler
- Försämrade fiskeförvaltning i Östersjön
- Litet intresse hos näringen att medverka till Stockholms Fiskmarknad
- Brist på fisk och vikande fiskbestånd
- Miljögifter
- Att fiskerättigheter tas ifrån området när den enskilda slutat och givits bort till fiskeföretag i andra delar av landet.
- Politiska beslut stoppar det i kust och skärgård alltid förekommande sättet att växla försörjningssätt (diversifieringen!) och nu hindrar en återetablering.
- Att det inflytelserika sportfisket anser yrkesfiske som hot och politiska beslut om begränsningar därför införs.
- Miljögifterna som drar ner efterfrågan och ofta har ovederhäftig information om farligheten.
- Förbud mot utsättning av lax

Mål och åtgärder

Inom ramen för lokalt ledd utveckling kommer det att drivas projekt med inriktning på en ekosystembaserad fiskeförvaltning. Fiskets organisationer har sedan många år arbetat med fiskevårdande åtgärder och för att åstadkomma en bättre fiskeförvaltning. Avsikten är att detta arbete ska fortsätta och intensifieras under den kommande perioden med ett hållbart fiske som en övergripande målsättning. Målsättningen är att följa och genomföra EUs vattendirektiv vilket är den viktigaste åtgärden att minska fragmenteringen i vattendragen.

Dagens fiskhandel har en drivkraft för så låga priser som möjligt för fisken till fiskaren, storskalighet, långa transporter, många mellanled och därmed högre priser för konsument. Handeln försvårar transparens vilket tillsammans med mellanleden försvårar återkoppling mellan fiskbeståndens utveckling och den enskilde konsumentens val av fisk. Samtidigt har projektet Stockholms Fiskmarknad visat att det finns en mycket stor efterfrågan och stor betalningsvilja för lokalt fångad fisk.

En strategi för kommersiell framgångsrik handel med närproducerade livsmedel har utvecklats men behöver kompletteras. Detta kommer i hög utsträckning att gynna både primärproducenter, konsumenter och restaurangbranschen i Stockholm.

Det är även centralt att formulera gemensamma definitioner avseende hållbarhet, livsmedelssäkerhet och hälsoaspekter. I dagsläget råder en minst sagt förvirrad situation hos konsumenten och en viktig del av agendan är en tydlig kommunikation och transparens gentemot konsument och allmänhet. Det kommer även diskuteras behov av certifieringssystem och vilka parametrar ett sådant i sådana fall ska hantera.

Handel med regionalt producerad fisk kan bidra till en mera hållbar livsmedelsförsörjning samt ett långsiktigt hållbart fiske. För att uppnå detta krävs en strategisk agenda som omfattar resursen (fisk), producenterna (fisket), konsumenterna (både restauranger och privatpersoner) och handelsledet (logistik, inköp och fiskhandlare).

För att uppnå leveranssäkerhet från fisket krävs en robust organisation vilken kan omfatta både fisket, handelsledet och konsumenterna eller respektive del för sig. Denna frågeställning är central för långsiktig måluppfyllelse och är en väsentlig del av formulerandet av den strategiska agendan. Livsmedelskedjan sträcker sig i detta fall från fiskaren och ända in i restaurangköket vilket även ställer nya krav på restaurangpersonalen.

En leveranskedja för fisket har troligtvis stora likheter med transport av andra livsmedel typ kött, grönsaker och mejerivaror. Genom att samordna och utbyta erfarenheter kan livsmedelsproducenterna börja samarbeta med transporter till marknadsplatser. Ett väl fungerande dynamik kan skapas mellan landsbygdens aktörer och marknaderna i staden.

Övergripande mål är att öka invånarantalet i skärgården genom ökad sysselsättning baserade fiskresursen (se delprojektet)

Mål

- Idag står lokalt producerad fisk för 2 % av konsumtionen på Stockholmsmarknaden. Målet inom programperioden är att öka procentsatsen till 5 %. Med en lokal förädling skulle många arbetstillfällen skapas både i fisket, förädling och handel
- Fortsatt fiskevård med målet att jobba bort "brist på fisk". Bygga vidare på fiskevårdsinsatserna från föregående programperiod med mål att förbättra de fiskbara fiskbestånden. Viktiga insatser är bland annat undanröjande av vandringshinder, grusade biotoper och restaurering av de hydrologiska förhållandena.
- Ytterligare fiskevårdsinsatser som skapar gäddvåtmarker och sätter ut risvasar.
- Förvaltningsåtgärder för att minska negativ påverkan från predatorer
- Åtgärder för att minska vandringshinder och bäverdammen i vattendrag.
- Finna områden med bra infrastruktur som underlättar "utvecklingen" i omkringliggande större skärgårdsområden. Exempel på områden som kan vara "bränsle" till utveckling i övrig skärgård då det redan finns befintlig infrastruktur, antal boende, andra fördelar. Där broar kan byggas mellan skärgård och fastland som kan tjäna som goda exempel. Där nätverk, föreningsliv mm ger grogrund för nya bra projekt:

Områden (fördelar/utvecklingspotential/samarbeten)

Öregrund-Östhammar-Gräsö

Kultur, fiske, småstad, Kustfiskelaboratorium, vägfärja, fisketurism, boende, mindre fiskodling, naturreservat, kontakt med angränsande leaderområde

Grisslehamn-Understen

Matfiskodling, färja till Åland, laxtrolling, öppet hav/skärgård, lokal fiskmarknad

Rävnäs- Kappelskär- Fejan

Boende, Finlandsfärjor, skärgårdskrog, nära stad (Norrtälje).

Furusund-Blidö

Vägfärjor, Kustbevakningen

Vira-Ljusterö

Fiskodling, vägfärja, kulturhistoria.

Stavsnäs-Möja-Sandhamn

Boende, knutpunkt, fiskeguider, hotell.

Dalarö-Ornö-Gålö

Bra infrastruktur och boende. Fiskodlingar (Berga, Björkönsund, Gålö) bra fiskevatten. Vägfärja. Nära storstad.

Utö- Ålö, Nåttarö, Ornö

Fiskeguider. f.d. fiskodling, gäddvåtmark, stora naturreservat, stugor, hotell, skärgårdskrog

Nynäshamn

Polenfärja, Gotlandsfärja, laxtrolling, lokal fiskmarknad, rökeri, fiskeguider, kontakt med angränsande Leader-område.

Projektplattform

Vi har en övergripande målsättning och det är att öka invånarantalet i skärgården genom ökad sysselsättning baserad på bland annat fiskresursen. Sysselsättningen kan skapas genom nya verksamheter eller genom att organisationer diversifierar sina verksamheter. För att detta mål skall uppfyllas måste miljön förbättras där reproduktionsplatser skapas och förbättras, där kväve- och fosforutsläpp minskas och där annat stöd ges till utsatta fiskarter.

Fiskefrämjandet Stockholms skärgård har under programperioden 2009-2013 arbetat med en tydlig och fokuserad strategi. Avgörande för strategin var att göra insatser för att åtgärda bristen på fisk som orsakats av flera faktorer. Övergödning och utfiskning av vissa arter har skapat den situation vi befann oss i under föregående programperiod. De insatser som Fiskefrämjandet beviljade medel till har förbättrat miljön och reproduktionsområden. Naturligtvis har också andra insatser som kommuner och Länsstyrelsen initierat bidragit till förbättringen. Vi vill fortsätta detta arbete genom att utvärdera, förbättra och underhålla fiskevården.

Vi kan dock konstatera att fiskbestånden idag är otillräckliga och fortsatta insatser behöver genomföras. Fiskevård och vattenbruk i havet och i landbaserade anläggningar är grunden för att öka bestånden och konsumenternas tillgång till lokalt producerad fisk.

Det kan i detta sammanhang synas motstridigt att arbeta för att en fiskmarknad etableras i Stockholm. Görs detta parallellt med att åtgärder sätts in för att öka fiskbestånden så skapas en helhet och hållbar möjlighet att ta tillvara. Miljöprojekt som förbättrar reproduktionsområden ökar fiskbestånden. Möjligheten att fiska mer ökar intresset från både vuxna och ungdomar att sysselsätta sig med fiske. Finns det en eller flera marknadsplatser som kan garantera avsättning för fisken så har en helhet i leveranskedjan skapats.

Fisketurism utgjorde för 20 år sedan en betydande intäktskälla för aktörer i skärgården. Fiskeguider, boendeanläggningar, restauranger, transportörer och butiker hade en stor omsättning inom fisketurism. Tynande fiskbestånd slog undan benen för denna verksamhet. I och med att vissa arter börjar visa tecken på återhämtning så har fisketurismen också återhämtat en del. Genom att satsa medel på naturvårdsprojekt som ger mer fisk kan fisketurismen växa och starkt bidra till

landsbygdens utveckling.

Stockholms skärgård var ett av fem utvalda områden i Sverige där Tillväxtverket satsade medel för att utveckla och stärka besöksnäringen under 2013-2014. Fokus låg på att öka besökarantalet under framförallt vår och höst. Bland de besöksresurser som kan utvecklas är fisket där brackvattnet hyser många olika arter. Laxvandringen norrut mot älvarna innebär att de geografiska områdena Landsort-Huvudskär och Grisslehamn-Understen kan erbjuda unika trolldroppar.

Det finns en potential för vattenbruk utan farhågor för en försämrad miljö. Mindre fiskodlingar med en produktion av 3-5 ton fisk per år kan ge en betydande inkomstmöjlighet. Ett komplement till yrkesfisket, familjeföretaget eller annan näring. Genom att förädla fisken och sälja lokalt till krogen, fiskmarknaden eller turisten få även en liten mängd odlad fisk betydelse som inkomstkälla. En liten odling har en liten inverkan på den lokala miljön och kan lättare skyddas mot till exempel salattacker jämfört med större anläggningar.

Utifrån detta resonemang är följande projekt exempel på kommande insatser.

Projektexempel

Exempel 1

Marknadsplatsen Stockholms Fiskmarknad etableras i december 2014 i Stockholms Saluhall belägen i Sturegallerian, Stockholm.

Föreningen Stockholms Fiskmarknad har licensierat ut användandet av varumärket Stockholms Fiskmarknad och medlemmarna i föreningen levererar fisk till marknadsplatsen.

Stockholms Saluhall säljer också grönsaker, mejeriprodukter och kött och intentionen är att råvarorna skall komma från regionen och hålla hög kvalitet.

Fiskaren levererar fisk till kaj. Vissa kajplatser har kylcontainer men vissa saknar detta. Om kylcontainer finns kan kylbil hämta vid valfri tidpunkt inom en viss tidsrymd. Om kylcontainer saknas skall kylbil möta fiskaren vid angöring. Kylbilen levererar fisk till Stockholms Fiskmarknads mottagningslokal. För att kostnads- och miljöeffektivisera transporterna bör flera hämtningar ske vid samma transporttillfälle.

Delprojekt 1 skall etablera rutten för hämtning av fisk. Projekt genomförs för att möjliggöra samtransport med andra livsmedel.

Exempel 2

Fisk kan inte samtransporteras med annat gods då fisklådor ofta läcker. Undersökningar pågår för närvarande kring vilka förpackningar som håller tät för både vätska och fisklukt. Om kommande förpackningar håller tätt så kan annat gods samtransporteras. Det blir då en del att studera i Delprojekt 1.

Eftersom Stockholms Saluhall även kommer att sälja kött, grönsaker och mejeriprodukter bör områdets leverantörer av dessa råvaror ha möjlighet att synkronisera transporterna med fisktransporterna. För att känna till vilka leverantörer som vill leverera råvaror till Stockholms Saluhall måste en undersökning genomföras.

Exempel 2 baserar sig på vilket resultat som den nu pågående fisklådeundersökningen ger och skapar därefter en ruttplanering. Undersöker vilka leverantörer av kött, grönsaker och mejeriprodukter som vill leverera och presenterar därefter synkroniserade transporter.

Exempel 3

Prissättning av lokalt producerad fisk

Sedan många år är fiskauktionen i Göteborg ledande för prissättningen av fisk från fiskare och fiskuppköpare till första grossistled. Prissättningen mot restaurang och detaljhandel bestäms emellertid av grossister som kan befinna sig flera led från auktionen. Priset är centralt för att skapa och långsiktigt upprätthålla säkra leveranser av fisk. Det är även av stor betydelse för konsumentens intresse för produkterna. Sannolikt finns en stor potential att genom förändrad prissättning skapa

underlag för småskalig produktion av råvaror där det ekonomiska incitamentet inom ramen för den rådande marknadsordningen är svag. Exempelvis finns det i dagsläget inga ekonomiska incitament att fiska strömming i Stockholms skärgård trots att efterfrågan på sådan strömming är mycket stor. Här finns ett uppenbart problem i den rådande marknadsordningen vilken lett till en felaktig prisbild för både fiskaren och konsumenten. Det är helt enkelt inte möjligt att som konsument betala för den produkt man vill ha eftersom den inte finns att köpa.

Exempel 4

Slutet på livsmedelskedjan - Att sätta meny efter tillgång och tillagning av nygamla fiskarter

Detta kan ske genom en årstidsanpassning där menyn anpassas till fiskets årstidsvariation samt genom introduktion av fiskarter som i dagsläget inte finns på menyerna trots att det finns stor potential. Generellt sett finns en stor efterfrågan på nya råvaror av hög kvalitet som kan utveckla matlagningen. Det finns även god chans att en sådan utveckling även ger avtryck i privatpersonernas kök. Styrkan i delprojektet är den starka kopplingen mellan producent och konsument.

Exempel 5

Som konstaterades under programperioden 2009-2013 är det brist på fisk i området. Insatser gjordes och tecken på förbättring syns men ytterligare miljö- och fiskevårdsinsatser måste genomföras. Om inte dessa insatser genomförs är risken stor att bristen på fisk tilltar.

Den röda tråden är miljöinsatser för att ordna bättre vattenkvalitet, iordningställa fiskens reproduktionsområden och freda områden för fiske under lekperioder. Detta arbete leder till fler fiskar i havet och fler fiskare i fiskebåtar. När mängden fisk ökar och det finns en marknadsplats att kontinuerligt leverera till så kommer mängden fisk som fiskas att öka. När intäktsmöjligheterna förbättras kommer intresset från ungdomar att ägna sig åt fiskeyrket att öka. Detta är ett absolut måste då fiskarna idag är äldre och en ny generation behöver ta vid.

Exempel 5 innebär framtagande av fiskevårdsplaner och genomförande av fiskevårdsinsatser över hela det geografiska området. Exempel på geografiskt intressanta områden är Östhammar – Gräsö, Grisslehamn och Understen, Räfsnäs och Kappelskär, Furusund – Blidö, Ljusterö, Stavnäs – Möja – Sandhamn, Dalarö – Ornö, Gålö – Berga, Utö och Nynäshamn – Landsort. På de flesta av dessa platser finns också faciliteter för besökare typ boende, restauranger och transporter. Genom effektiva fiskevårdsinsatser gynnas i förlängningen besöksnäringen.

Exempel på konkreta fiskevårdsåtgärder

[http://www.sportfiskarna.se/portals/0/bilder_miljo/rovfisk/rapport_sportfiskarna_2011-](http://www.sportfiskarna.se/portals/0/bilder_miljo/rovfisk/rapport_sportfiskarna_2011-3_lowres.pdf)

[3_lowres.pdf](http://www.sportfiskarna.se/portals/0/bilder_miljo/rovfisk/rapport_sportfiskarna_2011-3_lowres.pdf)

Exempel 6

Regional förvaltningsplan för skarv och gråsäl

Att tillsammans med länsstyrelsen och ornitologorganisationer formulera en regional förvaltningsplan för skarv som tillgodoser både naturvårdens och fiskets intressen.

Samma behov finns för gråsäl som har en stor inverkan på fiskbestånden och förhindrar att fiskevård får avsedd effekt. Ex har stora delar av fisket "försvunnit" och medelvikten på fisk har minskat.

Mellanskarv åter uppväxande fisk i stor numerär och gråsäl fiskar storvuxen lekmogen fisk bl.a. utanför mynnningar till havsöringsförande vattendrag och vid gäddans och gösens lekplatser.

Gråsälerna gör fisket med passiva redskap mer eller mindre omöjligt idag. Numera krävs det dyra s.k. sälsäkra PU-fällor eller torskburar. Stora vattenområden är i dag inte fiskbara på grund av risken för sälskador.

Av de fiskätande rovdjuren är det speciellt gråsälstammen som är en resurs att tillvarata för jakt, mat och turism i olika kombinationer. En rätt bedriven säljakt blir hållbar och innebär även ett viktigt inslag i fiskeförvaltningen ex. genom att bedriva jakt i fiskfredningsområden och vid fiskodlingar. Erfarenheter från sådan jakt visar att den ger stor effekt då sälstammen snabbt lär sig att undvika områden där jakt bedrivs. S.k. skydds jakt har visat sig vara ogörlig av skäl kopplade till jaktägande, jaktregler, jaktkunnande, tillgång till jägare, naturskyddsområden mm. Säl utgör också en viktig

möjlighet för besöksnäringen genom s.k. sälsafari. Sammantaget finns stora möjligheter att utveckla runt sälförvaltning.

Exempel 7

Delprojekt 3 belyste vikten av att skapa sysselsättning för ungdomar. Genom miljövårds- och fiskevårdsåtgärder och genom att etablera en marknadsplats i Stockholm kommer intresset för fiskeyrket att öka. I det läget måste ungdomarna erbjudas adekvat **utbildning**.

Exempel 7 tar fram och genomför utbildning för ungdomar med inriktning på fiske.

Exempel 8

Livsmedelverket kommunicerar rekommendationer beträffande hur mycket av vissa arter av fisk som bör konsumeras. De gifter som har identifierats i fet fisk (strömming och lax) är PCB och Dioxin. Det finns nationella gränsvärden samt gränsvärden som EU har definierat. Livsmedelverkets rekommendationer är ofta generella för stora vattenområden. Både konsumenter och försäljare av fisk är osäkra på vad just fångsten som skall försälas innehåller. Att skapa klarhet för konsumenterna gynnar alla parter.

Exempel 8 avser att arbeta i projekt med Livsmedelsverket och SLU med syfte att ta fram enkla, billiga mätmetoder som kan mäta respektive fångst och att skapa tydlig kommunikation med konsumenterna.

Exempel 9

Havsbaserade mindre odlingar, RAS (recirkulerande) och diversifiering. Stockholmsmarknaden konsumerar 31 000 ton fisk årligen. Ca 2 % kommer från lokalt fångad och producerad fisk. Samtidigt som reproduktionsområden skyddas och förbättras, så att mer vild fisk kan fångas, så bör igångsättande av fiskodlingar stödjas. Både mindre havsbaserade odlingar och landbaserade, recirkulerande odlingar. De mindre odlingar ger möjlighet till verksamhetsdiversifiering. Eftersom marknadsplatser byggs i Stockholm så kommer det att finnas avsättning för en ökad volym och genom att öka procentsatsen konsumerad lokal fisk så ökar sysselsättningen. Med recirkulerande system finns möjligheten att diversifiera en redan existerande verksamhet. Det kan vara bönder, restauranger eller fiskare som kompletterar sina verksamheter.

Exempel 9 skall underlätta för aktörer som vill diversifiera att skapa havsbaserade eller landbaserade fiskodlingar.

Exempel 10

Skeboåns Sportfiske

Ett flugfiskcentra som genom fiskevård och naturvård tillskapa ett nytt strömfiskevatten i regionen. Biotopvård, fisktrappor, omlöp, lokal fiskeförvaltning, fiskekort, fiskevårdsområdesförening mm ingår för att ordna ett flugfiskevattendrag med inriktning på främst havsöring. Öringsafari, natur-kulturvandring utmed Skeboån kan utvecklas.

*Sammanställt av Thomas Hjelm, Utö
i samråd med Fiskefrämjandet Stockholms skärgård
2014-11-06*

Bilaga 6

6. Flernivåstyrning

Integrering av Leader Stockholmsbygds utvecklingsstrategi transnationellt, nationellt, regionalt och lokalt.

Europa 2020 är en strategi för smart och hållbar tillväxt för alla. Det är EU:s gemensamma ramverk för att skapa långsiktigt hållbar tillväxt och fler jobb. Sverige har satt upp nationella mål för att den ska uppnås.

Stockholmsbygds kommuner har olika prioriteringar och väljer olika infallsvinklar för att strukturera sina planer och visioner. Ändå finns det en gemensam riktning och ett tydligt samspel mellan Stockholmsbygds övergripande mål och kommunernas. Tabellen nedan är ett försök om än förenklad att skapa kraftsamling genom att synliggöra kopplingarna, mellan Stockholmsbygds utvecklingsstrategi och Europa 2020-strategin, men också med den nationella, den regionala och de kommunala nivåerna.

EU	Smart tillväxt Kunskap och innovation Utbildning Att förbättra utbildningsnivån, särskilt genom att sträva efter att minska antalet elever som i förtid avbryter sin skolgång till mindre än 10 procent och genom att öka den andel 30-34 åringar som har avslutat en eftergymnasial utbildning eller motsvarande utbildning till minst 40 procent. Forskning Att förbättra villkoren för forskning och utveckling, särskilt i syfte att höja de kombinerade offentliga och privata investeringarna inom denna sektor till 3 procent av BNP.	Hållbar tillväxt En grönare och resurseffektivare ekonomi Miljö och energieffektivisering Att minska utsläppen av växthusgaser med 20 procent i förhållande till 1990 års nivåer. Att öka de förnybara energikällornas andel av den slutliga energikonsumtionen till 20 procent och eftersträva en ökning av energieffektiviteten med 20 procent. Uppnå energi- och klimatmålen 20/20/20.	Tillväxt för alla Hög sysselsättning samt social och territoriell sammanhållning Social delaktighet Att främja social delaktighet, framför allt genom fattigdomsminskning, genom att sträva efter att åtminstone 20 miljoner människor ska komma ur en situation där de riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning. Sysselsättning Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till 75 procent för kvinnor och män i åldrarna 20-64 år, bl.a. genom ett ökat deltagande av ungdomar, äldre arbetstagare och lågkvalificerade arbetstagare samt en bättre integration av lagliga migranter.
-----------	---	---	--

Sverige	Utbildning Att andelen 18 till 24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara mindre än 10 procent 2020 och att andelen 30 till 34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40-45 procent 2020. Forskning Att offentliga och privata investeringarna i FoU ska uppgå till ungefär 4 procent av BNP år 2020.	Miljö och energieffektivisering På klimat- och energiområdet har Sverige åtagit sig att minska utsläppen av växthusgaser med 17 procent 2020 jämfört med 2005. Sveriges nationella klimatmål är att våra utsläpp bör vara 40 procent lägre 2020 än utsläppen 1990. Sverige har också åtagit sig att andelen förnybar energi ska öka till 49 procent 2020. Det nationella målet är satt till minst 50 procent av den totala energianvändningen 2020. Riksdagen har dessutom beslutat om ett mål för energieffektivitet, uttryckt som en minskad energiintensitet med 20 procent till 2020 jämfört med 2008.	Social delaktighet Att öka den sociala delaktigheten genom att minska andelen som är utanför arbetskraften (utom heltidsstuderande), långtidsarbetslösa eller långtidssjukskrivna till väl under 14 procent 2020. Sysselsättning Att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden till väl över 80 procent för kvinnor och män i åldrarna 20-64 till år 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.
RUFS 2010	Utveckla idéer och förnyelseförmåga kulturliv, besöksdestination, kreativitet och entreprenörskap i utbildningssystemet	Ställ om det ohållbara - kulturmiljövärde, naturvärde, rekreativvärde - klimat, energi, transport - småskaliga energi-, vatten- och avloppslösningar i glesa regioner	Stärk sammanhållningen - mötesplatser utan gränser: minska segregation, nya mötesplatser sprida inom regionen, tillit till det offentliga Frigör flera livschanser Undanröj hinder för att människor tryggt ska kunna vistas och resa inom regionen
Norrtälje	- Kunskapsresultaten i skolan ska förbättras och utbildningsnivå höjas	- Vi ska arbeta för kommunens levande landsbygd - Bevara betydelsefulla kulturlandskap och miljöer och hålla deras utveckling levande för kommande generationer	E-demokrati och medborgarinflytande

Österåker	Kunskap, professionalism och trygghet	Kommunen ska ha en trygg och långsiktigt hållbar miljö	Österåker ska präglas av framtidstro, mångfald och öppenhet
Värmdö	- Vi möter framtiden genom att ligga i framkant för den nödvändiga omställningen till hållbarhet - Vi vågar prova nya lösningar	- Ett hållbart Värmdö - Tillsammans skapar vi ett modernt samhälle som i alla aspekter är ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart.	Vi möter varandra med öppenhet och delaktighet I det mångkulturella Värmdö skapas meningsfulla möten människor genom ett öppet sinne, tolerans och en vilja att förstå och göra något.
Haninge	- Haninge sätter fokus på kunskap	- Haninge ska präglas av en långsiktigt ekologisk, social och ekonomisk hållbar utveckling.	- Invånarnas delaktighet och inflytande i samhället ska öka - Barn och ungdomar ska må bra och känna framtidstro
Nynäshamn	Nynäshamns kommun är nyskapande (Nynäshamnsmodellen)	- Kommunen arbetar aktivt för att skapa ett hållbart klimatneutralt samhälle - Landsbygden och skärgården skapar möjlighet att bevara och utveckla kulturlandskapet med värden för kulturmiljö, rekreation och biologisk mångfald	Alla har möjlighet till delaktighet och inflytande
Leader Stockholmsbygd	En lokal utveckling präglad av nyfikenhet, kunskapsöverföring och experimentlusta	- En stark lokal ekonomi - En god miljö i vatten och på land	Ett inkluderande område som präglas av samhörighet och framtidstro

Bilaga 7

7. Definition av egna indikatorer

Indikator (namn, benämning)	Definition	Beskrivning av mätning resp. kontroll av riktighet
Antal nya sociala företag	Undergrupp till "Antal nya företag" enligt SJV:s definition, inkl. krav på registrering med eget organisationsnummer. Uttrycks i rapportering också som "Andel av nya företag". Företag med samhälleliga- och sociala mål som t.ex. att skapa arbetstillfällen, utveckla lokalsamhällen, förbättra livsvillkor, motarbeta fattigdom. Vinsten återinvesteras i huvudsak i den egna eller liknade verksamheter.	Registreras vid ansökan, följs upp genom slutrapport samt genom enkäter efter projektslut. Kontrolleras genom stickprov
Antal nya kvinnliga företagare (horisontellt mål)	Kvinnor som i ledande ställning driver företag själva eller tillsammans med andra. Ledande ställning kan vara egenföretagare, ägare i eget AB, VD, styrelseordförande el. dyl.	Registreras vid ansökan, följs upp genom slutrapport samt genom enkäter efter projektslut. Kontrolleras genom stickprov.
Antal miljöcertifierade företag	Företag inom besöksnäringen som ansluter sig till miljömärkningen "Naturens Bästa" (se http://www.ekoturism.org/naturesbasta/index.asp)	Mäts genom slutrapporter, alternativt om ansökan om certifieringen inte är godkänd vid projektslut genom uppföljning 6 månader efteråt. Efter projektslut årliga enkäter. Riktighet styrks genom Ekoturismföreningen (äger certifieringen).
Antal nya produkter	Enl. SJV:s definition: Nya produkter (varor) i lokal tillverkning, som skapats/tillkommit genom projektet och är nya på marknaden och ger försäljningsintäkter.	Mäts genom slutrapporter, efter projektslut årliga enkäter, riktighet styrks genom produktkataloger, annonsering, försäljningsställen el. dyl.
Antal företag i samarbeten	Enl. SJV:s definition: Antal företag som ingår i samarbeten/lokal marknadsföring med aktörer i leveranskedjor för etablering och utveckling av korta leveranskedjor och lokala marknader. Dubbelräkning är tillåten.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom kopia på avtal eller avtalsliknande överenskommelser mellan medverkande företag. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya tekniker	Enl. SJV:s definition: Nya tekniker som införts genom projektet t.ex. digital teknik (bio, kulturhus), bokningstjänster på internet, appar till mobiltelefoner.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom annonsering, försäljningsställen el.dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.

Antal nya tjänster	Enl. SJV:s definition: Nya tjänster, som produceras i lokalt område, och som skapats/tillkommit genom projektet och är nya på marknaden och ger försäljningsintäkter.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom annonsering, hemsidor el.dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya utvecklingsplaner	Ett skriftligt dokument som har tagits fram av ett lokalt nätverk i ett definierat geografiskt område och som beskriver nuläget i bygden, önskad situation, vision och mål samt handlingsplan för att nå målen.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks med kopia på slutlig utvecklingsplan. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal LEA (lokalekonomiska analys)	En rapport som har tagits fram i samverkan mellan lokalt förenings- och näringsliv och som beskriver de lokalekonomiska strukturerna för ett definierat geografiskt område med utgångspunkt i SCB:s statistikpaket för lokalekonomiska analyser. Rapporten ska vidare ha identifierat ett antal möjligheter för en ökad hållbar lokal utveckling.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks med kopia på rapport enl. definition. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya nätverk/ samarbetskonstellationer	Enl. SJV:s definition: Nya nätverk/ samarbetskonstellationer (mellan två eller flera parter), som tillkommit genom projektet, och vilka bedöms komma fortsätta att existera.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom gemensam annonsering/ hemsida, muntlig uppgift om framtida gemensamma planeringsmöten el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal projektgrupper med partners från alla tre sektorer	Projektgrupp med minst en representant från varje sektor (offentlig, privat, ideell). <i>Företagarföreningar kan räknas som privat sektor, även om den juridiska formen är "ideell förening", då dessa företräder privat sektors intressen och kompetensen härrör från privat sektor.</i>	Mäts genom ansökan och genom slutrapport, kontrolleras genom lista över projektdeltagare inkl sektorstillhörighet.
Antal nya arbetssätt/metoder	Metoden ska på något sätt vara ny. Det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom tydlig beskrivning av tillvägagångssätt, anledning till att vilja pröva en ny metod, målgrupp och resultat. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal invånare som får tillgång till förbättrad service/ infrastruktur	Enl. SJV:s definition: Befolkning som har möjlighet att utnyttja service/infrastruktur som skapats eller planerats genom projektet (annat än bredband). Dubbelräkning, dvs. flera projekt gynnar samma befolkning kan göras.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom stickprov. Årlig uppföljning efter projektslut.

Antal förstudier inför bredbandsutbyggnad	Förstudier som kartlägger förutsättningarna för bredbandsutbyggnad och som avslutas med en inlämnad ansökan om bredbandsutbyggnad till Länsstyrelsen	Mäts genom slutrapporter, kontrolleras genom kontakt med Länsstyrelsen ang. deras uppgifter om inkomna ansökningar. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal invånare som får tillgång till bredband	Bygger på SJV:s definition med ändring enl. kursiverad text: Antalet personer i bofast befolkning med tillgång till internet med en nerladdningshastighet på minst 30 Mbit/s och som tidigare endast hade begränsad tillgång eller ingen tillgång alls. Kapacitet och tillgång måste vara en direkt konsekvens <i>av en tidigare leaderfinansierad förstudie (enl. def. ovan)</i> . Indikatorn mäter personer med möjlighet till uppkoppling, oavsett om de boende i hushållet väljer att koppla upp sig eller inte. I slutrapporten ska antalet delas upp på: - de som ansluter sig direkt - de som tackar nej nu men har möjlighet att ansluta sig senare. Leader Stockholmsbygd avser att också samla in uppgifter om fritidsboende som ingår i området där man kan ansluta sig till bredband.	Mäts och kontrolleras genom kontakt med Länsstyrelsen ang. deras uppgifter om slutrapporterade bredbandsprojekt. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya fritids- och kulturverksamheter	Enl. SJV:s definition: Nya bestående fritids- och kulturverksamheter, som tillkommit genom projektet (t.ex. ungdomsgård, teater, sport).	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks med kopior på annonser, nyhetsrapportering, evenemangskatalog el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya fysiska mötesplatser	Enl. SJV:s definition: Mötesplatser, som tillkommit genom projektet, och inte funnits tidigare eller varit ur bruk och återställt och vilka bedöms komma fortsätta att existera.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom fotodokumentation, besiktning el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya virtuella mötesplatser	Enl. SJV:s definition: Virtuella mötesplatser, som tillkommit genom projektet (t.ex. webbplatser, facebookgrupper, bloggar).	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom aktiv hemsida, facebookside, blogg el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal fysiska anläggningar	Enl. SJV:s definition: Byggnad, anläggning, installation, plats i yttre miljö etc. som skapats/återställts/renoverats genom projektet.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom fotodokumentation, besiktning, marknadsföringsmaterial el. dyl.

Antal nya besöksmål	En plats eller aktivitet som ger en besöksanledning och som tillkommit genom projektet. Skapandet av platsen/aktiviteten inkluderar en plan för marknadsföring	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks med fotodokumentation, annonsering, artiklar (tidning, webb), lokal radio el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal besökare utanför högsäsong	Undergrupp till "nya övernattningar" och "dagsbesökare". Dagsbesökare resp. övernattningar som tillkommit genom projektet och som besöker området mellan september - maj.	Följer mätmetod för "Nya dagsbesökare/ Nya övernattningar", samlar in info via slutrapport. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya övernattningar	Enl. SJV:s definition: Övernattningar är antal nätter som turister, som tillkommit genom projektet, och som övernattar på platsen för besöket. Övernattningarna kan göras på kommersiella boendeformer (hotell, pensionat, stugby, vandrarhem, camping etc) eller på icke-kommersiella boendeformer (fri camping, släkt och vänner etc).	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom underlag från boenden. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal nya dagsbesökare	Enl. SJV:s definition: Dagsbesökare är besökare, som tillkommit genom projektet, och som inte övernattar på platsen för besöket. De kan delas upp på dagsbesökare som är turister och de som är lokalbefolkning (besökare som vistas i sin vanliga omgivning). Som turister räknas besökare från andra kommuner eller länder.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom underlag från arrangören/ arrangörerna. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal deltagare i utbildningar	Enl. SJV:s definition: Deltagare är person som går en utbildning, inte person som anordnar. Behöver ej vara unika deltagare. (Landsbygdsfonden, havs-/fiskerifonden)	Registreras vid ansökan, följs upp genom slutrapporter, riktighet styrks genom deltagarlistor, kursplan.
Antal lokala hållbara teknislösningar	Hållbara lokala energi-, mobilitets-, V/A-, avfalls- eller produktionslösningar som tillkommit genom projektet.	Mäts genom slutrapporter, riktighet styrks genom fotodokumentation, besiktning el. dyl. Årlig uppföljning efter projektslut.
Antal lokala lösningar för mer hållbara lokalsamhällen (horisontellt mål)	Summan (= dubbelräkning) av indikatorerna "lokala utvecklingsplaner", "lokalekonomiska analyser", "miljöprojekt".	Följer mätmetod för de omnämnda indikatorerna.
Antal projekt som inkluderar för ämnet marginaliserade grupper (horisontellt mål)	Projekt där för ämnet marginaliserade grupper står för < 30 procent av projektgruppens deltagare.	Mäts genom ansökan och följs upp genom slutrapport, riktighet styrks genom redovisning av medverkande i projektorganisationen.

Antal projekt med unga som leder arbetet eller där unga är tydligt representerade i projektorganisationen (horisontellt mål)	Projekt som fått minst 3 poäng (innan viktning) på urvalskriteriet "Projektet bidrar till ungas delaktighet".	Mäts genom ansökan, följs upp genom slutrapport och riktighet styrks genom redovisning av medverkande i projektorganisationen.
Antal ungdomar i projektgrupper	Unga < 25 år som medverkar i projektgrupp.	Mäts genom ansökan, följs upp genom slutrapport och riktighet styrks genom redovisning av medverkande i projektorganisationen.
Andel projekt med kvinnor i ledande roll inom projektorganisationen (horisontellt mål)	Ledande roll innebär att man är projektledare, ordförande/sammankallande i en projektorganisation eller medverkar i projektorganisationens styrgrupp.	Mäts genom ansökan, följs upp genom slutrapport och riktighet styrks genom redovisning av rollfördelningen i projektorganisationen.
Antal samarbetsprojekt som fått stöd	Projekt som finansierats inom samarbetsåtgärden	Mäts genom slutrapporter, riktighet kan styrkas genom SJV:s databas över leaderprojekt.
Antal samarbetsprojekt med annat/andra EU-medlemsländer	Projekt som finansierats inom samarbetsåtgärden och som har genomförts med grupper i annat/andra EU-medlemsländer	Mäts genom slutrapporter, riktighet kan styrkas genom SJV:s databas över leaderprojekt.

8. Urvalskriterier och villkor

Följande villkor måste alla projekt uppfylla för att komma ifråga för beslut

Villkor		Kommentar
1	Projektet faller inom ramen för utvecklingsstrategin	<i>Kostnader och aktiviteter måste kunna kopplas till något av insatsområdena</i>
2	Ansökan ska uppfylla grundvillkoren för stöd	<i>Kostnaderna/aktiviteterna omfattar insatser som är stödberättigande</i>
3	Ansökan är fullständig, inklusive projektplan och budget.	<i>Alla frågor besvarade och underlag bifogade</i>
4	Sökande måste ha kapacitet att genomföra projektet	<i>Rimlighetsbedömning av tidsplan, projektorganisation, engagemang, trovärdighet.</i>
5	Sökande måste ha ekonomiska förutsättningar (bra likviditet) att genomföra projektet	<i>Beskrivning hur man löser likviditetsfrågan, kontoutdrag eller årsredovisning</i>
6	Projektet är kostnadseffektivt	<i>Rimlighetsbedömning av kostnader i förhållande till beskrivna aktiviteter och förväntat mål.</i>

Det finns generella och specifika urvalskriterier. De generella urvalskriterierna viktas olika beroende på insatsområde och fond.

INSATSOMRÅDE 1: En attraktiv bygd att bo och verka i			Landsbygdsfonden	
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	10
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	12
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	6
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	6
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	6
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk eller social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	5

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	4
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	1
			SUMMA generella kriterier	50
Specifika urvalskriterier				
Delaktighet i samhälls-utvecklingen	Projektet tar fram en ny lokal utvecklingsplan för bygden eller ön eller tar fram en lokal-ekonomisk analys. Ett skriftligt dokument som har tagits fram av ett lokalt nätverk i ett definierat geografiskt område och som beskriver nuläget i bygden, önskad situation, vision och mål samt handlingsplan för att nå målen eller som beskriver de lokalekonomiska strukturerna utifrån SCB:s statistik.	Projektet omfattar åtgärder som stärker lokalsamhället som <i>exempelvis</i> starta upp lokala utvecklingsgrupper, ordna möten mellan invånare och kommunpolitiker, förbereda att ta fram en egen utvecklingsplan för bygden/ön.	Ansökan beskriver att projektets genomförande kommer att stärka samhörighetskänslan i lokalsamhället.	21
Landsbygds- och skärgårds-anpassade service-lösningar Servicelösning = kommer att gynna fler än de som driver projektet.	Projektet bidrar till förbättrade servicelösningar inom kommunikation, infrastruktur, skola, vård, omsorg <i>eller</i> till nya/upprustade och aktiva mötesplatser (fysiska el. virtuella) <i>eller</i> till nya, bestående fritids- och kulturaktiviteter.	Projektet prövar eller undersöker förutsättningar för förbättrade servicelösningar (förstudier, studiebesök el dyl) <i>eller</i> genomför förstudier för nya/ upprustade och aktiva mötesplatser (fysiska el. virtuella) <i>eller</i> genomför förstudier för nya, bestående fritids- och kulturaktiviteter.	Ansökan beskriver att projektets genomförande kommer ha positiva effekter på områdets servicelösningar, mötesplatser eller fritids- och kulturaktiviteter.	18
Förbättrade förutsättningar för företagande	Projektet omfattar minst en deltagare < 25 år och minst fem vuxna deltagare i kompetenshöjande aktiviteter som stärker det lokala näringslivet. Positiva effekter för ökat företagande och fler arbetsstillfällen är sannolika.	Projektet omfattar minst tre vuxna deltagare i kompetenshöjande aktiviteter som stärker det lokala näringslivet. Deltagande företag stärks.	Ansökan beskriver hur projektets genomförande kommer ha positiva effekter på områdets näringsliv.	11
			SUMMA specifika kriterier	50
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 1: En attraktiv bygd att bo och verka i			Socialfonden	
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	10
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	12
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	6
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	6
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	6
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk eller social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	5

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	4
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	1
			SUMMA generella kriterier	50
Specifika urvalskriterier				
Ökad kompetensutveckling och kunskapsöverföring	Projektet bidrar till minst fyra deltagare (arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund) i kompetenshöjande aktiviteter.	Projektet bidrar till minst en deltagare (arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund) i kompetenshöjande aktiviteter.	Ansökan beskriver hur projektet har positiva effekter för kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund avseende deras kompetens.	26
Ökad matchning	Projektet beskriver konkret hur man ska jobba med matchning mellan arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet samt hur många arbetslösa deltagare eller långtidsarbetslösa som kommer att vara sysselsatta efter projektet. Plan för uppföljning och utvärdering ingår.	Projektet ska undersöka eller pröva metoder för ökad matchning mellan arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet. Rapport som sammanfattar resultat ingår.	Ansökan beskriver hur projektet har positiva effekter för ökad matchning mellan kvinnor med invandrabakgrund eller mellan ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet.	24
			SUMMA specifika kriterier	50
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 2: En bra bygd att besöka		Landsbygdsfonden / Havs- och fiskerifonden		
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <i>och</i> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <i>eller</i> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	10
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	12
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	4
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	4
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	4
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk <i>och</i> social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk <i>eller</i> social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	4

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	3
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	9
			SUMMA generella kriterier	50
Specifika urvalskriterier				
Fler besöksmål och bokningsbara produkter	Projektet beskriver tydligt hur projektet kommer att bidra till fler dagsbesökare utanför högsåsong (sept-maj) eller övernattningsperioder utanför högsåsong och inom vilken tidsperiod	Projektet beskriver hur projektet kommer att bidra till fler dagsbesökare eller övernattningsperioder och inom vilken tidsperiod.	Projektet bidrar till att fler få kännedom om områdets attraktioner.	35
Framgångsrika, hållbara företagskoncept	Projektet bidrar till nya certifierade företag/organisationer inom besöksnäringen, exempelvis certifieringen "Naturens Bästa" (resor, upplevelser) eller KRAV (restauranger).	Projektet omfattar förberedande insatser inför en certifiering, som tex kompetensutveckling, förstudier, studiebesök.	Projekt bidrar till att företag/ organisationer inom besöksnäringen utvecklar sitt eget koncept.	15
			SUMMA specifika kriterier	50
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 3: Lokala livsmedel – lokala marknader		Landsbygdssonden / Havs- och fiskerifonden		
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	10
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	12
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	4
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	4
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	4
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk eller social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	4

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	3
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	9
			SUMMA generella kriterier	50
Specifika urvalskriterier				
Utveckling av lokalproducerade produkter och tjänster	Projektet beskriver konkret hur det bidrar till utveckling av nya lokal-producerade produkter eller tjänster. Det är sannolikt att produkterna/tjänsterna kommer ge försäljningsintäkter. Nya produkter/varor/tjänster som tillkommit genom projektet och som är nya på marknaden och ger försäljningsintäkter.	Projektet prövar eller undersöker förutsättningar för nya lokal-producerade produkter och tjänster.	Projektet bidrar till att fler få kännedom om den närproducerade matproduktionens villkor och gynnar lokal produktion.	26
Hög leveranssäkerhet och tillförlitliga (sam)transporter	Projektet beskriver konkret hur det skapar stabila leveranser eller distributionskanaler av matprodukter till närregionens kunder (restaurang, krog, saluhall, kommuner, marknadsplatser, turister m fl) och har en plan för uppföljning och utvärdering.	Projektet prövar eller undersöker förutsättningar för stabila leveranser eller distributionskanaler av matprodukter till närregionens kunder (restaurang, krog, saluhall, kommuner, marknadsplatser, turister m fl).	Projektet främjar samverkan mellan företag inom livsmedelssektorn.	24
			SUMMA specifika kriterier	50
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 3: Lokala livsmedel – lokala marknader			Socialfonden	
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	10
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	12
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	6
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	6
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	6
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk eller social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	5

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	4
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	1
			SUMMA generella kriterier	50
Specifika urvalskriterier				
Ökad kompetens-utveckling och kunskapsöverföring	Projektet bidrar till minst tre deltagare (arbetslösa kvinnor och/eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund) i kompetenshöjande aktiviteter.	Projektet bidrar till minst en deltagare (arbetslösa kvinnor och/eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund) i kompetenshöjande aktiviteter.	Ansökan beskriver hur projektet har positiva effekter för kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund avseende deras kompetens.	26
Ökad matchning mellan företagare och kvinnor/ unga med invandrabakgrund	Projektet beskriver konkret hur man ska jobba med matchning mellan arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet samt hur många arbetslösa deltagare eller långtidsarbetslösa som kommer att vara sysselsatta efter projektet. Plan för uppföljning och utvärdering ingår.	Projektet ska undersöka eller pröva metoder för ökad matchning mellan arbetslösa kvinnor med invandrabakgrund eller ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet. Rapport som sammanfattar resultat ingår.	Ansökan beskriver hur projektet har positiva effekter för ökad matchning mellan kvinnor med invandrabakgrund eller mellan ungdomar under 25 år med invandrabakgrund och företag inom leaderområdet.	24
			SUMMA specifika kriterier	50
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 4: En god miljö och ökad hållbarhet			Landsbygdsfonden	
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	5
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	5
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	3
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	3
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	3
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk eller social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	8

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	2
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	1
			SUMMA generella kriterier	30
Specifika urvalskriterier				
Tekniska hållbara lösningar	Projektet bidrar till förbättrade lokala och hållbara lösningar inom energi, mobilitet, V/A, produktion eller avfallshantering. Det är sannolikt att insatsen leder till konkreta och positiva effekter för miljön.	Projektet undersöker förutsättningar för förbättrade lokala och hållbara lösningar inom energi, mobilitet, V/A, produktion eller avfallshantering <i>eller</i> kompetenshöjande insatser med minst tre deltagare om lokala tekniska hållbara lösningar.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar lokala och hållbara lösningar inom energi, mobilitet, V/A, produktion eller avfallshantering	36
Biologisk mångfald och ekosystemtjänster	Projektet bidrar till ökad biologisk mångfald och har en tydlig plan för vem som ansvarar för att förvalta projektsresultatet. Det är sannolikt att insatsen leder till konkreta och positiva effekter för miljön.	Projektet undersöker förutsättningar för ett genomförandeprojekt för ökad biologisk mångfald <i>eller</i> kompetenshöjande insatser med minst tre deltagare om omställning till hållbarhet, minskad miljöpåverkan, ökad biologisk mångfald eller ekosystemtjänster.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar omställning till hållbarhet, minskad miljöpåverkan, ökad biologisk mångfald eller ekosystemtjänster	34
			SUMMA specifika kriterier	70
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

INSATSOMRÅDE 4: En god miljö och ökad hållbarhet			Havs- och fiskerifonden	
Urvalskriterier	5 poäng	3 poäng	1 poäng	Koeff
Generella urvalskriterier				
Samverkan	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>och</u> där minst 2 sektorer (= offentligt, lokalt näringsliv eller lokalt föreningsliv) är representerade.	Projektet samarbetar med nätverk, organisationer eller företag som projektägaren tidigare inte har samarbetet med <u>eller</u> med samarbetspartners från minst 2 sektorer.	Projektplanen redogör för vilka aktörer som kommer att beröras och hur man kommer att söka ett närmare samarbete under projektiden för att skapa synergier.	5
Förankring	Det finns en tydlig beskrivning hur projektet är välkänt för berörda organisationer, företag eller boende och vilket behov som ska tillgodoses.	Det finns en tydlig beskrivning hur projektägaren kommer att arbeta med att förankra projektet hos berörda organisationer, företag eller boende.	Ansökan beskriver att projektet är positivt för berörda aktörer utan en närmare beskrivning av hur det faktiskt är förankrat.	5
Jämställdhet När kvinnors och mäns perspektiv och inflytande bidrar till ett projekts planering, genomförande eller effekter.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar med jämställdhet och hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad jämställdhet är sannolika.	Projektets påverkan på jämställdhet beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar både kvinnor och män.	3
Ungas delaktighet	Det finns en tydlig beskrivning av hur ungdomar < 25 år medverkar i projektledningen och genomförandet av projektet.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet kommer att inkludera ungdomar < 25 år i genomförandet av projektet.	Det är beskrivet hur projektet kommer att gynna ungdomar < 25 år.	3
Icke-diskriminering Inkludering i samhället och arbetslivet oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för ökad inkludering och icke-diskriminering och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på ökad inkludering och icke-diskriminering är sannolika.	Projektets påverkan på ökad inkludering och icke-diskriminering beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar ökad inkludering och icke-diskriminering av personer oavsett kön, ålder, etnicitet, religion, sexuell läggning och funktionshinder.	3
Hållbarhet Påverkar projektet miljön/klimatet, åtgärder mot negativ påverkan? Har den sociala sammanhållningen stärkts? Har den lokalekonomiska hållbarheten stärkts?	Det finns en tydlig beskrivning av hur projektet arbetar för hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling och det framgår hur detta ska utvärderas. Konkreta effekter på hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling är sannolika.	Projektets påverkan på hållbar ekologisk, ekonomisk <u>eller</u> social utveckling beskrivs och hur en utvärdering av de eftersträlvade effekterna ska ske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar hållbar ekologisk, ekonomisk och social utveckling.	8

Innovativitet Det ska vara innovativt på något sätt, det kan vara en beprövad metod som används av/på en ny målgrupp eller testas i ett nytt tematiskt sammanhang.	Projektet beskriver tydligt ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en tydlig beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara av stort intresse för andra aktörer.	Projektet beskriver ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning. Det finns en övergripande beskrivning av den innovativa ansatsen. Ett positivt resultat kan vara intressant för andra aktörer.	Ansökan beskriver att projektet ska testa ett nytt sätt eller en innovativ metod att angripa en utmaning utan närmare beskrivning.	2
Arbetsstillfällen	Projektplanen beskriver tydligt hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen samt specificerar hur många som ska ha skapats vid projektslut och hur man avser att mäta resultatet.	Projektplanen beskriver hur projektet bidrar till nya arbetsstillfällen i ett längre perspektiv.	Projektplanen beskriver hur projektet kan skapa mervärden som är positiva för ökat företagande och fler arbetsstillfällen.	1
			SUMMA generella kriterier	30
Specifika urvalskriterier				
Fler livskraftiga fiskbestånd	Projektplanen beskriver tydligt vilka fiskevårdande åtgärder som ska genomföras, förväntat resultat och hur uppföljning av insatsen ska ske.	Projektplanen beskriver de planerade fiskevårdande åtgärderna och att insatsen ska följas upp, dock utan detaljer.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar livskraftiga fiskbestånd.	36
Samförvaltningsinitiativ	Projektet drivs i samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor och syftar till att ta fram lokala eller regionala förvaltningsplaner eller samförvaltningsinitiativ som gynnar ett hållbart fiske.	Projektet drivs i samarbete mellan privat, offentlig och ideell sektor och syftar till en dialog om förutsättningar för olika lokala eller regionala förvaltningsmodeller som tex samförvaltning av fiske i syfte att gynna ett hållbart fiske.	Ansökan beskriver hur projektet gynnar samverkan mellan berörda aktörer.	34
			SUMMA specifika kriterier	70
Avslagsnivå 200 p			SUMMA viktning	100

Bilaga 9

9. Kommunikationsplan

Kommunikationsplanen ses över regelbundet och justeras efter behov.

Insatsområden	Kommunikationsmål	Budskap	Målgrupp	Aktivitet	Tidsperiod	Kanal
<i>En attraktiv bygd att bo och verka i</i> <i>En attraktiv bygd att besöka</i> <i>Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet</i> <i>En god miljö och ökad hållbarhet</i>	Organisationer i samverkan mellan ideell, privat och offentlig sektor söker stöd och bidrar till en hållbar, levande lands- och skärgårdsbygd	Om du har en bra idé så har vi resurser att hjälpa dig förverkliga den. Leader gör det möjligt att bolla tankar och få folk att sluta upp bakom en idé. Leader Stockholmsbygd har ett kansli som stöd för alla som vill diskutera projektidéer och/eller söka projektmedel. Nätverka med andra leaderprojekt för att utbyta tankar om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter. Leadermetoden är ett beprövat verktyg för lokalt ledd utveckling.	Organisationer och personer som söker stöd (inom denna målgrupp anpassas kommunikationen så att vi når de relevanta aktörerna/personerna beroende på insatsområdenas målsättningar)	Information via hemsida, sociala medier, sändlista (e-post). Om leadermetoden, urvalsförfarandet o dyl Trycksaker som enkelt informerar om leader(metoden) och förutsättningar för stöd. Informationsträffar, egna (minst 2/kommun) och besök hos olika organisationers styrelsemöten o dyl Pressmeddelanden efter LAG:s beslutsmöten Årlig projektmässa i samband med stämman. Personliga möten med VL för diskussion av konkreta projektidéer.	ca januari 2016, relevant info på hemsidan/sociala medier. Jan-mars 2016, egna infoträffar utifrån geografiska och fondrelaterade aspekter för att nå relevant målgrupp. Därefter infomöten efter behov (utifrån bl.a. delutvärderingars resultat o.dyl.). Innan juni 2016, trycksaker (fokus att uppmuntra till att söka stöden). 2017, första projektmässa. I samband med detta kan vi också börja sprida goda exempel som inspiration för andra. Löpande fram till 2020, möten med organisationer, nätverk, föreningar i syfte att informerar om möjligheter till stöd samt diskutera konkreta idéer. Löpande fram till 2023, information om verksamheten via hemsidan, sociala media och pressmeddelanden.	Personliga möten Stockholmsbygds webbplats Jordbruksverkets och andra relevanta aktörers webbsidor Nyhetsbrev (digital) Media/ sociala media Trycksaker Fysiska träffar, projektmässa o dyl

Insatsområden	Kommunikationsmål	Budskap	Målgrupp	Aktivitet	Tidsperiod	Kanal
<i>En attraktiv bygd att bo och verka i</i> <i>En attraktiv bygd att besöka</i> <i>Lokala livsmedel i samspel med marknader i närområdet</i> <i>En god miljö och ökad hållbarhet</i>	LAG och samarbetspartners sprider information och kunskap om leadermetoden och vilka mervärden den kan ge bygderna	På Leader Stockholmsbygds hemsida hittar ni allt ni behöver för att sprida kunskap om arbetssätt, hinder, möjligheter, resultat och effekter. Leadermetoden är ett vedertaget verktyg för lokalt ledd utveckling och används inom hela EU. Vi jobbar tillsammans och lär oss av varandra för att ge lokalsamhällen och projektägare bästa möjliga förutsättningar att vara framgångsrik med leadermetoden.	Personer och aktörer med uppdrag att verkställa strategin samt samarbetspartner och andra aktörer med utvecklingsansvar	Information via hemsida, för LAG finns en intern plats på webben för dokument. Medlemsträffar i samband med stämman/projektmässa. Ta fram enkla årliga utvärderingar som lätt kan spridas (resultat, arbetsmetoder, nätverk). Ta fram enkla trycksaker som kan spridas inom och utanför den egna organisationen. Sprid inbjudan till nationella nätverksträffar inom lokalt ledd utveckling Träffa kommunledningarna för årlig uppföljning och diskussion hur samarbetet/synergier kan stärkas ytterligare.	ca januari 2016, inrätta intern webb för LAG. Våren 2016 Använd våra trycksaker för att underlätta för LAG att sprida information om LLU genom leadermetoden. Skriv texter för LAG-ledamöternas egna hemsidor med info om Leader. Informera andra relevanta samarbetspartners inom strukturfondsprogrammen var deras kunder kan hitta information om våra stöd. Från våren 2017, ungefär Sprid goda exempel för att informera och inspirera. Årligen Ta fram enkla/tydliga sammanfattningar av utvärderingar för enkel spridning via LAG och samarbetspartners. Träffa kommunledningarna och presenterar resultat, arbetssätt, möjlighet till utökade synergier genom förbättrat samarbete o dyl	Intern webbplats för LAG E-post Samarbetsaktörernas webbplatser Media/ sociala media Trycksaker Fysiska/digitala mötesplatser och träffar
	Allmänheten vet vad lokalt ledd utveckling innebär och vilken roll EU har i den lokala utvecklingen	Leader Stockholmsbygd bidrar till levande lokalsamhällen vilket gynnar alla. Leadermetoden är ett beprövat verktyg för lokalt ledd utveckling.	Allmänheten, media, politiker, opinionsbildare	Pressmeddelanden efter LAG:s beslutsmöten. Hjälpa projekten att kontakta lokala medier i syfte att få reportage om leaderprojekt. Info via sociala medier, hemsida	Från startbesked Skicka pressmeddelanden till lokala medier varje gång det inträffar något som går att berätta om. Efter att projektverksamheten har startat Informera och inspirera LAG-ledamöter och projekt att informera om projekt(resultat) via sina egna sociala-medier-kanaler i syfte att nå ut bredare.	Media Sociala media

10. Tidsplan för LAG:s uppföljning och utvärdering

Bilaga 10

LAG bidrar till SJV:s EU-rapportering	2016 Årsrapport (grundversion)	2017 Årsrapport (utökad version)	2018 Årsrapport (grundversion)	2019 Årsrapport (utökad version)	2020 Årsrapport (grundversion)	2021 Årsrapport (grundversion)	2022 Årsrapport (grundversion)	2023 Årsrapport/ slututvärdering
	Skapa databas rutiner för korrekt rapportering till SJV.	I samband med LAG:s årliga uppföljning av verksamheten ska former och rutiner för insamling granskas och vid behov justeras.						
	Ta fram blankett och rutiner för korrekt insamling från projekten		Översyn av datainsamling och rutiner		Översyn av datainsamling och rutiner		Riktlinjer till projekten inför slutredovisning och slututvärdering	
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Aktiviteter på LAG/strateginivån	Årlig uppföljning av indikatorer, måluppfyllelse, handlingsplan, kommunikationsplan och LAG:s arbetssätt. Översyn av nödvändiga resurser för arbetet ingår. Se nedan för detaljer.							Slutrapport
Projektekonomi	LAG upprättar excelfiler för uppföljning av projektekonomin, dvs. projektens beviljade finansiering uppdelat på projektstöd, egen faktisk finansiering (privat och offentlig) samt ideell finansiering (arbete och andra resurser). Filen redovisar även den faktiska finansieringen efter SJV:s godkännande av Ansökan om (sl)utbetalning. Därmed möjliggörs ekonomisk uppföljning av beviljade stöd uppdelat också på insatsområden och fonder.							Slutlig sammanställning
Resultat-rapportering	LAG upprättar en excelfil där alla projekt (inkl. paraplyprojekt och andra LAG-ägda projekt) listas samt alla indikatorer (flera värden/indikator: förväntat, delrapport, slutrapport, tid efter projektslut). Listan tar hänsyn till insatsområden och fonder samt i vilken kommun projekten genomförs. Att indikatorvärden är styrka/kan styrkas registreras också. Redovisning av utfall sker på varje LAG-möte.							Slutlig uppföljning samt effektanalyser
Självutvärdering/utvärderingsämnen	LAG samlar information om varje projekts målsättning enl. ansökan (förväntade indikatorvärden, långsiktiga effekter, förväntade mervärden), projektorganisationens sammansättning och beviljade kostnader. Dessa uppgifter kompletteras efter slutrapportering med faktiskt utfall, dvs. resultat (indikatorvärden, resultat efter x antal månader/år efter projektslut, mervärden), projektorganisationens faktiska sammansättning under genomförandet, faktiska kostnader. Indikatorvärden ska automatiskt kunna kopplas till excelfilen som samlar alla indikatorvärden. Denna typ av insamling ger möjlighet att jämföra ansökans målsättningar och utfall och ger därmed bra förutsättningar för självutvärdering. Framgångsfaktorer eller mönster hos projekt som misslyckas kan bli enklare att identifiera. Genomgång årligen på ett LAG-internat, från att slutrapporter föreligger. Översyn av upplägg ingår i den årliga genomgången, med möjlighet att definiera särskilda utvärderingsämnen enligt strategins skrivningar och insatsområden, arbetsmetoder o dyl. som ska granskas mha utökad datainsamling. Denna löpande uppföljning ger också underlag till de rapporter som LAG kommer att leverera till de medfinansierande kommunerna. Vid behov anpassas datainsamling och rapporter till kommunernas krav.							Slutlig sammanställning Också underlag för spridning av resultat i form av projektkatalog.
Extern utvärdering/utvärderingsämnen	LAG formulerar uppdrag och söker finansiering för en lärande utvärdering.	Samarbete/avtal med extern aktör inleds kring lärande utvärdering och följeforskning. Särskilda utvärderingsämnen enligt strategins skrivningar och insatsområden ska definieras i uppdraget, men fler kan komma till efter hand utifrån den lärande utvärderingens slutsatser och insikter.					Riktlinjer för avslutande extern utvärdering inkl. utvärdering av strategins effekter. Upphandling av extern konsult.	Del av slutrapport
Samverkan med andra aktörer	På varje årsmöte kommer LAG att informera om verksamheten, strategins genomförande och den lärande utvärderingens slutsatser. Årsmötet resp. aktiviteter i anslutning till årsmötet erbjuder en plattform för diskussion av genomförandet av strategin i syfte att ge andra aktörer möjlighet att bidra till LAG:s beslut om och hur strategin behöver revideras. Medfinansierande kommuner erbjuds årliga möten för genomgång av verksamhetens genomförande och resultat. Detta bidrar till resultatspridning men ger även utrymme för synpunkter som kan utveckla leaderverksamheten ytterligare.							
Revidering av strategin	Den ovan beskrivna insamling av olika data blir underlag för diskussioner i LAG på det internat som årligen kommer att genomföras. LAG kommer efter noggrann genomgång av ovanstående aspekter beslutar om ev. revidering av strategin. Det kan gälla beslutsprocessen i LAG, sammansättning av beredningsgrupper, informations- och kommunikationsinsatser eller annan identifierad brist som leder till annat utfall än önskat. Det är även möjligt att större förändringar i omvärlden kräver en ny omvärldsanalys och att den kan leda till att LAG vill ändra även insatsområden och mål.							Utvärderas slutligen mha extern utvärderare.